

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ DLA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA "ZAPIECEK" W PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ 2014-2020

Załącznik nr 21
do Uchwały 1/II/VII/2023
Zarządu LGD „Zapiecek” z dn. ~~11.07.2023~~ 22.08.2023r.

Radzyń Podlaski 18.12.2015 r.
(Tekst jednolity po zmianach –~~11.07.2023~~r.)

1. Rozdział I Charakterystyka LGD.....	2
2. Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR.....	6
3. Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności	14
4. Rozdział IV Analiza SWOT.....	32
5. Rozdział V Cele i wskaźniki.....	35
6. Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	50
7. Rozdział VII Plan działania	~~54~~ 55
8. Rozdział VIII Budżet LSR	~~55~~ 56
9. Rozdział IX Plan komunikacji	~~56~~ 57
10. Rozdział X Zintegrowanie.....	~~56~~ 57
11. Rozdział XI Monitoring i ewaluacja.....	~~59~~ 61
12. Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	~~59~~ 62
13. Wykaz wykorzystanej literatury	~~59~~ 62
14. Załączniki do LSR	~~60~~ 63

1.1. NAZWA LGD

Lokalna Grupa Działania "Zapiecek"

1.2. ZWIĘZŁY OPIS OBSZARU, W SZCZEGÓLNOŚCI ZAWIERAJĄCY LICZBĘ I NAZWY GMIN, ICH POWIERZCHNIĘ ORAZ LICZBĘ MIESZKAŃCÓW

Obszar działania Lokalnej Grupy Działania „Zapiecek” położony jest w północnej części województwa lubelskiego. Obejmuje swym zasięgiem 7 gmin wiejskich powiatu radzyńskiego, tj.: Borki, Czemierniki, Kąkolewnica, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan-Majorat, Wołyń oraz miasto Radzyń Podlaski. Od zachodu sąsiaduje z czterema gminami wiejskimi powiatu łukowskiego, tj.: Trzebieszów, Łuków, Wojcieszków i Serokomla. Północno-wschodnie sąsiedztwo stanowią gminy wiejskie powiatu bialskiego, a mianowicie: Międzyrzec Podlaski, Drelów, Łomazy, Rossosz i Wisznice. Od południowego-wschodu obszar sąsiaduje z dwoma gminami wiejskimi powiatu parczewskiego, tj.: Milanów i Siemień, a od południowego-zachodu z dwoma gminami powiatu lubartowskiego, tj.: gminą wiejską Ostrówek i gminą miejsko-wiejską Kock.

Podstawowe informacje o obszarze LGD „Zapiecek” (stan na dzień 31.12.2013 r.) zawiera poniższa tabela:

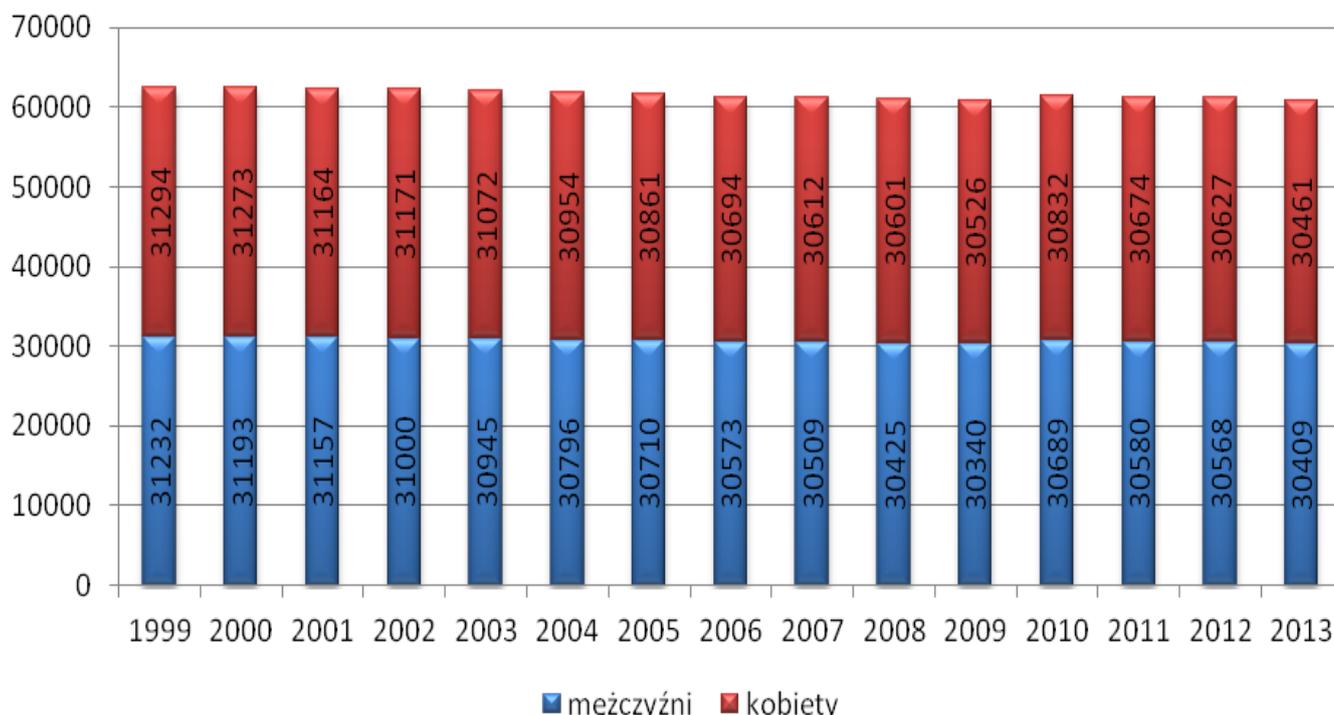
Tabela nr 1. Obszar LGD – podstawowe informacje (stan na 31.12.2013).

Gmina	Powierzchnia		Liczba ludności		Gęstość zaludnienia (os./km ²)
	km ²	% pow. LGD	Osoby	% ludności LGD	
Borki	112	12	6117	10	55
Czemierniki	107	11	4522	7	42
Kąkolewnica	148	16	8372	14	57
Komarówka Podlaska	138	14	4493	7	33
Radzyń Podlaski	155	16	8049	13	52
Ulan-Majorat	108	11	6126	10	57
Wołyń	178	18	7003	12	39
Radzyń Podlaski - miasto	19	2	16 188	27	838
LGD razem	965	100	60 870	100	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDR GUS

Na obszarze (wg danych na 31.12.2013 r.) zameldowanych było 60 870 osób, z czego 49,96% stanowili mężczyźni - 30 409, a 50,04% stanowiły kobiety - 30 461. Analiza liczby ludności od 1995 r., kiedy obszar LGD zamieszkiwały 64 500 osoby do 2013 r. wykazuje, iż liczba ludności obszaru systematycznie maleje.

Wykres 1. Liczba ludności na obszarze LGD „Zapiecek” w latach 1999-2013 (stan na 31.12.2013)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS

Obszar w porównaniu do średniej wojewódzkiej, cechuje się małą gęstością zaludnienia – 63 os./km² (województwo 86 os./km²). Najgęściej zaludnione są: miasto Radzyń Podlaski 838 os./km², Kąkolewnica i Ulan-Majorat (57 os./km²), a najmniej gmina Komarówka Podlaska (33 os./km²).

Obszar charakteryzuje się bardzo dużą gęstością dróg krajowych (wyższa o ponad 60% niż średnia dla województwa). Wewnętrzna dostępność komunikacyjną można ocenić jako dobrą. Drogi powiatowe łączące drogi krajowe z wojewódzkimi, które obsługują także ruch lokalny w połączeniach międzygminnych, charakteryzują się ponadprzeciętnym wskaźnikiem gęstości. Położenie przy kluczowych szlakach komunikacyjnych, t.j.: drogi krajowej 19 i drogi krajowej 63, wzdłuż których w dokumentach regionalnych wyznaczono pasma wzmożonej aktywności gospodarczej, sprawia, że są to tereny o dużej atrakcyjności dla lokalizacji inwestycji.

Wskaźnik G - podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2015 r. wynosi dla obszaru LGD średnio 819,92 i jest mniejszy od średniej dla województwa.

1.3. MAPA OBSZARU OBJĘTEGO LSR Z ZAZNACZENIEM GRANIC POSZCZEGÓLNYCH GMIN, WYKAZUJĄCA SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNĄ OBSZARU OBJĘTEGO LSR

Mapa nr 1. Obszar LGD "Zapiecek".

Powierzchnia obszaru LGD „Zapiecek” wynosi 965 km². Granice obszaru działania LGD „Zapiecek” pokrywają się w całości z granicami powiatu radzyńskiego, obszar jest więc spójny przestrzennie.

1.4. OPIS PROCESU TWORZENIA PARTNERSTWA UWZGLĘDNIAJĄCY DOTYCHCZASOWE DOŚWIADCZENIA GRUPY/JEJ CZŁONKÓW WE WDRAŻANIU PODEJŚCIA LEADER/OŚI 4 PO

RYBY, BĄDŹ W PRZYPADKU NOWEJ LGD, PODEJMOWANE PRZEZ NIA/PODMIOTY JĄ TWORZĄCE DZIAŁANIA POZYTYWNE ODDZIAŁUJĄCE NA DANY OBSZAR, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE REALIZACJI PROJEKTÓW O ZAKRESIE PODOBNYM DO REALIZACJI LSR

Proces tworzenia Lokalnej Grupy Działania „Zapiecek” rozpoczął się w 2007 r. Z inicjatywą powstania LGD „Zapiecek” wyszli przedstawiciele lokalnych władz samorządowych, przy wsparciu władz i pracowników Starostwa Powiatowego w Radzynie Podlaskim. Pomysł utworzenia Stowarzyszenia spotkał się z dużym poparciem ze strony Wicemarszałka Województwa Lubelskiego. Zamiar utworzenia LGD spotkał się także z dużym entuzjazmem ze strony przedstawicieli samorządów gminnych i organizacji pozarządowych. Po zrealizowaniu kilku wewnętrznych spotkań, we wrześniu 2007 roku ostatecznie zdecydowano o utworzeniu partnerstwa na obszarze 7 gmin: Borki, Czemierniki, Kąkolewnica Wschodnia (obecnie Kąkolewnica), Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan –Majorat, Wołyń, obecnie wchodzących w skład Stowarzyszenia „Zapiecek”.

W procesie budowania partnerstwa, 7 gmin „Zapiecka” przyjęło równoległą realizację dwóch głównych kierunków działań tj. opracowania lokalnej strategii rozwoju i tworzenie partnerstwa w formie stowarzyszenia, na mocy przepisów ustawy prawo o stowarzyszeniach oraz ustawy o wsparciu rozwoju obszarów wiejskich, z udziałem środków z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Kolejnym krokiem było przedstawienie odpowiednich uchwał, przez zainteresowane organizacje i samorządy oraz wyznaczenie terminu zebrania założycielskiego. Zebranie założycielskie Stowarzyszenia LGD „Zapiecek” odbyło się 21 grudnia 2007 r. w Radzynie Podlaskim. Wzięło w nim udział 21 osób. Następnie przygotowano Statut Stowarzyszenia i w dniu 14 maja 2008 r. zarejestrowano LGD w Krajowym Rejestrze Sądowym. Miasto Radzyń Podlaski przystąpiło ponownie do Lokalnej Grupy Działania „Zapiecek” w czerwcu 2015 r., na mocy uchwały Rady Miasta Radzyń Podlaski nr IX/48/2015 z dnia 18 czerwca 2015 r. LGD realizowała podejście Leader w PROW 2007-2013, zostało zrealizowanych 170 projektów w ramach 4 działań. LGD zamierza kontynuować swoją politykę w okresie 2014-2020, skupiając się na tworzeniu miejsc pracy i wspieraniu osób z grup defaworyzowanych.

1.5. OPIS STRUKTURY LGD ZAWIERAJĄCY W SZCZEGÓLNOŚCI KRÓTKĄ CHARAKTERYSTYKĘ JEJ CZŁONKÓW POTWIERDZAJĄCĄ, IŻ SKŁAD GRUPY JEST REPREZENTATYWNY DLA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, BEZ DOMINACJI JAKIEJKOLWIEK GRUPY INTERESU I UWZGLĘDNIĄ PRZEDSTAWICIELI SEKTORA PUBLICZNEGO, SPOŁECZNEGO, GOSPODARCZEGO, A TAKŻE INNYCH GRUP SZCZEGÓLNIE ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR ORAZ MIESZKAŃCÓW

W skład Lokalnej Grupy Działania „Zapiecek” wchodzi 74 członków, w tym jednostki samorządu terytorialnego (9), jednostki kultury i biblioteki (4), przedsiębiorcy i rolnicy (18), organizacje pozarządowe i pożytku publicznego (31) oraz reprezentanci mieszkańców (12).

Tabela nr 2. Reprezentatywność członków LGD.

Członkowie /Partnerzy	Liczba podmiotów – członków LGD „Zapiecek”	Reprezentatywność (w %)
Sektor publiczny	13	18
Sektor społeczny oraz mieszkańcy	43	58
Sektor gospodarczy	18	24
Członkowie Razem	74	100

Źródło: Opracowanie własne LGD.

W celu zachowania właściwej reprezentacji poszczególnych sektorów, LGD będzie starała się, by żaden sektor nie posiadał więcej niż 49% głosów w organie decyzyjnym. Sposób przyjmowania kandydata – osoby fizycznej w poczet członków LGD określa § 11 Statutu Stowarzyszenia LGD „Zapiecek”. Kandydat, by zostać przyjęty musi spełniać warunki określone statutem (§ 10 Statutu), tj.: spełnia warunki określone w ustawie „Prawo o stowarzyszeniach”, działa na rzecz rozwoju obszarów objętych LSR, złoży deklarację członkowską.

Członkiem może zostać również osoba prawna. Prawa i obowiązki członków zostały przedstawione w §12 Statutu. Liczba członków LGD może się zmieniać poprzez nabycie i utratę członkostwa, która następuje w drodze uchwały przyjętej zwykłą większością głosów Zarządu Stowarzyszenia.

1.6. OPIS SKŁADU ORGANU DECYZYJNEGO WSKAZUJĄCY ŻE ANI WŁADZE PUBLICZNE, ANI ŻADNA POJEDYNCZA GRUPA INTERESU, NIE POSIADA WIĘCEJ NIŻ 49% PRAW GŁOSU W PODEJMOWANIU DECYZJI

Walne Zebranie Członków w grudniu 2015 r. wybrało 15 osobowy skład Rady LGD „Zapiecek”, w którym znalazło się 2 przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, 7 przedstawiciele sektora społecznego oraz 6 osób reprezentujących sektor gospodarczy. Żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji, ponadto grupa interesu sektora publicznego ma mniej niż 30% głosów. Wśród członków Rady znajdują się przedsiębiorcy, kobiety oraz osoby poniżej 35 roku życia.

1.7. ZWIĘZŁA CHARAKTERYSTYKA ROZWIĄZAŃ STOSOWANYCH W PROCESIE DECYZYJNYM BEZ POWIELANIA INFORMACJI ZAWARTYCH W STATUCIE I INNYCH DOKUMENTACH WEWNĘTRZNYCH

Decyzje Rady, w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji, podejmowane są w formie uchwały zwykłą większością głosów (każdy członek Rady dysponuje jednym głosem). Tryb głosowania określają procedury wyboru - decyzje podejmowane są poprzez wypełnienie karty oceny operacji. Warunkiem koniecznym dla prawidłowości przeprowadzenia procesu decyzyjnego, jest zagwarantowanie przedstawicielstwa każdego z sektorów (społecznego, gospodarczego i publicznego). Biuro LGD prowadzi ponadto rejestr interesów, bazujący na oświadczeniach przedstawicieli organu decyzyjnego. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji. Członek Rady, który jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę lub zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronnictwa przy wyborze danej operacji, zostaje wykluczony z tego wyboru. Regulamin zakłada ponadto obowiązek wyłączenia członków Rady w przypadku stwierdzenia innych powiązań.

1.8. WSKAZANIE DOKUMENTÓW REGULUJĄCYCH FUNKCJONOWANIE LGD Z PODANIEM SPOSOBU ICH UCHWALANIA I AKTUALIZACJI ORAZ OPISEM GŁÓWNYCH KWESTII, KTÓRE BĘDĄ W NICH ZAWARTE

Głównymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie LGD "Zapiecek" są: Statut, Regulamin WZC, Regulamin Rady LGD (organ decyzyjny), Regulamin Zarządu, Regulamin Komisji Rewizyjnej oraz Regulamin pracy Biura LGD, Regulamin WZC.

Wykaz dokumentów regulujących pracę LGD:

- Regulamin Walnego Zebrania Członków – uchwała WZC
- Regulamin Zarządu - uchwała WZC
- Regulamin Rady - uchwała WZC
- Regulamin Komisji Rewizyjnej - uchwała WZC
- Regulamin pracy Biura - uchwała Zarząd
- Regulamin wynagrodzeń - uchwała Zarząd

Regulaminy poszczególnych organów określają ich zakres kompetencji i obowiązków.

2. ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

2.1. DANE Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PRZEPROWADZONYCH NA OBSZARZE OBJĘTYM LSR, KTÓRE WYKORZYSTANE ZOSTAŁY DO OPRACOWANIA LSR

W I etapie przygotowywania LSR, przeprowadzono w mieście Radzyń Podlaski trzy spotkania (pierwsze dla ogółu mieszkańców a kolejne dwa dla grup defaworyzowanych: młodzieży i osób starszych) oraz w każdej z 7 gmin wiejskich, wchodzących w skład LGD po jednym spotkaniu konsultacyjnym. Poza tym, podjęto rozmowy z przedsiębiorcami oraz przedstawicielami OPS. Konsultacje zostały zorganizowane w sposób stwarzający mieszkańcom warunki do uczestnictwa zgodnie z zasadą powszechności, partnerstwa, równości i jawności. Informacje o spotkaniach konsultacyjnych podawano do wiadomości społeczności za pomocą różnych środków komunikacji, minimum na 3 dni przed wyznaczoną datą spotkania. Zaproszono do udziału w konsultacjach osoby i instytucje z listy interesariuszy. W pracach na tym etapie brali udział, na równych zasadach i przy zachowanych proporcjach, przedstawiciele wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie LGD, tj. przedstawiciele sektora społecznego, publicznego, gospodarczego i mieszkańców. Spotkania miały charakter otwarty – warsztatowy, moderowany przez zewnętrznego eksperta tak, by pobudzić i zainspirować mieszkańców do stworzenia pomysłów i projektów do realizacji.

Przedmiotem warsztatów prowadzonych aktywnymi metodami pracy, była analiza potencjału i potrzeb obszaru, w tym analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, a także problemów na terenie LSR. Punktem informacyjno-konsultacyjnym dla mieszkańców, jest biuro Stowarzyszenia. Na etapie konsultacji przeprowadzono także badania ankietowe. Ankieta była dostępna na stronie internetowej LGD. Pytania ankietowe zawierały m.in. prośbę o wskazanie zalet mieszkania w danym miejscu, potrzeb i problemów mieszkańców obszaru w określonych dziedzinach życia oraz propozycji ich rozwiązania.

Aby zapewnić szeroki udział lokalnej społeczności w konsultacjach społecznych, służących opracowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju, upubliczniano informacje o planowanych spotkaniach konsultacyjnych, wykorzystując w tym celu możliwie różnorodne i przyjazne formy komunikacji, tak by informacja o konsultacjach dotarła do przedstawicieli wszystkich sektorów zainteresowanych realizacją LSR. Informacja o konsultacjach (harmonogram konsultacji z podanymi miejscami, terminami oraz celem) zamieszczono na stronie www LGD "Zapiecek", a także na stronach internetowych urzędów gmin oraz innych instytucji publicznych z obszaru działania LGD. Na stronie www LGD utworzona została zakładka, poświęcona konsultacjom społecznym, na której na bieżąco zamieszczano informacje dotyczące spotkań konsultacyjnych. Informacje te również znajdują się na fanpage LGD "Zapiecek" na portalu społecznościowym FB. Ogłoszenia o spotkaniach konsultacyjnych zostały zamieszczone na tablicach informacyjnych w urzędach gmin. Informowano o konsultacjach również poprzez ogólnodostępne media lokalne.

2.1.1. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR - ANKIETA

Podczas przeprowadzania konsultacji na terenie LGD użyto między innymi ankiety. Poproszono w nich ankietowanych mieszkańców o sprecyzowanie w jakich obszarach działania LGD są najbardziej potrzebne. Pozyskano 114 ankiet. Poniższa tabela obrazuje odpowiedzi mieszkańców.

Tabela nr 3. Odpowiedzi udzielone na pytanie *Działania w jakich obszarach uważa Pan/Pani za najbardziej potrzebne?*

Lp.	Działania w jakich obszarach uważa Pan/Pani za najbardziej potrzebne?	szt.	%
1	Wzmocnienie kapitału społecznego	13	11.4%
2	Zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości	39	34.2%
3	Tworzenie inkubatorów przetwórstwa	5	4.4%
4	Działania edukacyjne powiązane z rozwojem przedsiębiorczości	15	13.2%
5	Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych, a także innowacji	13	11.4%
6	Rozwój produktów lokalnych	14	12.3%
7	Rozwój rynków zbytu	18	15.8%
8	Zachowanie dziedzictwa lokalnego	21	18.4%
9	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	41	36%
10	Rozwój infrastruktury drogowej, gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego	39	34.2%
11	Inne	5	4.4%

Źródło: Opracowanie własne LGD.

Najpotrzebniejsze działania według mieszkańców to:

- Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.
- Rozwój infrastruktury drogowej, gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego.
- Zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości.

2.1.2. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR GRUPY DEFAWORYZOWANE - FOCUS.

W dniu 26.02.2015, w biurze LGD „Zapiecek” odbyło się spotkanie kierowników i przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu radzyńskiego i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Celem spotkania była diagnoza problemów społeczności i osób zagrożonych wykluczeniem, wygenerowanie i zebranie pomysłów na rozwiązanie problemów. Pracownicy OPS to specjaliści, którzy na co dzień pracują z osobami defaworyzowanymi. Jako metodę badawczą, wykorzystano zogniskowany wywiad grupowy (grupa fokusowa). Grupa dyskusyjna liczyła 7 osób. Dyskusja została przeprowadzona według opracowanego wcześniej scenariusza.

W wyniku dyskusji określono główne grupy defaworyzowane oraz przyczyny wykluczenia.

Główne grupy defaworyzowane to: osoby bezrobotne, młodzież, osoby samotnie wychowujące dzieci, rodziny z dysfunkcjami (w tym w wyniku wyjazdu do pracy za granicą jednego z rodziców), osoby starsze, niepełnosprawne oraz osoby o niskich kwalifikacjach, a także osoby i rodziny dotknięte patologiami.

Przyczyny wykluczenia to:

- Ubóstwo (poczucie ubóstwa): rozwarstwienie społeczne związane z brakiem pracy i niskimi dochodami, nierozwiązane problemy starości (opieka zdrowotna, samotność, bezradność), brak integracji (spędzanie czasu przed komputerem, otoczenie multimediami, brak działań międzypokoleniowych, upadek autorytetów, brak identyfikacji ze społecznością)
- Bezradność (marazm, brak chęci do samorozwoju)
- Niewydolność opiekuńczo-wychowawcza
- Bierność: wynik szeregu niepowodzeń, poczucie bezsensu, brak wiary, że może być lepiej
- Przemoc: brak rozmów, zła komunikacja, frustracja, problemy rodzinne
- Niewłaściwe zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży: nieodpowiednie osoby prowadzące, brak systemowej pracy, brak konsultacji z zainteresowanymi, niedostosowanie ofert, brak finansów, brak liderów
- Niska samoocena: kompleksy, niepowodzenia, nawarstwianie problemów, brak poczucia miłości, sposób wychowania
- Uzależnienia od środków psychoaktywnych, alkoholu: szukanie wrażeń, szukanie akceptacji otoczenia, promocja alkoholu, brak profilaktyki, zmiana postrzegania wzorców spożywania piwa, przyzwolenie otoczenia, bezrobocie

2.1.3. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR GRUPY DEFAWORYZOWANE - WARSZTATY KONSULTACYJNE

Następnie w każdej gminie przeprowadzono warsztaty. Na spotkaniach warsztatowych poproszono osoby uczestniczące w konsultacjach, aby pracując w zespołach zastanowili się, jakie z grup wymienionych poniżej są najbardziej defaworyzowane na terenie LGD. W zestawieniu wpisano 3 pierwsze wskazane przez dany zespół grupy defaworyzowane. Zespoły wskazały, że najbardziej potrzebujące grupy to: bezrobotni i nieaktywni zawodowo, niepełnosprawni, kobiety (w tym samotnie wychowujące dzieci), młodzież. Dodatkowo zespoły wskazały na osoby starsze, osoby samotne i rolników małorolnych.

Tabela nr 4. Grupy defaworyzowane według oceny mieszkańców.

Lp.	Grupy defaworyzowane	miejsce 1	miejsce 2	miejsce 3	Razem ocena grup
1	Bezrobotni i nieaktywni zawodowo	5	6	6	17

2	Niepełnosprawni	5	6	6	17
3	Nieposiadający kwalifikacji zawodowych	1	1	6	8
4	Kobiety (w tym samotnie wychowujące dzieci)	3	8	5	16
5	Osoby powyżej 50 roku życia	4	2	4	10
6	Młodzież	10	6		16
7	Osoby i rodziny dotknięte patologiami (np. Alkoholizm)	3	3	3	9
8	Osoby i rodziny, na które niekorzystny wpływ ma długotrwała rozłąka, spowodowana wyjazdami za pracę	0	1	2	3
9	Inne, dopisz jakie: osoby starsze, samotne, rolnicy małorolni				20

Źródło: Opracowanie własne LGD.

2.1.4. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR - WARSZTATY KONSULTACYJNE Z PRZEDSIĘBIORCAMI

Dnia 20.03.2015 w biurze LGD „Zapiecek” odbyło się spotkanie diagnostyczne dla przedsiębiorców z obszaru działania LGD "Zapiecek". Wzięło w nim udział 9 osób. Celem spotkania była diagnoza problemów, z którymi stykają się lokalni przedsiębiorcy w swej działalności, a także zebranie i przedyskutowanie pomysłów na rozwiązanie tych problemów. Przedsiębiorcy określili swoje potrzeby i przekazali nam informacje, jakiego wsparcia oczekują i co ułatwiłoby im funkcjonowanie. Warsztat poprowadziła trenerka Anna Kłos. Na wstępie uczestnicy zostali uświadomieni, że każdy może mieć wpływ na kreowanie rzeczywistości i możliwość brania udziału w procesach decyzyjnych.

Przedsiębiorcy zdefiniowali następujące problemy swojego otoczenia:

- wysokie normy gospodarki niskoemisyjnej, problem ochrony środowiska
- gospodarka odpadami (obciążenie podatkami)
- brak funduszy – trudności w pozyskaniu dotacji (skomplikowana procedura, wymogi, brak dostępu do informacji, o jakie i gdzie można ubiegać się o dotację)
- trudności w uzyskaniu kredytów
- naciągacze, nieuczciwe firmy oferujące pomoc
- wysokie obciążenia ZUS (wysokie koszty prowadzenia działalności, złe rozwiązania)
- brak instytucji gospodarczej wspierającej przedsiębiorców
- brak wsparcia dla firm rodzinnych
- brak ogólnej bazy przedsiębiorców
- brak komunikacji między przedsiębiorcami
- rozproszone informacje – brak ogólnodostępnej bazy (np. z dostępnym wsparciem dla lokalnych przedsiębiorców)
- szara strefa
- brak kontroli osób, które dostały wsparcie z projektu lub urzędu pracy na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, które często po roku zamykają działalność (czyli po określonym czasie, który jest wytyczony w regulaminie) i przenoszą się do szarej strefy
- brak osób z właściwym przygotowaniem zawodowym, problem młodych ludzi – wysokie wymagania często połączone z brakiem chęci do pracy
- brak specjalistów-fachowców – tokarzy, frezerów, szlifierzy
- słabo rozwinięta baza turystyczna i informacja turystyczna
- brak imprez, dużych wydarzeń
- mentalność ludzi
- nieefektywny system pomocy społecznej, problem pracowników-osób wykluczonych (np. Alkoholicy, którzy wolą korzystać z systemu opieki społecznej niż iść do pracy)
- zbyt niski poziom własnych funduszy, by inwestować w niezbędne maszyny, urządzenia, które są bardzo drogie
- wysokie wymagania w projektach – np. wymóg utrzymania działalności przez kilka lat, albo zatrudnienia pracownika, a sytuacja na rynku się zmienia

Lokalni przedsiębiorcy przedstawili swoje oczekiwania i pomysły na wsparcie dla tej grupy:

- obniżenie kosztów pracy
- szkolenia zawodowe, na podnoszenie kwalifikacji, tzw. bony edukacyjne
- współpraca przedsiębiorców z powiatu z danej branży, którzy chcą przeszkolić pracowników w konkretnej dziedzinie, w pojedynkę jest to mało realne
- psycholog pracy, doradca zawodowy - wsparcie przy procesie rekrutacji pracowników
- dotacje na sprzęt, maszyny, urządzenia (problem z zakupem sprzętu używanego)
- dotacje na zakup ziemi, budynków

- dotacje na zakup materiałów np. drewna przez stolarzy
- pomoc prawna - przepisy zbyt szybko się zmieniają, przedsiębiorca nie jest sam w stanie śledzić wszystkich zmian, nie obędzie się bez firmy zewnętrznej
- promocja małych firm (dostęp do dotacji na promocję np. zbudowanie strony internetowej)
- lepszy dostęp do informacji
- powstanie forum, miejsca spotkań (obecnie tylko zrzeszeni spotykają się np. podczas oplatka)
- pomoc przy organizacji dużych imprez
- targi, wyjazdy studyjne
- przetwórstwo produktów lokalnych np. owoców (sprzedaż dzemu)
- utworzenie ogólnej bazy z dotacjami - zebrać informacje w jednym miejscu
- szkolenia dla właścicieli firm np. z przygotowywania dotacji, pisania wniosków

2.1.5. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR - WARSZTATY KONSULTACYJNE - PROBLEMY SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Moderatorem warsztatów był ekspert, który przedstawił cel warsztatów oraz sposób ich prowadzenia. Uczestnicy spotkania zostali podzieleni na kilka grup, po czym siadali przy oddzielnych stolikach. Każda grupa otrzymała czysty, duży arkusz papieru oraz flamastry. Jej zadaniem było w wyznaczonym czasie, przygotowanie listy potrzeb społeczności lokalnej w danej dziedzinie (przedsiębiorczość, wykluczenie społeczne, turystyka, kultura i dziedzictwo lokalne, aktywność społeczna). Generowanie propozycji nastąpiło metodą „burzy mózgów”. Po zdefiniowaniu katalogu potrzeb, każda z grup oddała swoją listę kolejnej grupie, celem dopisania tych potrzeb, które zostały pominięte, aby lista była jak najpełniejsza, po czym oddawała kolejnej grupie i tak do momentu, aż lista trafiła do grupy pierwotnej. Po sporządzeniu pełnego katalogu potrzeb w konkretnych dziedzinach, arkusze zostały umieszczone w widocznych miejscach. Następnie, każdy z uczestników oddał głos, przez postawienie kreski przy najważniejszej jego zdaniem potrzebie. Moderator odczytał wyniki – wskazując potrzeby, które otrzymały najwięcej głosów. Najczęściej powtarzające się potrzeby pogrupowano poniżej.

Kultura i dziedzictwo lokalne

- Kadra - instruktorzy do zespołów śpiewaczych, orkiestr, teatru, produktów tradycyjnych kulinarnych, rękodzieła, ginących zawodów, animatorzy działań kulturalnych
- Działania – filmy w plenerze, plenery artystyczne, wystawy, koncerty, spotkania z ciekawymi ludźmi.
- Rewitalizacja – obiektów zabytkowych i wykorzystanie ich na cele kulturalne
- Wyposażenie do kultywowania tradycji – stroje (ludowe, teatralne), rekwizyty, technika(sceny, nagłośnienie oświetlenie itp.), eksponaty do izb tradycji muzeów
- Lokale – izby tradycji, muzea regionalne, świetlice, miejsca na warsztaty kulinarne, ginących zawodów, rękodzieła itp.
- Infrastruktura – sceny pod gołym niebem, amfiteatr, przystosowanie lokali świetlic do działalności teatralnej, muzycznej, prowadzenia wystaw i wernisaży itp.

Turystyka

- Infrastruktura – ścieżki, szlaki różnego rodzaju, tworzenie oferty wokół punktów węzłowych, tablice z mapami i informacją, zagospodarowanie zasobów wodnych (zalewy, plaże, pomosty, przystanie itp.), infrastruktura do spędzania czasu pod gołym niebem (grilowiska, altany, stoły do gry w szachy itp.)
- Promocja – foldery, wirtualny spacer, strony www, punkty informacji turystycznej (otwarte także w soboty i niedziele)
- Agroturystyka – tworzenie nowych gospodarstw, poszerzanie oferty istniejących (produkty lokalne, kulinaria, walory przyrodnicze, działania prozdrowotne itp.)

Wykluczenie społeczne

- Wsparcie osób uzależnionych - ośrodki wsparcia uzależnionych (psycholog, psychiatra, grupy wsparcia), włączanie ich do działania w podmiotach ekonomii społecznej, dostęp do informacji o możliwym wsparciu
- Wsparcie rodzin i osób dotkniętych skutkami patologii - organizacja wyjazdów dla dzieci, pokazywanie „normalnego życia”, profilaktyka przeciw dziedziczeniu postaw, informacja i edukacja o przemocy w rodzinie, dostęp do wsparcia dla osób dotkniętych przemocą, wyszukiwanie i wsparcie dzieci uzdolnionych
- Edukacja – profilaktyka młodzieży, edukacja zawodowa osób niezaradnych, wychodzących z problemów z uzależnieniami
- Wsparcie osób starszych i samotnych w tym chorych i niepełnosprawnych – domy starości, wolontariat młodych pomoc starszym, praktyczna pomoc osobom chorym, niepełnosprawnym, samotnym

Przedsiębiorczość

- Wsparcie małych firm w szczególności przetwórców – poszukiwanie rynków zbytu, dofinansowanie do udziału w targach i wyjazdach studyjnych, promocja, potrzebne punkty sprzedaży produktów drobnego przetwórstwa, potrzeba infrastruktury dla drobnych przetwórców, informacja prawna

- Edukacja – edukacja młodzieży (praktyczna przedsiębiorczość wizyty w zakładach, wirtualna firma w szkołach, nauka zarządzania finansami, nauka kreatywnego myślenia), edukacja przedsiębiorców (szkolenia np. zarządzanie firmą finansami, rachunkowość podatki, eksport itp.), edukacja pracowników - kursy zawodowe, doszkalające itp.)
- Dostęp do informacji – opieka prawna, doradztwo finansowe, pozyskiwanie środków zewnętrznych, doradztwo w zakresie bezpiecznego produkowania i przechowywania żywności
- Wsparcie nowych firm i nowych miejsc pracy – dotacje, inkubatory przedsiębiorczości (tani przystosowany lokal, szkolenia, doradztwo)
- Działania zmierzające do zmiany postaw przedsiębiorców i pracowników na uczciwe i partnerskie.

Aktywność społeczna

- Pomoc prawna – w zakresie zakładania stowarzyszeń, fundacja, doradztwo prawne (rozliczanie, ubieganie się o środki zewnętrzne)
- Kadra – animatorzy, specjaliści instruktorzy i trenerzy sportowi, potrzeba szkolenia i wspierania lokalnych liderów
- Integracja środowisk i pokoleń – wolontariat, spotkania między pokoleniowe, wyjazdy integracyjne, włączenie grup wykluczonych, samotne matki, niepełnosprawni, tworzenie organizacji młodzieżowych (np. Gminna rada młodzieżowa, seniorskich)
- Aktywność – rozwój oferty sportu i rekreacji, wsparcie klubów sportowych i osób działających nieformalnie z młodzieżą, wsparcie inicjatyw młodzieży, wszelkiego rodzaju imprezy (festyny, koncerty zawody sportowe, warsztaty kulinarne, masarskie, rękodzieła, muzyczne, teatralne itp.)

2.1.6. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR - WYWIAD BEZPOŚREDNI.

Wywiady bezpośrednie przeprowadzono z uczestnikami dożynek gminnych w Wygnance (gm. Kąkolewnica) i Wohyniu. Zadano 4 pytania:

1. Co w Pana/Pani gminie zmieniło się na lepsze w ciągu ostatnich kilku lat?
Najczęściej respondenci wskazywali na fakt poprawiania się infrastruktury w Gminie.

2. Jakim ludziom w Pana/Pani gminie żyje się najgorzej?
Najczęściej wymieniane grupy to osoby bezrobotne i ubogie.

3. Na co mieszkańcy najbardziej narzekają?
Najczęstsze problemy to brak pracy i perspektyw.

4. Co by Pan/Pani zmienił w swojej gminie?
Najczęstsze propozycje dotyczyły infrastruktury rekreacji i oferty spędzania wolnego czasu.

2.1.7. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR - WARSZTATY KONSULTACYJNE Z MŁODZIEŻĄ

W I Liceum Ogólnokształcącym w Radzynie Podlaskim odbyły się spotkania z młodzieżą podczas których zapytano młodzież o pomysły w 6 obszarach, poniżej lista pomysłów.

Tabela nr 5. Wyniki spotkań z młodzieżą.

KARIERA/PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	SPĘDZANIE CZASU WOLNEGO
<ul style="list-style-type: none"> - niezależność, spełnienie, samorealizacja - więcej miejsc pracy - dobre zarobki - lepsze wykorzystanie funduszy miasta - więcej dotacji, dofinansowań - więcej kursów doszkalających - więcej miejsc na praktyki w Polsce i za granicą - warsztaty dziennikarskie, artystyczne – zbyt mała ilość lokali do wynajęcia - za wysokie opłaty - szkolenia - spotkania z przedsiębiorcami - wprowadzenie do biznesu - dawanie szansy młodym ludziom w pracy - więcej szkoleń dla bezrobotnych - płatne praktyki 	<ul style="list-style-type: none"> - utworzenie kina - basen-spacery, jazda na rowerze- - lodowisko - teatr - paintball - kajaki - gokarty - gra na instrumencie - słuchanie muzyki - gra na komputerze - imprezy - zakupy – utworzenie centrum handlowego - spotkania ze znajomymi - udział w warsztatach (fotograficznych, muzycznych) - wprowadzenie współczesnej literatury do biblioteki szkolnej - tory motocyklowe + motocykle, jazda motocyklem - udostępnienie siłowni po zajęciach lekcyjnych - karting - utworzenie terenów dla zwierząt - zoo - kino – więcej filmów (nowe kino) - utworzenie plaży - park z miejscem dla młodych - kawiarnia pod Pałacem - dyskoteki, kluby - restauracja sushi - zagospodarowanie zalewu - rozbudowa ścieżki rowerowej (do Bork) - skatepark - nowy ośrodek kultury - nowe place zabaw - więcej miejsc do aktywnego spędzania

	<p>czasu - disneyland</p>
<p>INSPIRACJE – NIESTANDARDOWE DZIAŁANIA W JAKICH CHCESZ UCZESTNICZYĆ</p>	<p>INFRASTRUKTURA – CO BYM CHCIAŁ W SWOJEJ MIEJSCOWOŚCI</p>
<ul style="list-style-type: none"> - happeningi - spotkania z ciekawymi ludźmi, np. podróżnikami - koncerty charytatywne - pokazy filmowe – maratony na świeżym powietrzu - nietypowe zawody sportowe - warsztaty zawodowe - kursy (np. samoobrony) - parki rozrywki - wymiany międzynarodowe - więcej miejsc do rozwijania pasji (np. graffiti, rampa) - zawody strzeleckie z broni palnej - przyjmowanie podróżników z zagranicy (nie uchodźców!) - parki linowe - kendo 	<ul style="list-style-type: none"> - disneyland - kino - park dla psów - lepsze drogi - wydłużenie ścieżki rowerowej - lepsza stolówka szkolna - teatr - sygnalizacja świetlna - więcej placów zabaw dla dzieci - lepsza organizacja rynku - boisko do plażówki - parki linowe - plaża nad zalewem - kluby - równe chodniki + palmy na środku - więcej miejsc parkingowych (i szersze) - spa - lodowisko - inspekcje sanitarne w lokalach gastronomicznych - więcej przejść dla pieszych - centrum sportowego - palmy w parku zamiast drzew - zoo (już mamy w szkole!) - szkoła artystyczna - aquapark - sklepy ze zdrową żywnością - miejsca dla palaczy - sklep muzyczny - McDonald's - skatepark - kawiarnie - centrum handlowego- siłownia (darmowe) - więcej roślinności - wprowadzenie do restauracji zdrowej żywności
<p>WOLONTARIAT – CHCĘ ZROBIĆ COŚ DLA INNYCH</p>	<p>GDYBYM BYŁ BURMISTRZEM/WÓJTEM – CO BYM ZROBIŁ DLA MIESZKAŃCÓW</p>
<ul style="list-style-type: none"> - otwarcie schronisk dla zwierząt - opiekowanie się starszymi - zbiórka pieniędzy - opiekowanie się zwierzętami w schroniskach - pomaganie dzieciom w nauce - organizowanie zajęć integracyjnych - propagowanie pozytywnych postaw społecznych - organizacja kolonii - organizacja zbiórek żywnościowych - dofinansowania szkolne - świąteczne paczki dla potrzebujących - organizacja koncertów charytatywnych - zbiórka ubrań dla potrzebujących - zbiórka zabawek, gier, książek - organizowanie zabaw/rozrywki dla dzieci z domów dziecka i nie tylko - utworzenie klubu seniora - pomoc w Stowarzyszeniu Podaj łapę 	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie nowych miejsc kultury (kino, teatr) - toalety publiczne - więcej ławek (w parku) - więcej miejsc, możliwości rozwijania swoich zainteresowań i pasji - zapewniłbym im możliwości rozwoju + darmowe artykuły szkolne i podręczniki - zapewniłbym darmowy dojazd do szkoły oraz pieniądze na paliwo dla tych co jeżdżą samochodem - edukowałbym ludzi w sprawach polityki, używek, narkotyków, antykoncepcji - zadbanie o miejsca publiczne (park) - boisko do plażówki - wyrównanie chodników - więcej festynów, dożynki - parkingi przy szkołach (zwłaszcza w LO) - remont stolówki w LO - wprowadzenie do zdrowej żywności do knajp, restauracji, barów - siłownia na świeżym powietrzu (np. jak w Kocku, Kąkolewnicy, Woli Osowińskiej, Wohyniu) - wyższe becikowe - wsparcie dla najmłodszych matek - daszek na palarni, żeby nie padało - sprawdzenie zarobków w Urzędzie Miasta - lepsze rozplanowanie inwestycji - więcej toalet publicznych - rozsądne rozplanowywanie kadrą kierowniczą i urzędnikami

Źródło: Opracowanie własne LGD.

2.1.8. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR WARSZTATY KONSULTACYJNE - ANALIZA SWOT

W ramach spotkań, w każdej gminie odbyła się dyskusja nad słabymi i mocnymi stronami obszaru oraz szansami i zagrożeniami. Podstawą do dyskusji były wymienione w poprzedniej LSR elementy. Próbowano ustalić jak zmieniły się poszczególne czynniki. Większość słabych stron uległa poprawie, część z nich przekształciła się w mocne strony. Szanse częściowo są wykorzystywane. Mocne strony wskazane w poprzedniej LSR, według mieszkańców dalej silnie oddziałują. Zagrożenia wskazane w 2009 roku dalej pozostają niebezpieczne. Ogólna ocena uczestników dyskusji jest bardzo pozytywna, wiele problemów szczególnie związanych z ekologią pozyskiwaniem środków zewnętrznych, infrastrukturą społeczną i rekreacji zostało rozwiązanych. Słabo rozwija się turystyka, aktywność społeczna wciąż pozostawia sporo do życzenia. Zbudowana infrastruktura społeczna np. świetlice, nie są w pełni wykorzystywane. Wciąż niewiele się zmienia w obszarach rynku pracy, wykluczenia społecznego i przedsiębiorczości.

2.1.9. DANE WYKORZYSTANE DO PRZYGOTOWANIA LSR KOLEJNE ETAPY

Opisano powyżej w bardzo szczegółowy sposób dane zebrane na pierwszym etapie konsultacji. Etap ten uzupełniony o diagnozę obszaru stanowi podstawę zbudowania strategii rozwoju i punkt wyjścia do wszystkich następujących po nim działań. Ze względu na to, konsultacje objęły bardzo dużą grupę osób i podmiotów, zastosowano wiele różnorodnych metod i technik. Proces konsultacji społecznych nie zakończył się na pierwszym etapie, jednak kolejne etapy konsultacji miały inny charakter, obejmowały konsultowanie i ustalanie procedur i działań objętych LSR oraz samego dokumentu. W kolejnym podrozdziale opisano zakres poszczególnych stosowanych w procedurze partycypacji kroków i informacji. Ze względu na ograniczenie objętości dokumentu, wpisano więcej szczegółów w kolejnych rozdziałach.

2.2. PARTYCYPACYJNE METODY KONSULTACJI WYKORZYSTANE NA KAŻDYM KLUCZOWYM ETAPIE PRAC NAD OPRACOWANIEM LSR

Na każdym kluczowym etapie przygotowania LSR użyto minimum 4 metody partycypacyjne.

2.2.1. ETAP PIERWSZY DIAGNOZA I ANALIZA SWOT - METODY

1. Ankieta - skierowana do mieszkańców obszaru LGD, pozyskano 114 prawidłowo wypełnionych ankiet.
2. Wywiad zogniskowany - Celem spotkania była dyskusja nad określeniem grup defaworyzowanych na terenie realizacji LSR oraz problemów tych grup i przyczyn ich powstawania. Osoby uczestniczące to kierownicy i pracownicy MOPS i GOPS.
3. Warsztaty przyszłościowe z młodzieżą.
4. Warsztaty konsultacyjne - spotkanie odbyło się w każdej gminie i obejmowało analizę problemów społeczności lokalnej, określenie grup defaworyzowanych, określenie kierunków realizacji LSR, dyskusję nad mocnymi słabymi stronami obszaru LGD jak też szansami i zagrożeniami. Dodatkowo odbyły się warsztaty konsultacyjne z grupami docelowymi, takimi jak przedstawiciele osób starszych, przedsiębiorcy.
5. Wywiad bezpośredni - ankieterzy uczestniczyli w największych imprezach, realizowanych w czasie pierwszego etapu konsultacji. Przeprowadzili kilkadziesiąt krótkich wywiadów.

2.2.2. ETAP DRUGI OKREŚLENIE CELÓW I WSKAŹNIKÓW, W ODNIESIENIU DO OPRACOWANIA PLANU DZIAŁANIA -METODY

1. Spotkanie konsultacyjne - 41 uczestników warsztatów; przeprowadzono zamianę problemów, na cele. Następnie ustalono cele, działania i wskaźniki, którymi LGD może się zająć i można je poddać dalszym konsultacjom.
2. Ogłoszenie wyników spotkania na stronie internetowej, możliwość zgłaszania uwag mailowo i telefonicznie (napłynęły uwagi).
3. Spotkania indywidualne w ramach punktu konsultacyjnego. Podczas spotkań zbierano informacje o planowanych operacjach. Zebrano fiszki projektowe lub informacje o planowanych operacjach, co pozwoliło zweryfikować wskaźniki produktu i rezultatu.
4. Warsztaty konsultacyjne - warsztaty z lokalnymi liderami, przedstawicielami wszystkich sektorów, na których ostatecznie ustalono cele i wskaźniki oraz Plan Działania.

2.2.3. ETAP TRZECI OPRACOWANIE ZASAD WYBORU OPERACJI I USTALANIA KRYTERIÓW WYBORU - METODY

1. Warsztaty konsultacyjne - uczestnicy zajęli się propozycjami zasad wyboru i kryteriów tak, aby były zgodne z diagnozą i adekwatne do wskaźników. Zaproponowane zasady wyboru i kryteria poddano dalszym konsultacjom.
2. Grupa robocza - powołano grupę roboczą do spraw realizacji LSR, aby zajęła się najtrudniejszymi kwestiami zawartymi w LSR. Na pierwszym posiedzeniu członkowie grupy ocenili wyniki prac warsztatu i dodali swoje uwagi.
3. Ankieta – przeprowadzona, wypełniono ogólnie 51 ankiet, ankieta polegała na zaznaczeniu wagi kryteriów wyboru operacji w skali od 0 do 5, gdzie 0 oznaczało, że nie powinno być takiego kryterium, a 5, że jest to bardzo istotne kryterium, ankietowani mogli również zgłosić swoje propozycje kryterium.
4. Spotkanie konsultacyjne – dla lokalnych liderów; dyskusja i ostateczna akceptacja wypracowanych zasad i kryteriów.

2.2.4. ETAP 4 ZASADY MONITOROWANIA - METODY

1. Spotkanie grupy roboczej - tym razem proces konsultacji rozpoczęto od spotkania grupy roboczej gdzie określono wstępny zarys planu monitoringu i ewaluacji.
2. Następnie pewne kluczowe zagadnienia umieszczono w ankiecie elektronicznej na stronie LGD.
3. Spotkanie konsultacyjne lokalni liderzy (21 osób) - dotychczasowe ustalenia poddano dyskusji, ostateczne propozycje wymagały jednak dopracowania, co odbyło się na warsztacie konsultacyjnym w mniejszym gronie.
4. Warsztat konsultacyjny - ostateczne dopracowanie procedury.

2.2.5. ETAP 5 PRZYGOTOWANIE PLANU KOMUNIKACYJNEGO W ODNIESIENIU DO REALIZACJI LSR

1. Konsultacje rozpoczęto spotkaniem grupy roboczej, podczas którego wypracowano zarys planu oraz brakujące do jego realizacji informacje. Uznano za stosowne użycie kolejnych metod partycypacyjnych, jak ankieta elektroniczna i wywiad kwestionariuszowy do zebrania potrzebnych informacji.
2. Ankieta elektroniczna umieszczona na stronie Zapiecka.
3. Standaryzowany wywiad kwestionariuszowy - pracownicy biura LGD przeprowadzili wywiady na wystandaryzowanym kwestionariuszu z osobami odwiedzającymi biuro, a także telefonicznie.
4. Proces konsultacji tego etapu zakończył się warsztatowym spotkaniem, na którym dopracowano szczegóły Planu komunikacji.

2.3. WYNIKI PRZEPROWADZONEJ ANALIZY WNIOSKÓW Z KONSULTACJI

Konsultacje społeczne na pierwszym etapie pokazały bardzo szerokie spektrum problemów, z jakimi boryka się lokalna społeczność. Konsultacje pozwoliły na określenie najważniejszych problemów obszaru, jak również pozwoliły na wskazanie grup defaworyzowanych. Za największe problemy uznano te, które dotyczą rynku pracy, aktywności społecznej oraz infrastruktury. Wskazywano słaby stopień przedsiębiorczości związany z niewielką innowacyjnością przedsiębiorstw, barierami prawnymi dla przetwórstwa, niewielkim stopniem wsparcia turystyki i rekreacji na terenie LGD. W kontekście tych problemów określono grupy defaworyzowane. W wyniku badania stwierdzono, że trzema najczęściej wskazywanymi grupami defaworyzowanymi na terenie LGD są osoby bezrobotne i nie posiadające wystarczających kwalifikacji, młodzież, osoby niepełnosprawne i kobiety w tym samotnie wychowujące dzieci. Zbadano główne słabe oraz mocne strony obszaru, mieszkańcy zauważają zmiany na lepsze w wielu obszarach. Niestety, w dalszym ciągu najmniej zauważalna jest zmiana w obszarze rynku pracy; powszechnie sygnalizowane są problemy ze zdobyciem zatrudnienia oraz godnej płacy. Bardzo często przewija się postulat poprawy infrastruktury. Mimo, że społeczność dostrzega dużą zmianę na lepsze, to dalej odczuwalny jest brak infrastruktury kultury, wypoczynku i rekreacji, a także komunikacyjnej.

Dokonano analizy przyjęcia lub odrzucenia wniosków z konsultacji. Uznano, że przeprowadzone działania partycypacyjne oraz diagnoza obszaru i ludności wskazuje na największe potrzeby w obszarze wsparcia takich obszarów interwencji jak rynek pracy, gospodarka, oraz szeroko pojęta aktywność społeczna, w tym rekreacja i działania związane z rozwojem turystyki oraz włączenie społeczne. Ponadto, aby nie rozpraszać środków oraz nie wspierać tych grup, które mogą korzystać z silnego wsparcia z innych źródeł (np. niepełnosprawni PFRON), zdecydowano na szczególne wsparcie dwóch grup defaworyzowanych, czyli osób bezrobotnych ze względu na fakt, że jest to najszerza grupa i obejmuje najczęściej inne grupy defaworyzowane oraz osób młodych ze względu na brak wsparcia z innych kierunków i wielkiej troski o stan młodzieży, który przejawiał się w całym procesie partycypacji.

2.4. PODSTAWOWE INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI LSR ZE SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ TJ. DATY SPOTKAŃ, ILOŚĆ UCZESTNIKÓW

Tabela nr 6. Podstawowe dane dot. konsultacji.

Lp.	Rodzaj wydarzenia partycypacyjnego	data	Liczba (np. uczestników)	Miejsce /Gmina /LGD
1.	Grupa fokusowa (fokus)	26.02.15	7	Biuro LGD
2.	Warsztaty konsultacyjne	16.10.15, 17.11.15, 10.12.15	34 osoby	Urząd Miasta Radzyń Podlaski, Biuro LGD
3.	Punkt konsultacyjny	Sierpień-grudzień 2015r.	73 osoby	Biuro LGD
4.	Wywiady bezpośrednie	13.09.2015	22 osoby	Wygnanek i Wohyń
5.	Spotkania konsultacyjne w gminach i mieście	20.03.15, 4-10.09.15, 25.11.15, 27.11.15, 07.12.15	163 osoby	Borki, Czemierniki, Kąkolewnica, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski gm. wiejska, Radzyń Podlaski miasto, Ulan-Majorat, Wohyń, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Radzynie Podlaskim, Biuro LGD
6.	Warsztaty przyszłościowe z młodzieżą	11.09.15	49 osób	I LO Radzyń Podlaski
7.	Spotkanie konsultacyjne z osobami starszymi	11.09.15	2 osoby	Biuro LGD
8.	Ankiety (w tym elektroniczne)	Sierpień-grudzień 2015 r.	186 ankiet	Borki, Czemierniki, Kąkolewnica, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski gm. wiejska, Radzyń Podlaski miasto, Ulan-Majorat, Wohyń
9.	Fiszki projektowe	Wrzesień-listopad 2015	70 fiszek	Biuro LGD

3. ROZDZIAŁ III DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

3.1. OKREŚLENIE GRUP SZCZEGÓLNIIE ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR ORAZ PROBLEMÓW I OBSZARÓW INTERWENCJI ODNOSZĄCYCH SIĘ DO TYCH GRUP

3.1.1. GRUPY DOCELOWE

Określając grupy docelowe, warto zacząć od opisu sytuacji ludnościowej na terenie realizacji LSR. Duże znaczenie dla danego obszaru ma struktura wiekowa ludności według ekonomicznych grup wiekowych. W 2013r. osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 20% ogółu mieszkańców (woj. lubelskie – 18%, kraj – 18%), w wieku produkcyjnym 62% (woj. lubelskie – 63%, kraj – 63%), natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 18% (woj. lubelskie – 19, %, kraj – 18%). Wskaźnik obciążenia demograficznego nie odbiega znacząco od wyniku województwa, powodem do zadowolenia może być fakt że niższa wartość wskaźnika spowodowana jest dużą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym co pozwala mieć nadzieję, że ten potencjał ludzki zostanie wykorzystany w przyszłości. Wskaźnik ten, liczony jako udział ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 61,5 osób, podczas gdy w województwie 59,4 a w kraju 57,6 osób. W przypadku drugiego wskaźnika, mierzonego jako udział ludności w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym, który dla obszaru LGD wynosi 28,9 osób (woj. lubelskie 30,2 osób, kraj 29 osób), obszar LGD ma nieznacznie lepszy wskaźnik od wojewódzkiego i krajowego. Wskaźniki te w 2007 r. wynosiły odpowiednio 64,8 i 27,3 osób.

Tabela nr 7. Saldo migracji.

Lp.	Jednostka terytorialna	saldo migracji					
		Ogółem					
		2009	2010	2011	2012	2013	2014
		osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
1	Radzyń Podlaski (1)	-75	-77	-130	-146	-154	-164
2	Borki (2)	-2	-20	4	-25	-4	-15
3	Czemierniki (2)	-11	-38	-31	-6	-17	-7
4	Kąkolewnica (2) *	-27	-13	-27	-38	-43	-67
5	Komarówka Podlaska (2)	-33	-27	-5	-25	-29	-20
6	Radzyń Podlaski (2)	-26	-38	-2	17	19	21
7	Ulan-Majorat (2)	-17	-3	-24	-13	-18	-20
8	Wohyń (2)	-58	-10	-35	-27	-27	-20
9	Razem LSR.	-249	-226	-250	-263	-273	-292

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Poważnym problemem obszaru, jest wzrastające zjawisko migracji na pobyt stały z terenu LSR. Od 2009 roku niekorzystny wskaźnik migracji utrzymuje się na poziomie powyżej 220 osób.

O potencjale ludzkim danego obszaru świadczy również wykształcenie ludności. Ostatnie kompleksowe badania dotyczące wykształcenia ludności zostały przeprowadzone w ramach Narodowego Spisu Powszechnego w 2010 roku. Przez ostatnie lata wzrasta liczba osób z wyższym wykształceniem, niestety wciąż jest to wskaźnik niższy niż w skali województwa. Przeciętnie, w województwie jest więcej osób z wykształceniem średnim policealnym i średnim ogólnokształcącym, ten rodzaj przewagi trudno uznać za problem, ponieważ to pośród tej grupy jest duże bezrobocie. Niewiele niższa od średniej, jest liczba osób z wykształceniem średnim technicznym, co wskazuje, że wiele osób ma wykształcenie techniczne, perspektywiczne na obecnym rynku pracy. Wykształcenie zasadnicze zawodowe jest wyższe od przeciętnej dla województwa. Osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i bez wykształcenia stanowią 34% i jest to wskaźnik słabszy od przeciętnej w województwie.

3.1.2. MŁODZIEŻ

Młodzież jest grupą o szczególnym znaczeniu dla obszaru LGD "Zapiecek". Z powyższej analizy statystycznej wynika, że na terenie LGD wciąż jest dużo osób młodych, które powinny wchodzić na rynek pracy. Niestety spotykają się tam z niewielką ofertą wolnych miejsc pracy, dużą konkurencją ze strony innych bezrobotnych (ponad 15% wskaźnik bezrobocia). Ponadto, dane urzędu pracy pokazują, że ponad 1/4 osób bezrobotnych, to osoby przed ukończeniem 24 roku życia; jeszcze gorsza sytuacja panuje w grupie 24-34 lata. Kolejnym problemem tej grupy, jest niedostateczne wykształcenie i brak kwalifikacji, które pozwalałyby na podjęcie pracy jaka jest im oferowana. Brak doświadczenia, nadpodaż chętnych na rynku pracy, powoduje oferowanie bardzo niskich pensji i słabych warunków pracy. Z drugiej strony, obserwujemy zapotrzebowanie firm na specjalistów, które nie spotyka się z zainteresowaniem ze względu na brak kwalifikacji. Wysoki wskaźnik migracji wskazuje, że młodzież wybiera emigrację zarobkową. Łatwość wyjazdu do pracy za granicą i niewielkie perspektywy na miejscu, nie motywują do inwestowania w siebie.

Problemy tej grupy nie dotyczą tylko rynku pracy. Badanie jakie przeprowadzono na potrzeby przygotowania LSR wskazuje słabą ofertę spędzania wolnego czasu skierowaną dla młodzieży, ponadto oferta ta jest rozproszona i działa głównie przy GOK, to powoduje, że dzieci i młodzież z bardziej oddalonych miejscowości mają utrudniony dostęp do oferty. Właściwie jedyną zorganizowaną formą spędzania czasu oferowaną młodzieży są kluby sportowe. Informacje z poszczególnych gmin nie wskazują na aktywności innego rodzaju, oprócz kółek zainteresowań przy szkołach i GOK oraz działalności w Ochotniczej Straży Pożarnej. Konsultacje społeczne prowadzone na terenie LGD potwierdziły jednoznacznie, że grupą defaworyzowaną w opinii mieszkańców jest młodzież. Mieszkańcy wskazują na wciąż niedostateczną infrastrukturę kultury sportu i rekreacji. Na brak liderów (osób dorosłych, które mogłyby zainteresować czymś młodzież), najczęściej podnoszone problemy tej grupy to brak wsparcia na rynku pracy, zagrożenie patologiami, brak perspektyw dla pozostania na obszarze LGD. LSR odpowiada na problemy młodzieży, kierując wsparcie na zakładanie firm w pierwszej kolejności dla osób do 34 roku życia, preferencyjnie będzie traktować projekty skierowane na wsparcie tej grupy. Część środków zostanie przeznaczona na działania edukacyjne także dla osób młodych. W LSR znalazły się też inwestycje w rekreację i zwiększenie dostępu do kultury.

Obszary interwencji dla tej grupy to wsparcie na rynku pracy oraz wzmocnienie oferty wpływającej na szeroko rozumiany rozwój młodzieży: zwiększenie kreatywności, przedsiębiorczości, samodzielności i aktywności, jak również zwiększenie dostępu do kultury i rekreacji.

3.1.3. BEZROBOTNI.

Kolejną grupą defaworyzowaną są osoby bezrobotne, ich sytuację na rynku pracy opisano w rozdziale "Opis rynku pracy...". Na terenie LGD w 2013 roku 4040 osób pozostawało bez pracy, ponad 2500 dłużej niż rok. Konsultacje społeczne nie pozostawiają wątpliwości, że brak miejsc pracy jest dla regionu największym problemem. Problemy tej grupy osób to zagrożenie ubóstwem, szerzące się patologie, pogłębiające się problemy z zadłużaniem się, zmniejszone szanse dla dzieci na dalszą naukę, nawet jeśli są zdolne. Ponadto długotrwałe pozostawanie bez stałej pracy prowadzi do frustracji, depresji i wycofywania się oraz braku wiary w siebie, uniemożliwiających podjęcie pracy kiedy jest proponowana.

Obszarem interwencji dla tej grupy będzie wspieranie tych projektów, które kreować będą najwięcej miejsc pracy, osoby bezrobotne priorytetowo traktowane będą przy aplikowaniu o środki na zakładanie działalności gospodarczej.

3.1.4. PRZEDSIĘBIORCY

Grupa docelowa jaką są przedsiębiorcy, jest niezwykle ważna dla realizacji celów LSR. Sytuację przedsiębiorców opisano w rozdziale: "Charakterystyka Gospodarki/Przedsiębiorczości...". Problemy tej grupy to niedostateczny dostęp do kapitału na realizację inwestycji rozwijających działalność, którą prowadzą, utrudniony dostęp do rynków poza lokalnym, wysokie koszty pracy i niedostosowanie kwalifikacji osób ubiegających się o pracę.

Obszary interwencji to wsparcie inwestycyjne na realizację projektów w szczególności w obszarze turystyki, przetwórstwa i generujących duże ilości miejsc pracy, preferowane będą także projekty o charakterze innowacyjnym, związane z ochroną klimatu oraz ochroną środowiska naturalnego.

3.1.5. LOKALNI LIDERZY I SPOŁECZNIKI ORAZ ORGANIZACJE SPOŁECZNE

Kolejna grupa docelowa to lokalni liderzy oraz osoby zaangażowane społecznie (działacze OSP, KGW innych stowarzyszeń i grup nieformalnych lub niezależni działacze). Aktywność tej grupy opisana jest w rozdziale "Przedstawienie działalności sektora społecznego...". Problemy tej grupy to przede wszystkim ograniczony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania projektów, niedostateczny dostęp do szkoleń i wiedzy w obszarach, w których działają, ograniczone możliwości prezentowania i promowania efektów pracy.

Obszary interwencji w ramach LSR dla tej grupy to wsparcie finansowe realizowanych projektów, podnoszenie kwalifikacji, wsparcie działań pozwalających na nawiązywanie nowych kontaktów, promocję, poprawę warunków działania (wyposażenie, rozbudowa pomieszczeń).

3.1.6. TURYSŃCI

Kolejna grupa docelowa to turyści (osoby z poza terenu LGD odwiedzające ten teren w celach rekreacyjnych i wypoczynkowych). Trudno mówić o problemach tej grupy ze względu na fakt, że jest to grupa niebezpośrednio wspierana przez LSR. Wskazane jest, aby powiedzieć w tym miejscu, że turyści nie mają tutaj dostosowanej do potrzeb ciekawej oferty, brakuje produktów turystycznych i ich promocji. W ramach realizacji LSR zostaną wsparte projekty podnoszące atrakcyjność turystyczną obszaru oraz projekty promujące obszar wśród potencjalnych turystów.

3.1.7. SAMORZĄDY

Ważną grupą docelową będą samorządy, które będą adresatami pomocy w zakresie inwestycji infrastrukturalnych. Obszarem interwencji będzie wsparcie realizacji inwestycji.

3.1.8. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

LGD wskazana jako grupa docelowa - podmiot inicjujący oraz działający na rzecz integracji i rozwoju oferty czasu wolnego, podtrzymywania lokalnej tradycji i kultury oraz kształtowania i animowania postaw przedsiębiorczych. Obszarem interwencji będzie wsparcie działań animacyjnych, operacji własnych, projektów współpracy oraz kosztów bieżących.

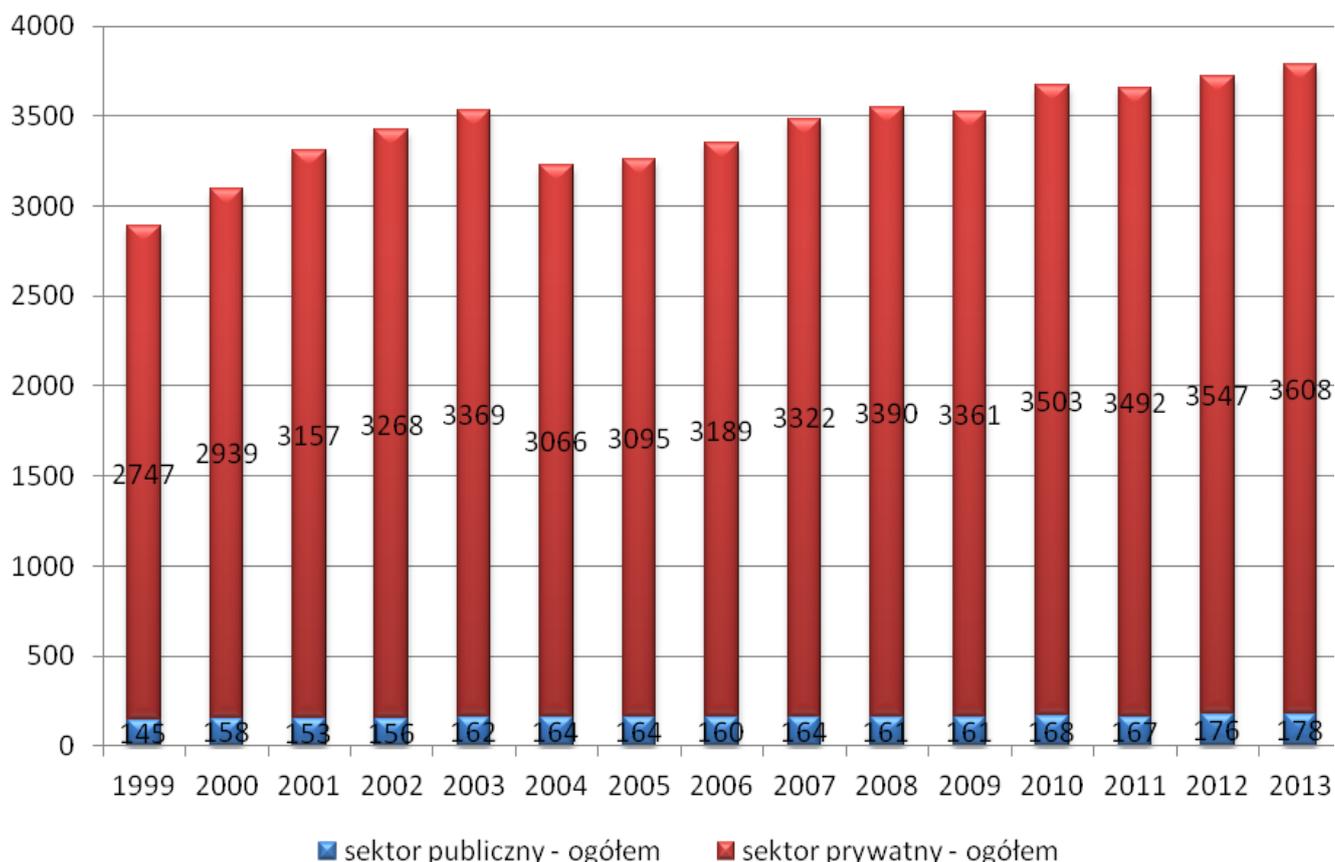
3.2. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI/PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (W TYM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ), BRANŻ Z POTENCJAŁEM ROZWOJOWYM (INFORMACJA O BRANŻACH GOSPODARKI, MAJĄCYCH KLUCZOWE ZNACZENIE DLA ROZWOJU OBSZARU).

3.2.1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ POZAROLNICZA PODSTAWOWE INFORMACJE O STRUKTURZE FIRM DZIAŁAJĄCYCH NA TERENIE LGD.

Na obszarze LGD prowadzą działalność 3786 podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON, co stanowi 1,4% wszystkich podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Spośród podmiotów gospodarczych obszaru LGD 95% (3608) stanowi sektor prywatny, z czego 83% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ponadto w sektorze prywatnym zarejestrowanych jest 91 spółek handlowych (2,5%), 12 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego (0,3%) i 31 spółdzielni (0,9%). **Wskaźnik przedsiębiorczości liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców wynosi 100,5 i jest o 20% niższy niż średnia dla województwa (125,5 podmiotów) i o 40% niż średnio w kraju (166,7 podmiotów).**

Struktura przedsiębiorstw wg prowadzonej działalności ukazuje specyfikę gospodarki obszaru. Najliczniej reprezentowaną dziedziną działalności jest sekcja G (handel oraz naprawy), w której działa 1008 jednostek. Innymi sekcjami, w których zarejestrowana jest znacząca ilość podmiotów są sekcje: F (budownictwo) 635 podmiotów, H (transport i gospodarka magazynowa) –308, C (przetwórstwo przemysłowe) 293. Pozostałe sekcje, w których zarejestrowanych jest powyżej 50 podmiotów to: sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi –57), J (informacja i komunikacja –59, K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa –103), M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna –194), N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca –59), sekcja O (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne - 90), P (edukacja –175), Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna 201), R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją 80), S (pozostała działalność usługowa –278), L dla miasta (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości 56).

Wykres 2. Liczba podmiotów gospodarczych wg sektorów własnościowych w latach 1999-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS

3.2.2. TERENY INWESTYCYJNE

Tereny położone wzdłuż drogi krajowej 19 położone są w głównym paśmie aktywności gospodarczej. Jest to podstawowy element w zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie rozwoju stref przedsiębiorczości w oparciu o korzyści położenia. Gminy takie jak: Kąkolewnica, Ulan-Majorat, Borki, Czemierniki i Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski posiadają tereny przeznaczone pod przyszłe inwestycje. Z uwagi na rolniczy charakter terenów i zasoby bazy surowcowej, preferowanymi profilami produkcji na tych terenach, są inwestycje przemysłu rolno-spożywczego, a także turystyki i rekreacji. Na terenie miasta Radzyna Podlaskiego, na obszarze 2 hektarów istnieje podstrefa Mieleckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Jednym z inwestorów jest firma Aesculap Chifa - spółka wchodząca w skład międzynarodowego koncernu B. Braun, który specjalizuje się w produkcji narzędzi oraz wyrobów medycznych wykorzystywanych m.in. w chirurgii, stomatologii i ortopedii.

3.2.3. WARUNKI DLA ROZWOJU OZE

Obszar LGD posiada dobre warunki do rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych. Panują tu sprzyjające warunki do rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej. Wskaźniki dla tego obszaru charakteryzujące zasoby energetyczne wiatru są jednymi z najwyższych, zarówno w województwie, jak i kraju. Gleby nieprzydatne do produkcji rolnej i słabej jakości, które stanowią znaczną część użytków rolnych analizowanego obszaru, znakomicie nadają się do rozwoju upraw energetycznych oraz produkcji energii z odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego (np. biogazu).

3.2.4. BRANŻA PRZETWÓRCZA

Przetwórstwo na terenie LGD nie jest wystarczająco rozwinięte, jednak istnieje pewna struktura przetwórstwa. Na terenie LGD działają 3 punkty skupu mleka (Komarówka Podlaska, Osowno, Wola Chomejowa), 8 punktów skupu żywca (Derewiczna, Kolembrody, Walinna, Rudnik, Komarówka Podlaska, Borki, Krasew, Ulan – Majorat) oraz 5 sezonowych punktów skupu owoców i warzyw (po 2 w gm. Radzyń Podlaski i Ulan-Majorat i 1 w gm. Komarówka). Funkcjonują również podmioty zajmujące się skupem i przetwórstwem płodów rolnych, do których zaliczamy: młyn, piekarnie, gorzelnie. Działają tu także zrzeszenia producenckie tj.:

- Grupa Producentów EKO INDYK Sp. Z o.o. (gmina Czemierniki);
- Spółdzielnia "EKO-TUCZ" z/s w Radzynie Podlaskim;
- E-TUCZ sp. z o.o. (siedziba Radzyń Podlaski);
- Spółdzielnia AGRO-PORK (siedziba Radzyń Podlaski);
- Spółdzielnia Producentów Trzody Chlewej RAD TUCZ (gmina Radzyń Podlaski);
- Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw „Nasz Sad” w Wohyniu;
- WAMIKA-FRESH SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ (gmina Radzyń Podlaski);

Największym przetwórcą na terenie LGD jest Spomlek - spółdzielnia mleczarska, w której skład wchodzi zakłady w Radzynie Podlaskim, Parczewie, Młynarach oraz Chojnicach. SM "SPOMLEK" jest jednym z największych producentów sera żółtego w Polsce.

3.2.5. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ SPOŁECZNA

Przedsiębiorczość społeczna na terenie LGD to Spółdzielnia Socjalna "Radzyńskie Centrum Ekonomii Społecznej" mająca siedzibę w Radzynie Podlaskim i Spółdzielnia Socjalna ŚWIT w Komarówce Podlaskiej.

3.3. OPIS RYNKU PRACY (POZIOM ZATRUDNIENIA I STOPA BEZROBOCIA - LICZBA BEZROBOTNYCH DO LICZBY OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM, CHARAKTERYSTYKA GRUP POZOSTAJĄCYCH POZA RYNKIEM PRACY).

3.3.1. POZIOM ZATRUDNIENIA

Poziom zatrudnienia najlepiej charakteryzują współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia. Liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LSR przekracza liczbę bezrobotnych w relacji do liczby osób w wieku produkcyjnym w województwie, wskaźniki te stanowią 9,91% dla województwa i 10,70% dla LGD.

3.3.2. BEZROBOCIE

Na dzień 30.09.2014 r. według danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim, na obszarze LGD zarejestrowano 3591 osób bezrobotnych. Wśród ogólnej liczby bezrobotnych kobiety stanowią ok. 44% bezrobotnych. W latach 2003-2008 r. Następował spadek liczby bezrobotnych, w 2003 r. Na obszarze LGD zarejestrowane były 4750 osoby, a w 2008 r. 2993 osoby. Od 2008 r. następuje tendencja wzrostowa liczby bezrobotnych, pod koniec 2013 r. w PUP Radzyń Podlaski było zarejestrowanych 4040 osób – mieszkańców. Stopa bezrobocia (na koniec grudnia 2013 r.) dla obszaru łącznie z miastem Radzyń Podlaski wynosiła 15,3%, podczas gdy w województwie – 14,4%.

Tabela nr 7. Osoby bezrobotne ze względu na wiek w grupach określonych w trakcie konsultacji społecznych jako defaworyzowane.

Lp.	Jednostka terytorialna	24 lata i mniej					25-34 lata				
		ogółem					ogółem				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
		osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
1	Obszar LGD	1122	1077	1141	1054	866	1164	1192	1322	1340	1212
2	%	31%	30%	29%	26%	24%	33%	33%	33%	33%	33%

55 i więcej				
ogółem				
2010	2011	2012	2013	2014
osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
232	268	303	371	381
6%	7%	8%	9%	11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela nr 8. Osoby bezrobotne w tym kobiety.

Lp.	Jednostka terytorialna	ogółem											
		ogółem						kobiety					
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2009	2010	2011	2012	2013	2014
		osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
1	obszar LGD	3429	3576	3609	3967	4040	3627	1575	1637	1681	1811	1781	1608
2	%							46%	46%	47%	46%	44%	44%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Statystyki prowadzone przez Powiatowy Urząd Pracy w Radzynie Podlaskim potwierdzają słuszność wniosków, jakie płyną z konsultacji społecznych co do wyboru grup defaworyzowanych. Na terenie LGD panuje bezrobocie wyższe niż średnio w województwie. Bezrobotni wśród osób do 24 roku życia w 2013 roku stanowią aż 26% ogółu bezrobotnych. A w grupie 24-34 jest to cały czas 33% osób. Niemal 25% (944 osoby) osób bezrobotnych nie posiada kwalifikacji zawodowych a 1645 osób czyli ponad 40% nie posiada doświadczenia zawodowego. Kobiety stanowią 44% zarejestrowanych bezrobotnych, ale 67% z nich ma status osoby długotrwale bezrobotnej. Na terenie LGD zarejestrowane jako bezrobotne są 183 kobiety samotnie wychowujące dzieci. Na terenie LGD żyją 102 osoby niepełnosprawne zarejestrowane jako bezrobotne. Osoby bezrobotne po 50 roku życia stanowią 9% ogółu bezrobotnych.

3.4. PRZEDSTAWIENIE DZIAŁALNOŚCI SEKTORA SPOŁECZNEGO, W TYM INTEGRACJA/ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO.

Aktywność mieszkańców przejawia się m. in. w organizacji i udziale społeczeństwa w imprezach kulturalnych, działalności organizacji pozarządowych oraz chęci do współpracy.

3.4.1. DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA

Na terenie analizowanych gmin funkcjonują stałe placówki kulturalne oraz organizowane są różnorodne imprezy kulturalne. Główną bazę działalności kulturalnej stanowią Gminne Ośrodki Kultury (GOK), będące głównymi animatorami kultury i działające w większości gmin obszaru oraz Gminne Biblioteki Publiczne. Obok GOK bardzo ważnymi animatorami kultury regionu są szkoły, przy których działają różnego rodzaju kółka zainteresowań oraz zespoły tańca i śpiewacze. Przy gminnych ośrodkach kultury i przy szkołach działa w sumie 30 zespołów ludowych wokalnych i tanecznych. Imprezy kulturalne, pozwalające kultywować kulturę regionu organizowane są przeważnie w okresie letnim, a zaliczyć do nich można: festyny, jarmarki, dożynki gminne i gminno-powiatowe oraz tradycyjne odpusty. Obok typowo ludowych imprez związanych z tradycją i historią obszaru, organizowane są także inne imprezy artystyczno-rozrywkowe, które już na stałe wpisały się w kalendarz imprez kulturalnych, tj.: przeglądy piosenek, przeglądy teatralne i sportowo-rekreacyjne. Należy tu wymienić m.in.:

- Ogólnopolska Sesja Naukowa poświęcona obrędom Południowego Podlasia organizowana przez GOK w Borkach,
- Dzień Pamięci Dwywizjonu 303 organizowany przez GOK w Borkach i Towarzystwo Regionalne w Woli Osowińskiej,

- ☐ Spotkania Teatrów Wiejskich "Teatr w Oplotkach" – coroczna impreza organizowana przez GOK w Borkach, mająca na celu prezentację dorobku artystycznego teatrów wiejskich z terenu powiatów: radzyńskiego, bialskiego, parczewskiego, łukowskiego i lubartowskiego,
- ☐ Konkurs Recytatorski Poezji i Prozy Ludowej im. Wacława Tuwalskiego organizowany przez Gminny Ośrodek Kultury w Borkach, Zespół Placówek Oświatowych w Woli Osowińskiej, Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej i Koło Gospodyń Wiejskich w Woli Osowińskiej, podczas którego odbywają się warsztaty literackie, kiermasz i pokazy sztuki ludowej,
- ☐ Ogólnopolskiego Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych organizowany przez GOK w Kąkolewnicy,
- ☐ Grand Prix Lubelszczyzny w szachach pod patronatem Marszałka Województwa Lubelskiego organizowany przez GOK w Kąkolewnicy,
- ☐ Powiatowe Spotkania Twórców Wsi organizowany przez GOK w Kąkolewnicy, którego celem jest prezentacja, promocja i dokumentacja dorobku twórców oraz integracja środowiska twórców powiatu radzyńskiego.

Problemem jest nierównomierne rozłożenie oferty dla osób młodych w różnych gminach, najaktywniejsza jest gmina Kąkolewnica i Borki, w pozostałych gminach aktywność jest mniejsza.

3.4.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego wyraża się m. in. poprzez liczbę aktywnych organizacji pozarządowych działających na danym terenie oraz liczbę zaangażowanych w ich działanie osób. Różne sposoby aktywizacji tego terenu z powodzeniem wciela w życie 128 organizacji pozarządowych (towarzystwa, stowarzyszenia, zrzeszenia, spółdzielnie i kluby sportowe), co stanowi ok. 1,5% wszystkich organizacji pozarządowych w województwie. Działalność tych organizacji skupia się głównie na: działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości, działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, promocji kultury i sztuki, ochronie dóbr kultury i tradycji, promocji i krzewieniu kultury fizycznej.

Na obszarze LGD wśród organizacji pozarządowych działają także jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych (61 jednostek), najwięcej działa w gm. Borki (11) i gm. Kąkolewnica (11). Działalność swoją prowadzą również Koła Gospodyń Wiejskich (KGW) - mające charakter nieformalny, pełniąc bardzo ważną rolę w kulturowym życiu obszaru oraz w zachowywaniu tradycyjnych obrządków, potraw i tradycji. Na analizowanym obszarze istnieje 63 KGW, z czego najwięcej w gminach: Kąkolewnica (20) Borki (15) i Komarówka Podlaska (13).

Na obszarze LGD rozwija się amatorski ruch sportowy. Działa tu 8 ludowych klubów i zespołów sportowych oraz 16 uczniowskich ludowych klubów sportowych, w tym 12 w gminie Borki. Ponadto, w Komarówce Podlaskiej funkcjonuje jednosekcyjny Klub Sportowy „Husar” liczący 40 członków, popularyzujący strzelectwo sportowe, licencjonowany przez PZSS. Klub intensywnie rozwija się, promując siebie oraz całą gminę poprzez obecność w mediach.

Tabela nr 9. Liczba KGW na obszarze LGD.

Liczba KGW									
Gmina	Borki	Czemierniki	Kąkolewnica	Ulan Majorat	Wołyń	Radzyń Podlaski	Komarówka Podlaska	Radzyń Podlaski miasto	Obszar LGD
Stan obecny	15	7	20	2	6	0	13	0	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin LGD.

Tabela nr 10. Liczba innych organizacji pozarządowych.

Liczba innych organizacji pozarządowych									
Gmina	Borki	Czemierniki	Kąkolewnica	Ulan Majorat	Wołyń	Radzyń Podlaski	Komarówka Podlaska	Radzyń Podlaski miasto	Obszar LGD
Stan na 31.12.2010	8	9	17	2	8	0	16	bd	60
Stan na 31.12.2013	10	9	17	2	9	3	18	bd	68
Stan obecny	15	10	17	2	10	5	19	50	128

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin LGD.

Wspólnym problemem wszystkich ngo jest słabość finansowa i kadrowa, na terenie LGD niemal brak ngo zatrudniających osoby na etat. Członkowie zajmują się pracą społecznie przez co trudno realizować większe i wymagające większego nakładu pracy projekty. Dotychczasowe doświadczenia w aplikowaniu o środki za pośrednictwem LGD pokazały problemy ze zgromadzeniem wkładu finansowego do projektów LGD.

3.5. WSKAZANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PROBLEMÓW UBÓSTWA I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO ORAZ SKALI TYCH ZJAWISK (NP. DOSTĘP DO MIEJSCOWEJ INFRASTRUKTURY I KULTURY, LICZBA OSÓB OBJĘTYCH OPIEKĄ SPOŁECZNĄ).

3.5.1. Dostęp do miejscowej infrastruktury - Układ komunikacyjny

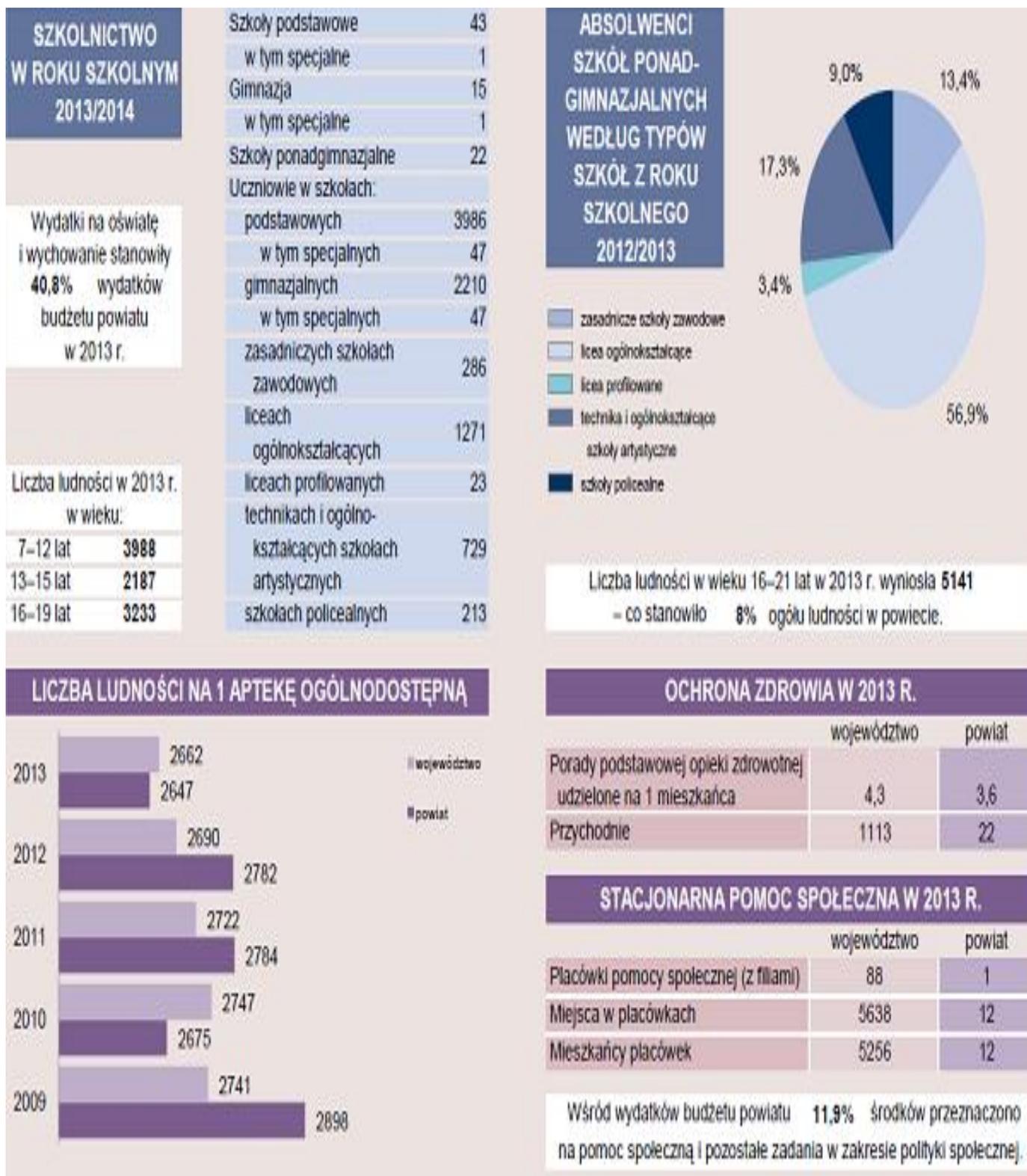
Podstawowy ruszt układu komunikacyjnego, stanowiącego główne połączenia zewnętrzne obszaru tworzą odcinki dróg krajowych o znaczeniu międzyregionalnym i regionalnym oraz dróg wojewódzkich, tj.:

- odcinek drogi krajowej nr 63 (Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – granica państwa) przebiegający równoleżnikowo przez obszar,
- odcinek drogi krajowej nr 19 (Białystok – Międzyrzec Podlaski – Radzyń Podlaski – Kock – Lublin – Rzeszów) przebiegający na kierunku południkowym,
- odcinki dróg wojewódzkich: nr 813 (Międzyrzec Podl. – Drelów – Komarówka Podl. – Parczew), nr 814 (Radzyń Podlaski – Siemień).

Układ ten uzupełniany jest przez drogi powiatowe i gminne stanowiące sieć połączeń wewnętrznych obszaru, wskaźnik drogi publiczne (gminne i powiatowe) na 1000 km² to 83,3 i jest wyższy od wojewódzkiego - 71,4. Obszar charakteryzuje się dużą gęstością dróg krajowych. Sieć kolejowa pełni marginalną rolę w dostępności i powiązaniach komunikacyjnych obszaru. Przez skrajnie północny skrawek obszaru przebiega krótki odcinek magistralnej linii kolejowej nr 2/E20 (Berlin – Warszawa – Terespol – Mińsk – Moskwa) o znaczeniu międzynarodowym. Przez teren trzech gmin, tj.: Ulan-Majorat, Radzyń Podlaski i Wołyń, przebiega drugorzędna linia kolejowa nr 30 (Bezwola – Lublin) o znaczeniu państwowym, na której ruch został zawieszony z powodu sporadycznego wykorzystywania i niskiej rentowności. Stan nawierzchni dróg na danym obszarze nie jest zadowalający. Pomimo przeprowadzanych prac remontowych, parametry techniczne i użytkowe większości dróg powiatowych i gminnych nie odpowiadają wymaganym standardom. Wiele odcinków dróg nie posiada dostatecznej nośności - bardzo ważnego parametru technicznego, przy obecnym stałym wzroście przewozu towarów transportem kołowym. Na niektórych odcinkach brakuje chodników, oświetlenia. Występują problemy ze skomunikowaniem odległych miejscowości komunikacją publiczną. Istotnym elementem infrastruktury komunikacyjnej są szlaki, ścieżki piesze i rowerowe wymienione w rozdziale 3.7.6 diagnozy. Ich sieć nie jest gęsta i nie obejmuje wszystkich gmin obszaru. Posiadają słabą infrastrukturę.

3.5.2. Infrastruktura społeczna

Rys nr 1. Infrastruktura społeczna w powiecie radzyńskim.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sieć szkół podstawowych i gimnazjów jest dobrze rozwinięta, także szkoły średnie w tym licea i technika są na dobrym poziomie. Martwi niewielka liczba absolwentów szkół zawodowych w stosunku do absolwentów szkół ogólnokształcących, wielu absolwentów szkół ogólnokształcących zakończy naukę bez żadnych kwalifikacji. Ochrona zdrowia jest na zadawalającym poziomie, choć w trakcie konsultacji społecznych wnioskowano o zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów. Brakuje miejsc stacjonarnej pomocy społecznej.

3.5.3. Baza sportowa

Infrastruktura sportowa obszaru jest dość dobrze rozbudowana, co daje mieszkańcom możliwość aktywnego spędzania czasu. Przy zdecydowanej większości szkół wybudowane są boiska sportowe oraz sale gimnastyczne, które stanowią podstawowe elementy bazy sportowej obszaru. Stan techniczny tych obiektów i ich wyposażenie w części wymaga remontów lub uzupełnienia. Kolejnymi elementami infrastruktury sportowej o dużym znaczeniu w propagowaniu i rozwoju sportu, choć mniej licznymi, są stadiony i boiska gminne, przy których swą działalność skupiają gminne kluby sportowe.

3.5.4. Dostęp do kultury

Rozpowszechnieniem kultury na terenie powiatu radzyńskiego zajmują się różnego rodzaju instytucje, ośrodki kultury, twórcy ludowi. Do najbardziej aktywnych placówek kulturowych należą:

- Radzyński Ośrodek Kultury
- Gminny Ośrodek Kultury w Borkach z/s w Woli Osowińskiej,
- Gminny Ośrodek Kultury w Kąkolewnicy

Ponadto na terenie każdej gminy odbywają się różne działania kulturalne:

Borki

Imprezy cykliczne: Dożynki, Dokopiny, festyny sportowe i rodzinne, „Teatr w Oplotkach”, występy teatrów wiejskich.

Czemierniki

Imprezy cykliczne: Przegląd Pieśni Postnej, Majówka w Belczącu, Wczesna jesień w obrzędach i tradycji, Przegląd Pieśni Patriotycznej i Żołnierskiej, Uroczystość upamiętniająca przeprawę wojsk przez rzekę Tyśmienicę podczas Ostatniej Bitwy Wojny Obronnej w 1939 r. stoczonej przez SGO „Polesie”, konkurs recytatorski poezji Marianny Bocian.

Gmina wiejska Radzyń Podlaski

Imprezy cykliczne: Dożynki Gminne, Gminny Dzień Strażaka, Gminny Dzień Dziecka, Obchody jubileuszu miejscowości.

Kąkolewnica

Imprezy cykliczne: Pikniki na strzelnicy, Gminny Konkurs Piosenki, Grand Prix Lubelszczyzny w szachach, Turniej Tańca Towarzyskiego, Mały Konkurs Recytatorski, Ogólnopolskie Spotkanie Modelarzy, Piknik z okazji Dnia Dziecka, Święto Kwitnącej Truskawki w Turowie, Spotkanie karnawałowe PIEROGI, Festiwal Piosenki Podlaskiej, Spotkanie Oplatkowe, Gminne Święto Kobiet.

Komarówka Podlaska

Imprezy cykliczne: MOTO PIKNIK w Komarówce Podlaskiej, Dożynki Gminne, Powiatowe Spotkanie z Piosenką Ludową w Komarówce Podlaskiej, Regionalny Kiermasz Sztuki Ludowej, Powiatowe Spotkanie z Folklorem i Dobrym Humorem, Powiatowy Przegląd Pieśni Maryjnej w Kolembrodach, Powiatowy Festiwal Pieśni Patriotycznej w Komarówce Podlaskiej, Przegląd Kapel Ludowych w Kolembrodach

Radzyń Podlaski

„Warsztaty Gitarowe Ro(c)kowisko”, „Warsztaty Teatralne „Dialogi”, Ogólnopolskie Spotkania z Piosenką Autorską” „ORANŻERIA”, Dni Karola Lipińskiego, Radzyńska Paraolimpiada

Ulan Majorat

Imprezy cykliczne: „I can be a star” Konkurs Piosenki Angielskiej, Wojewódzki Konkurs Zespołów Tanecznych Dożynki Gminno-Parafialne, Groch z Kapustą po Ulańsku (Zespół Tradycja), Na ludową nutę (Zespół Melodia).

Inne: Warsztaty Teatralne, Młodzieżowa Orkiestra Dęta, Zespół Pieśni i Tańca Ulaniacy, Warsztaty gitarowe (zespół No Name), Rodzinny Dzień Sportu, Ulańska Noc Kultury, Zespół tańca nowoczesnego Skarb.

Wołyń

Dożynki Gminne (Gminno - Parafialne), Świerżowisko – spotkanie zespołów śpiewaczy ludowych

Tabela nr 11. Świetlice wiejskie w podziale na zmodernizowane i niezmodernizowane lata 2010 -2015.

Liczba świetlic wiejskich w podziale na zmodernizowane (zm) i niezmodernizowane (nzm).									
Gmina	Borki	Czemierniki	Kąkolewnica	Ulan Majorat	Wołyń	Radzyń Podlaski	Komarówka Podlaska	Radzyń Podlaski i miasto	Obszar LGD
Stan na 31.12.2010	2 - zm	0 – zm 8 - nzm	zm -3 nzm – 12	zm – 1 nzm – 6	zm - 3 nzm - 4	zm - 4 nzm - 12	8 - zm 5 - nzm	Nd.	świetlice zmodernizowane:19 świetlice zmodernizowane:47
Stan na 31.12.20	4 - zm	2 – zm 6 - nzm	zm -7 nzm – 4	zm – 10 nzm – 2	zm - 4 nzm - 3	zm - 10 nzm - 6	12 -zm 1 - nzm	Nd.	świetlice zmodernizowane:49

13									świetlice zmodernizowane:22
Stan obecny	5- zm	3 – zm 5 - nzm	zm -11 nzm – 1	zm – 10 nzm – 2	zm - 5 nzm - 2	zm - 15 nzm - 3	12 -zm 1 - nzm	Nd.	świetlice zmodernizowane:61 świetlice zmodernizowane:14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin LGD.

Działalność kulturalna na terenach wiejskich gmin opiera się głównie na Gminnych Ośrodkach Kultury lub bibliotekach gminnych. W wielu miejscowościach istnieją świetlice wiejskie. **Problemem jest brak środków na prowadzenie działań w często wyremontowanych i doposażonych świetlicach.**

3.5.5. UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Poniższe tabele pokazują nam rozmiar problemów społecznych z perspektywy rodzin i osób przez nie dotkniętych. Niektóre rodziny są szczególnie narażone na życie w ubóstwie. Są to rodziny wielodzietne, te w których rodzice samotnie wychowują dzieci, lub w których głównym żywicielem jest osoba bezrobotna, chora czy niepełnosprawna. Dane statystyczne wskazują, że liczba rodzin objętych opieką społeczną systematycznie rośnie na terenie całego LGD. Najwięcej rodzin objętych pomocą zamieszkuje miasto Radzyń Podlaski, gminę Radzyń Podlaski i gminę Wołyń. Najmniej rodzin potrzebujących jest w gminie Ulan - Majorat.

Tabela nr 12. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej.

Lp.	Jednostka terytorialna	ogółem					poniżej kryterium dochodowego				
		2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
		gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.
1	POLSKA	1216821	1203497	1147913	1165811	1211290	781307	769152	724845	815842	849232
2	LUBELSKIE	72760	70066	67426	68436	70452	45535	44005	41965	48015	49118
3	Powiat radzyński	2034	2139	2176	2112	2236	1282	1332	1343	1504	1555
4	Radzyń Podlaski	449	464	470	453	459	227	249	259	289	281
5	Borki	260	287	290	301	297	167	177	165	227	199
6	Czemierniki	205	214	192	209	202	128	129	116	156	144
7	Kąkolewnica	264	295	269	265	280	175	199	170	182	199
8	Komarówka Podlaska	199	202	196	197	198	122	124	121	130	134
9	Radzyń Podlaski	224	252	354	252	362	162	169	245	180	271
10	Ulan-Majorat	133	135	137	138	126	91	91	82	95	86
11	Wołyń	300	290	268	297	312	210	194	185	245	241

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Poniższa tabela pokazuje główne problemy społeczne, istniejące na obszarze LGD dane na 2014 rok. Zauważamy, że główne przyczyny przyznania świadczeń to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, szczególnie w przypadku rodzin wielodzietnych.

Tabela nr 13. Powody przyznania pomocy rodzinie rok 2014 teren całe LGD.

Lp.	Powód przyznania pomocy	liczba rodzin objętych pomocą
1	ubóstwo	1006
2	sieroctwo	1
3	bezdomność	31
4	potrzeba ochrony macierzyństwa	394
5	bezrobocie	1037
6	niepełnosprawność	535
7	długotrwała lub ciężka choroba	763
8	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	526
9	przemoc w rodzinie	15
10	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0
11	alkoholizm	168
12	narkomania	1

13	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	31
14	trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	3
15	zdarzenie losowe	8
16	sytuacja kryzysowa	2
17	klęska żywiołowa lub ekologiczna	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując przyczyny przyznawania pomocy zauważamy, że większość z nich jest ściśle powiązana ze sobą. Niepełnosprawność pociąga za sobą długotrwałą chorobę, a bezrobocie jest podstawowym (choć nie jedynym) powodem ubóstwa (a to powoduje trudniejszą sytuację materialną rodzin i niemożność zaspokojenia swoich podstawowych potrzeb), bezdomności jak i bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa. Zjawisko to oznacza przede wszystkim utratę jedyne go źródła dochodu. Brak dochodu natomiast, jest przyczyną wzrostu ilości osób i rodzin poszukujących wsparcia w systemie pomocy społecznej. W ramach LSR główne wsparcie skierowane będzie na tworzenie miejsc pracy oraz zakładanie działalności gospodarczej. W pewnej mierze realizacja LSR pozwoli ograniczyć negatywne zjawiska w sferze społecznej.

3.6. WYKAZANIE WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI OBSZARU LSR (INNEJ NIŻ SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA).

Diagnoza jako całość opisuje spójność zasobów lokalnych (ludzkich, gospodarczych, infrastruktury) a także wspólnych dla obszaru problemów wynikających ze słabości lokalnych zasobów (bezrobocie, problemy ludzi młodych, ubóstwo). Poniżej przedstawiono inne obszary spójności związane ze wspólną tożsamością i tradycjami i historią.

Geografia

Morfologicznie obszar LSR obejmuje pogranicze dwóch makroregionów – Polesia Zachodniego i Niziny Południowopodlaskiej. Są to tereny równinne o słabo zróżnicowanej rzeźbie terenu i dość gęstej sieci rzecznej. Niemalże cały obszar położony jest w dorzeczu Wieprza i jest odwadniany przez pośrednie lub bezpośrednie jego dopływy. Spójność przyrodnicza obszaru zapewniona jest także, poprzez istniejące lokalne i regionalne korytarze ekologiczne, które stanowią istotny element struktury przyrodniczej regionu. Są one elementami zapewniającymi utrzymanie ciągłości przestrzennej i powiązań pomiędzy obszarami o wysokiej aktywności biologicznej oraz pomiędzy systemami obszarów chronionych.

Jedną z charakterystycznych cech będącą wynikiem geograficznego położenia obszaru działania LGD oraz wyrazem jego spójności, jest występowanie na tym terenie gleb o słabej przydatności dla rolnictwa. Dominują tu gleby wytworzone z piasków oraz glin. Grunty orne są przydatne do upraw tylko mało wymagających roślin. Blisko 80% użytków rolnych stanowią gleby średnich i słabych klas bonitacyjnych. Od początków osadnictwa, aż po dzień dzisiejszy dominującą formą gospodarowania na obszarze LGD „Zapiecek” jest rolnictwo. Są to tereny, na których nie rozwinął się przemysł, wokół którego budowany byłby potencjał gospodarczy obszaru. Specyfika oraz uwarunkowania historyczne obszaru spowodowały, że rolnictwo terenów objętych LSR stało się rozdrobnione i mało efektywne.

Historia

W okresie wczesnego średniowiecza obszar LGD należał do pogranicznych ziem polsko-litewskich, często najeżdżanych i łupionych przez plemiona Jaćwingów, Prusów i Tatarów. Korzystne warunki do rozwoju osadnictwa nastąpiły dopiero po zawarciu w 1385 roku unii polsko-litewskiej w Krewie. Początek XV wieku jest okresem kształtowania i rozwoju pierwszych miejscowości na tym obszarze. Do najstarszych należą: Biała, Wołyń, Czemierniki, Kąkolewnica, Siedlanów i Utrzesz. Przez następne wieki obszar LGD stanowił wschodnie rubieże katolickiej Rzeczypospolitej, w których dominującą formę gospodarowania stanowiło rolnictwo.

Po III rozbiorze Polski (1795 r.) obszar LGD znalazł się w granicach Galicji Zachodniej należącej do zaboru austriackiego. W okresie insurekcji kościuszkowskiej, było to miejsce działań wojsk rosyjskich, przemieszczających się z okolic Chelma, przez Lublin w kierunku Brześcia Litewskiego. W 1807 roku, po przegranych walkach wojsk austriackich i pruskich, Napoleon zawarł z Rosją układ w Tylży. Na jego mocy utworzone zostało Księstwo Warszawskie, do którego dwa lata później włączono również Lubelszczyznę. W obszarze LGD powołano w tym czasie powiat radzyński, należący do departamentu siedleckiego. Po klęsce Napoleona, decyzją Kongresu Wiedeńskiego utworzono zależne od Rosji Królestwo Polskie. Zmiany administracyjne spowodowały, że obszar LGD znalazł się w granicach obwodu radzyńskiego powstałego z połączenia 2 wcześniejszych powiatów: radzyńskiego i włodawskiego.

Mieszkańcy obszaru LGD czynnie uczestniczyli w XIX-wiecznych walkach powstańczych. Świadectwem tego, mogą być liczne mogiły znajdujące się w lasach turowskich na cmentarzu koło kaplicy Św. Antoniego. Po stłumieniu powstania styczniowego, nastąpiła kolejna zmiana granic administracyjnych na tym obszarze. W granice powiększonego powiatu radzyńskiego włączono 16 gmin wiejskich i trzy miasta: Radzyń, Międzyrzec i Wołyń. W pierwszej połowie XIX wieku obszar LGD był miejscem wielu walk i przegrupowań wojsk polskich, austriackich, rosyjskich i niemieckich. W 1915 roku, w czasie walk austriacko-rosyjskich, przemieszczały się tędy i walczyły oddziały I Brygady Legionów Józefa Piłsudskiego. Do największej bitwy doszło w okolicach miejscowości Grabowiec. W 1920 roku jazda rotmistrza Jaworskiego stoczyła zwycięski bój z oddziałami bolszewickimi. Poległych w tych walkach pochowano na cmentarzu wojennym w Grabowcu. Przemieszczanie się wojsk, mobilizacja do armii państw zaborczych oraz szerzące się choroby spowodowały poważny ubytek ludności i wyraźne zahamowanie rozwoju tego obszaru.

Również w czasie II wojny światowej obszar LGD był terenem aktywnych walk niepodległościowych. W 1939 roku, jego południowo-wschodnia część, była terenem działań Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie”. Tutaj, w miejscowości Belcząc wojska pod dowództwem gen. Franciszka Kleeberga przekraczały rzekę Tyśmienicę. W 1944 roku na obszarze tym znalazł siedzibę sztab II Armii Wojska Polskiego. Wówczas to na przełomie 1944 i 1945 doszło w pobliskim lesie „Baran” do masowych mordów żołnierzy AK.

Grupy etnograficzne

Obszar LGD położony jest na terenie, na którym wyraźnie zarysowują się wpływy jednej grupy etnicznej – Podlasiaków Nadbużańskich, należącej do grupy głównej - Kresowiaków. Wyrazem odrębności etnograficznej tego obszaru było m.in. wykształcenie charakterystycznego stroju podlaskiego nadbużańskiego w odmianie radzyńskiej.

Tradycyjne rzemiosło i działalność artystyczna

Tradycyjne rzemiosło jest ważnym aspektem dziedzictwa kulturowego danego regionu. W przypadku obszaru objętego LSR przykładem jego jest przede wszystkim hafciarstwo oraz w mniejszym stopniu rzeźbiarstwo i malarstwo. Wśród prowadzących działalność hafciarską wyróżniają się liczni artyści z gmin: Kąkolewnica (Polskowola, Kąkolewnica, Brzozowica Mała, Turów, Brzozowica Duża i Rudnik), Komarówka Podlaska (Komarówka Podlaska, Brzozowy Kąt, Kolembrody) oraz Ulan-Majorat (Stok). Poza hafciarstwem, obszar LGD jest miejscem działalności twórców ludowych zajmujących się malarstwem i rzeźbą. Obecnie na obszarze LSR działa 9 malarzy i 3 rzeźbiarzy, najliczniej w gm. Kąkolewnica i gm. Komarówka Podlaska. Na terenie działalności LGD „Zapiecek” spotyka się także przedstawiciele ginących zawodów takich jak: kowalstwo i stolarstwo artystyczne (gm. Kąkolewnica) oraz koronkarstwo (gm. Komarówka Podlaska). Nieliczni mieszkańcy gminy Komarówka Podlaska zajmują się dodatkowo wyrobami z trawy oraz wosku.

Kulinaria

Ważnym elementem kultury lokalnej są tradycyjne potrawy. W obszarze LGD szczególną dbałość o zachowanie tych wartości przejawiają mieszkańcy gminy Kąkolewnica, gdzie Koła Gospodyń Wiejskich wraz z Gminnym Ośrodkiem Kultury organizują wiele cyklicznych imprez, jak np. Spotkanie Karnawałowe Pierogi. Celem tego spotkania jest kultywowanie tradycji pierogowej, prezentacja dorobku artystycznego solistów i zespołów oraz integracja środowiska lokalnego. Mieszkańcy tych terenów biorą także udział w konkursach "Nasze kulinarne dziedzictwo" na najlepszy polski regionalny produkt żywnościowy, a region może się poszczycić produktami lokalnymi wpisanymi na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Produktami tymi są: parowańce z serem, parowańce z kaszą jaglaną, racuchy z makiem oraz marchwiaki z makiem.

Tabela nr 14. Wykaz zabytków na terenie LGD.

Gmina Borki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wola Osowińska - zespół dworsko-parkowy z XIX w otoczeniu parku krajobrazowego z przełomu XIX i XX wieku, ▪ Borki - kościół parafialny z 1856 roku, rozbudowany w drugiej połowie XX wieku, ▪ Borki - zespół dworsko-parkowy z XIX wieku, ▪ Maruszewiec - park dworski, ▪ Borki - murowany młyn wodny z 1894 roku, ▪ Stara Wieś - murowana mleczarnia z początku XX wieku, ▪ Wola Osowińska - gorzelnia i młyn dworski z początku XX wieku, ▪ Wrzósów - murowana rządcówka z końca XIX wieku, owczarnia i kuźnia.
Gmina Czemierniki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niewęgłosz – położone w dolinie Tyśmienicy grodzisko średniowieczne datowane na X-XII wiek, ▪ Czemierniki – kościół parafialny z początku XVII w. Ufundowany przez Henryka Firleja, przyszłego arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa Polski, ▪ Czemierniki – zespół pałacowy z XVII w., otoczony murami, stawami i fosą.
Gmina Kąkolewnica	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Grabowiec - cmentarz wojenny z I wojny światowej, założony w 1915 roku, ▪ Kąkolewnica Północna - cmentarz rzymsko – katolicki w , założony w 1846 roku, ▪ Kąkolewnica Południowa - zespół rzymsko-katolickiego kościoła parafialnego z XIX w. (kościół, plebania, dzwonnica, kostnica) pod wezwaniem św. Filipa Nereusza, ▪ Polskowola - zespół rzymsko-katolickiego kościoła parafialnego z 1921 r. (kościół, kostnica) pod wezw. Św. Jana Apostoła i Ewangelisty, ▪ Wygnanka - cmentarz epidemiczny, założony w XIX w., ▪ Jurki - pozostałości zespołu dworsko – parkowego, ▪ Turów - zespół dworsko – parkowy z zespołem leśniczówki, ▪ Miłolas - zespół leśniczówki, ▪ Kąkolewnica - cmentarz unicki, ▪ Rudnik - zespół dworsko – parkowy, ▪ Grabowiec - dawny dwór, ▪ Turów - Sanktuarium leśne pw. Św. Antoniego, składające się z drewnianej kaplicy z 1830 roku, kaplicy murowanej z 1908 roku oraz dwóch kapliczek z 1908 roku.
Gmina Komarówka Podlaska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Komarówka Podlaska – neogotycki zespół kościoła parafialnego p.w. Najświętszego Serca Jezusowego wybudowany w latach 1907-1911, ▪ Komarówka Podlaska - relikty po dworze Niepokulczyckich (pozostała tylko jedna z oficyn dwora),

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kolembrody - jednonawowy kościół drewniany z początku XIX wieku, dwuwieżowy z zabytkową pochodzącą z XVIII wieku dzwonnica przebudowaną w II połowie XIX wieku, ▪ Przegaliny Duże - Kościół Parafialny p.w. Opieki NMP, drewniany, jednonawowy, halowy, w środku polichromowany, bezwieżowy z sygnaturką nad prezbiterium oraz z zabytkową dzwonnica z XVIII wieku przebudowaną na początku XX wieku. Kościół ten początkowo unicki, a za caratu cerkiew, od 1919 roku stał się kościołem rzymsko-katolickim. ▪ Przegaliny Duże - dwór-pałac dziedzica Przegalin Dużych, obecnie budynek Szkoły Podstawowej, wzniesiony w II połowie XIX wieku przez ordynata Władysława Szaniawskiego, znanego astronoma. Od południa pozostałości z zabudowań gospodarczych i gorzelni, ▪ Brzeziny - pozostałości po dworze Bożyków i Paprockich oraz fragmenty parku w stylu angielskim, ▪ Żelazna - dwór Stolarczyków, obecnie budynek szkoły, dookoła pozostałości po parku w stylu angielskim.
Gmina Radzyń Podlaski	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Żabików – pałac w stylu renesansowym z XVI w. z pozostałościami parku XIX wiecznego - obecnie siedziba Szkoły Podstawowej. Jest to jeden z najstarszych tego typu obiektów na Podlasiu. W swojej budowie posiadają elementy natury obronnej. ▪ Branica Radzyńska – zespół pałacowo – parkowy z 1884 roku z pięknym parkiem krajobrazowym - obecnie siedziba Szkoły Podstawowej, ▪ Białka – zespół pałacowo –parkowy, składający się z klasycznego pałacu zbudowanego po 1843 r. z tarasem z 1880 r., czworaków, stajni, wozowni i parku krajobrazowego z XIX w. Przez wiele lat siedziba Domu Dziecka.
Gmina Ulan-Majorat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sobole - zespół dworsko-parkowy, ▪ Ulan-Majorat - kościół późnobarokowy p.w. Św. Małgorzaty, ▪ Zarzec Ulański - kaplica cmentarna p.w. Michała Archanioła.
Gmina Wołyń	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bezwola - zespół cerkwi unickiej, obecnie Kościoła p. w. Zmartwychwstania Pańskiego, ▪ Bojanówka - zespół dworski, ▪ Bojanówka - zespół gorzelni, ▪ Kuraszew - pozostałości zespołu folwarcznego, ▪ Kuraszew Zawionka - zespół gorzelni, ▪ Ostrówki - zespół kościoła p. w. św. Stanisław BPA, ▪ Suchowola - zespół kościoła p. w. Serca Jezusa, ▪ Suchowola - przedszkole, obecnie dom drewniany, ok. 1880r., ▪ Suchowola – murowana Szkoła Podstawowa z 1927r., ▪ Wołyń – murowany kościół p. w. św. Anny wybudowany w latach 1837 – 1840, ▪ Wołyń – drewniana kaplica cmentarna p.w. Matki Boskiej Bolesnej z 2 połowy XIX w., ▪ Wołyń – murowana poczta wybudowana około 1890r.
Radzyń Podlaski	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zespół pałacowo-parkowy Potockich z XVIII w. przy ul. Jana Pawła II . ▪ ORANŻERIA - Wzniesiona około 1756 r. według projektu Jakuba Fontany obecnie w oranżerii mieści się Radzyński Ośrodek Kultury i Rekreacji - kino, Galeria "Oranżeria" a także pub. ▪ Zespół pałacowo-parkowy przy ul. Sitkowskiego który tworzą: pałac murowany z poł. XIX w., mur ogrodzeniowy z II poł. XIX w., pozostałości parku z XVII i drugiej połowy XIX w., kaplica p.w. Aniołów Stróżów, murowana z XVII w. Dwór i aleja "Nadwitnie" ▪ Zespół kościoła pw. Św. Trójcy przy ul. Jana Pawła II który tworzą: Kościół wybudowany w stylu renesansu lubelskiego w 1641 r., Brama z dzwonnica z XVIII w. zaprojektowane przez Jakuba Fontanę, plebania z XX w., budynek tzw. szpital dla ubogich z XVIII w. ▪ Kościół cmentarny p.w. Św. Anny, znajduje się w obrębie cmentarza parafialnego, został wzniesiony w 1870 r. przez rodzinę Szlubowskich, budowla eklektyczna z elementami neogotyckimi ▪ Kaplica p.w. Aniołów Stróżów, siedemnastowieczna, barokowa kaplica (przy ul. Sitkowskiego). Pozostaje w administracji Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego. ▪ Budynki dawnych koszar wojskowych w Radzynie Podlaskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin

Biorąc pod uwagę uwarunkowania przestrzenne, przyrodnicze i historyczno-kulturowe należy stwierdzić, że obszar działania LGD „Zapiecek” cechuje wysoki stopień spójności.

3.7. KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW ATRAKCYJNYCH TURYSTYCZNIE ORAZ WSKAZANIE POTENCJAŁU DLA ROZWOJU TURYSTYKI, INFORMACJA DOTYCZĄCA LICZBY GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH, WSKAŹNIK SCHNEIDERA (INTENSYWNOŚĆ RUCHU TURYSTYCZNEGO)

3.7.1. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

W obszarze LGD (zgodnie z projektem *Konceptji Programowo-Przestrzennej Rozwoju Turystyki i Rekreacji w Województwie Lubelskim*) znajdują się fragmenty obszarów turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym. W południowej i południowo-zachodniej części obszaru, w dolinach rzek Tyśmienicy i Bystrzycy rozciąga się obszar o znaczeniu ponadregionalnym – *Dolina Wieprza*. Tej samej kategorii obszar – *Obszar Łukowski* rozpościera się w północnej części, na terenach gmin: Kąkolewnica i Radzyń Podlaski. W skrajnie północno-wschodniej części gminy Komarówka Podlaska położony jest fragment obszaru turystycznego o znaczeniu regionalnym – *Dolina Krzny*. Ponadto, tereny objęte LSR położone są w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru turystycznego *Polesie Zachodnie*, który jest jednym z trzech, *obok Roztocza i Puszczy Solskiej* oraz *Obszaru Kazimierz-Puławy-Nałęczów*, obszarem o znaczeniu międzynarodowym o najwyższych walorach turystycznych.

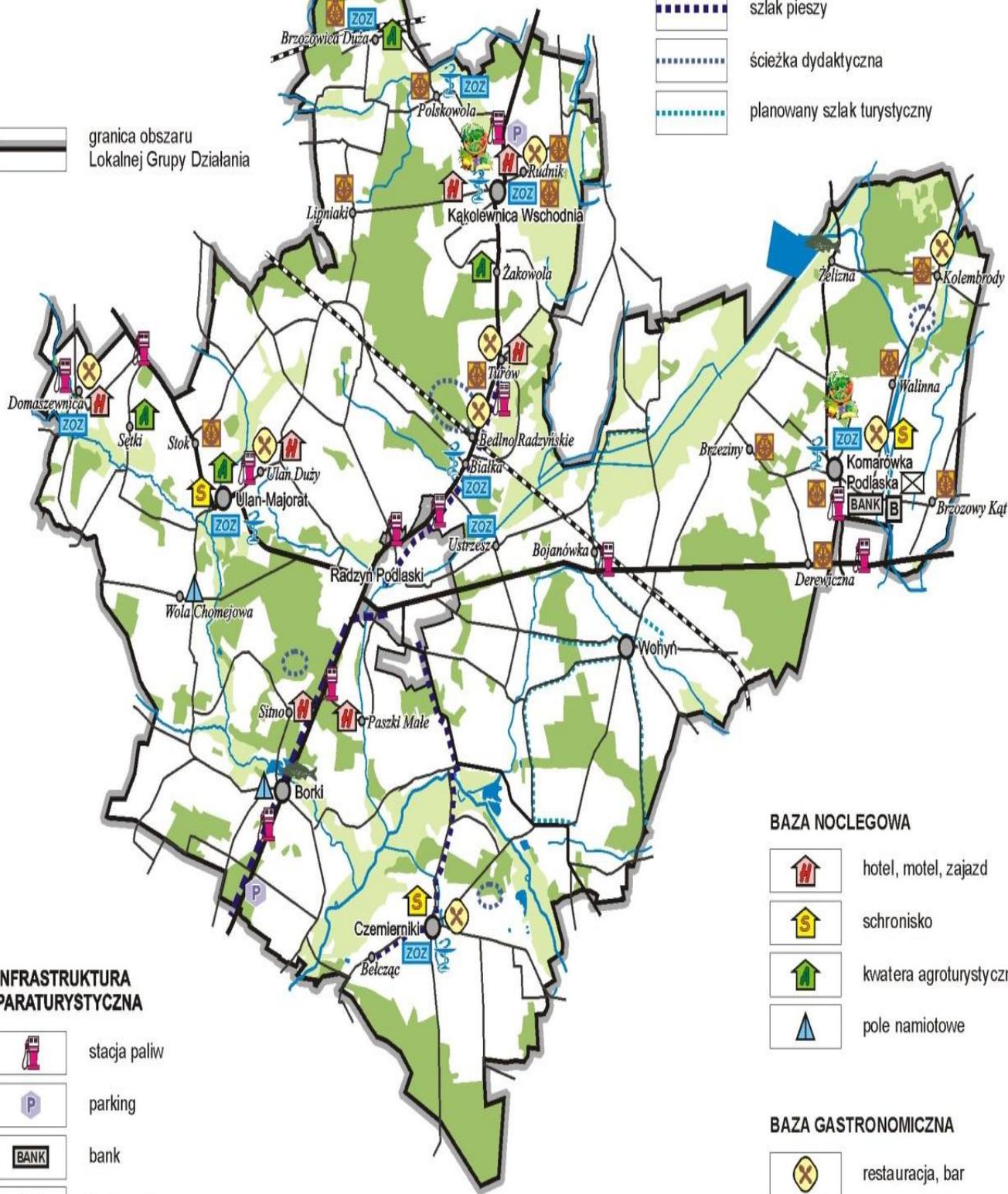
Mapa 2. Główne elementy infrastruktury turystycznej.

granica obszaru
Lokalnej Grupy Działania

SZLAKI TURYSTYCZNE

- szlak pieszy
- ścieżka dydaktyczna
- planowany szlak turystyczny

INFRASTRUKTURA PARATURYSTYCZNA

- stacja paliw
- parking
- bank
- bankomat
- poczta
- zakład opieki zdrowotnej
- apteka

BAZA REKREACYJNA I WYPOCZYNKOWA

- szkółka jeździecka
- wypożyczalnia rowerów
- stanowisko wędkarskie
- wypożyczalnia łodzi

BAZA NOCLEGOWA

- hotel, motel, zajazd
- schronisko
- kwatery agroturystyczne
- pole namiotowe

BAZA GASTRONOMICZNA

- restauracja, bar

ATRAKCJE TURYSTYCZNE

- kuchnia regionalna
- tradycyjne rzemiosło

3.7.2. WSKAŹNIK SCHNEIDERA

Wskaźnik Schneidera¹ (WSch) jest miernikiem intensywności ruchu turystycznego, gdyż wyraża liczbę turystów korzystających z noclegów przypadających na 100 stałych mieszkańców obszaru. Jego postać jest następująca:

$WSch = \text{liczba turystów korzystających z noclegów} / \text{liczba stałych mieszkańców} * 100$.

Wskaźnik Schneidera w roku 2013 przyjął wartość 5,8% , wyliczenie: liczba turystów 3550 / liczba mieszkańców 60870 osób.

3.7.3. BAZA NOCLEGOWA

Tabela nr 15. Obiekty noclegowe.

Lp.	Nazwa	Adres	Ilość miejsc	Opis/Dodatkowa oferta
HOTELE I MOTELE				
1.	Hotel Manhatan	Warszawska 37, 21-300 Radzyń Podlaski, Tel. 083 3522780, www.manhatan.pl	25 miejsc w pokojach z łazienkami, TV, radiem i telefonem	Obiekt położony w centrum miasta. 1 sala konferencyjna na 50 osób, parking strzeżony, w pobliżu: gabinet kosmetyczny, solarium, fryzjer, masaże, usługi gastronomiczne w restauracji na 60 miejsc: kuchnia polska z elementami kuchni orientальной, włoskiej i chińskiej
2.	Hotel Niedźwiadek	ul. Traugutta 1, 21-300 Radzyń Podlaski, tel. 0-83 3520547	16 miejsc w 8 pokojach z łazienkami , TV	usługi gastronomiczne, śniadanie barek parking
3.	Hotelik Gościnny	ul. Armii Krajowej 8, 21-300 Radzyń Podlaski, tel. 0-83 3522031	15 miejsc noclegowych w 8 pokojach z łazienkami, radio, TV	usługi gastronomiczne, barek całodobowy parking strzeżony z monitoringiem
4.	Motel	gm. Radzyń Podlaski, Paszki Małe (przy stacji paliw) tel. 0-83 413 17 05	16 miejsc w pokojach z łazienkami i TV	obiekt posiada parking strzeżony, usługi gastronomiczne, bar (kuchnia polska).
5.	Zajazd Wiedeński	ul. Wisznicka 32, 21-300 Radzyń Podlaski, tel. 0-83 4131765	12 miejsc noclegowych w 8 pokojach	- usługi gastronomiczne: bar (kuchnia polska)
6.	Zajazd Jarzębinka	gm. Kąkolewnica, Rudnik 34, tel. 0-83 3722594	6 miejsc, 3 pokoje 2- osobowe z łazienkami, TV	usługi gastronomiczne, kuchnia domowa, śniadania, obiady, kolacje, parking
7.	Motel Petro-Tur	gm. Kąkolewnica, Turów (przy stacji paliw), tel. 0-83 372 32 11	23 miejsca noclegowe w 9 pokojach z łazienkami, natryskiem, TV	obiekt posiada parking, wyżywienie w restauracji
PENSJONATY				
8.	Pensjonat „Sitno” Izabeli i Pawła Gepnerów	Sitno 1, 21-345 Borki	12 pokoi	Pensjonat w stylu dwudziestolecia międzywojennego. Położony jest w Sitnie przy drodze krajowej nr 19 w sąsiedztwie lasu i rezerwatu „Czapliniec”. - sala konferencyjna, zaplecze gastronomiczne 9 koni do jazdy rekreacyjnej.
POKOJE GOŚCINNE				
9.	Barbara i Antoni Grochowscy	21-307 Ulan-Majorat (przy trasie) Tel. 0-83 351 80 07	14 miejsc, 5 pokoi, 3 pokoje z łazienkami, 2 pokoje z umywalkami, łazienka na korytarzu	obiekt całoroczny wyżywienie, kuchnia domowa, staw rybny, w pobliżu lasu – grzybobranie, przejażdżki konne
SCHRONISKA				
10.	Szkoła Podstawowa	ul. Kocka, Czemierniki	30 miejsc	Obiekt sezonowy: lipiec – sierpień

¹ Adam R. Szromek "Pomiar funkcji turystycznej obszarów za pomocą wskaźników funkcji turystycznej na przykładzie obszarów państw europejskich".

11.	Szkolne Schronisko Młodzieżowe	21-311 Komarówka Podlaska, ul. W. Batki 20	20 miejsc	Obiekt sezonowy: lipiec – sierpień, ferie zimowe
POLA NAMIOTOWE				
12.	Pole namiotowe przy uroczysku „Borowe” w Woli Chomejowej		ok. 0,5 ha	Wśród potężnych dębów ok. 300-letnich
13.	Pole namiotowe w Borkach		ok. 1,5 ha	Nad rzeką przy zalewie, obok znajduje się zabytkowy młyn z 1894 r.

Źródło: Opracowanie własne LGD.

3.7.4. BAZA GASTRONOMICZNA

Ważnym uzupełnieniem bazy noclegowej jest oferta gastronomiczna, która w obszarze LGD jest słabo rozbudowana. Składają się na nią restauracje, zajazdy, bary. Usługi gastronomiczne świadczone są także w istniejących obiektach noclegowych, przede wszystkim w gospodarstwach agroturystycznych. Serwowane są obfite, regionalne przysmaki, istnieje możliwość zamawiania ulubionych dań. Można zasmakować również w produktach wytwarzanych na miejscu, jak np. twaróg, chleb, mleko, jajka, itd. W obszarze działania LGD funkcjonuje kilkanaście punktów gastronomicznych.

Tabela nr 16. Zestawienie bazy gastronomicznej funkcjonującej na terenie powiatu radzyńskiego.

Lp.	Nazwa	Adres	Ilość miejsc	Opis/Dodatkowa oferta
RESTAURACJE				
1.	Restauracja Manhattan	ul. Warszawska 37, 21-300 Radzyń Podlaski, Tel. 083 3522780, www.manhatan.pl	60 miejsc	Obiekt położony w centrum miasta, czynny w godz. 12.00-22.00. usługi gastronomiczne w restauracji na 60 miejsc: kuchnia polską z elementami kuchni orientalnej, włoskiej i chińskiej, sala bankietowa, obiekt całoroczny.
BARY				
2.	Bar „Zacisze”	ul. Dąbrowskiego 18A, 21-300 Radzyń Podlaski	25 miejsc	Obiekt całoroczny. Kuchnia polska
3.	Bar „Relax”	ul. Dąbrowskiego 19, 21-300 Radzyń Podlaski	25 miejsc	Obiekt całoroczny. Kuchnia polska
3.	Bar Kawowy	ul. Dąbrowskiego 6, 21-300 Radzyń Podlaski	20 miejsc	Obiekt całoroczny. Oferuje lody oraz zimne i gorące napoje
4.	Bar „Puls”	gm. Radzyń Podlaski, Bedlno Radzyńskie, przy stacji paliw przy trasie krajowej nr 19 Lublin – Białystok	6 stolików po 4 osoby, latem miejsca na tarasie – ok. 50 osób	kuchnia polska, napoje gorące, piwo, dania gorące, czynny do 22.00
PIZZERIE				
5.	Pizzeria „Królewska”	ul. Rynek 10A, Radzyń Podlaski	32 miejsca	Obiekt całoroczny
6.	Pizzeria „Tomato”	ul. Wojska Polskiego 34, Radzyń Podlaski	34 miejsca	Obiekt całoroczny
7.	Pizzeria „Karczma”	ul. Lubelska, Radzyń Podlaski	150 miejsc	Obiekt całoroczny

Źródło: Opracowanie własne LGD.

3.7.5. GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE

W obszarze LGD funkcjonuje 15 gospodarstw agroturystycznych. Pobyt turystów uatrakcyjniany jest poprzez organizację jazdy konnej, przejażdżek rowerowych oraz możliwość korzystania z łowisk wędkarskich, a także serwowanie tradycyjnych potraw regionalnych. Jako najważniejsze zalety oferty agroturystycznej wymieniane są produkty prosto z gospodarstwa, cisza i spokój, położenie na czystym ekologicznie terenie.

Tabela nr 17. Gospodarstwa agroturystyczne.

Liczba gospodarstw agroturystycznych									
Gmina	Borki	Czemierniki	Kąkolewnica	Ulan Majorat	Wołyń	Radzyń Podlaski	Komarówka Podlaska	Radzyń Podlaski miasto	Obszar LGD
Stan na 31.12.2010	-	1	0	2	0	3	0	0	6
Stan na 31.12.2013	2	1	1	2	0	4	1	0	11
Stan obecny	2	2	1	2	0	6	2	0	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin LGD.

3.7.6. SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI DYDAKTYCZNE

Przez obszar LGD przebiegają trzy regionalne szlaki dziedzictwa kulturowego, a mianowicie:

- Szlak Kultury Wsi i Miasteczek przebiegający m.in. przez gm. Borki, Radzyń Podlaski i Ulan-Majorat,
- Szlak Wielkich Pisarzy, którego przebieg na terenie LGD prowadzi przez gminy: Borki, Radzyń Podlaski, Wołyń i Komarówka Podlaska,
- Szlak Rezydencji Magnackich, który prowadzi przez tereny gmin: Czemierniki, Radzyń Podlaski, Wołyń i Komarówka Podlaska.

Ponadto w obszarze LGD wyznaczone są:

- szlak pieszy biegnący przez gminy: Borki, Czemierniki i Radzyń Podlaski,
- ścieżki dydaktyczne, w gm.: Czemierniki, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski (2), Wołyń

3.8. OPIS PRODUKTÓW LOKALNYCH, TRADYCYJNYCH I REGIONALNYCH, PODKREŚLAJĄCYCH SPECYFIKĘ DANEGO OBSZARU (KRÓTKI OPIS PRODUKTÓW CHARAKTERYSTYCZNYCH WYSTĘPUJĄCYCH NA OBSZARZE), W TYM PROMOCJI I SPRZEDAŻY TAKICH PRODUKTÓW.

Bardzo wyraźna jest jednolitość kulturowa terenów LGD „Zapiecek”. Należy tu podkreślić wyjątkowe znaczenie specyficznych i wyraźnie określonych cech kulturowo-etnograficznych tego regionu, na które miał wpływ grupy etnicznej – Podlasian Nadbużańskich. Wpływy te zaowocowały m. in. tym, że występuje tu charakterystyczny tylko dla tego obszaru, ludowy strój podlaski w odmianie radzyńskiej. Działa tu wiele ludowych zespołów tanecznych i wokalnych, które skupiają dzieci i dorosłych. Jednolitość kulturowa terenów LGD przejawia się także w kultywowaniu podobnych tradycji, zwyczajów oraz obrzędów podczas licznie organizowanych imprez kulturalnych i ludowych, tj.: dożynki, odpusty i festyny. Wiele imprez ma charakter cykliczny. Dowodem specyfiki obszaru LGD oraz silnej więzi z lokalną małą ojczyzną, są zakończone sukcesem, starania mieszkańców obszaru o wpisanie lokalnych potraw na ministerialną Listę Produktów Tradycyjnych. Produkty tradycyjne wpisane na listę ministerstwa pochodzące z terenu LGD "Zapiecek" to:

1. Kartoflaki Woleńskie z Woli Osowińskiej (Gmina Borki)
2. Marchwiaki z makiem (Gmina Kąkolewnica)
3. Nalewka Ziemiańska z Przegalin Dużych (Gmina Komarówka Podlaska)
4. Oranzada z Kąkolewnicy (Gmina Kąkolewnica)
5. Parowańce brzozowickie z kapustą i grzybami (Gmina Kąkolewnica)
6. Parowańce z kaszą jaglaną (Gmina Kąkolewnica)
7. Parowańce żakowolskie z soczewicą (Gmina Kąkolewnica)
8. Pierogi lipniackie z kapustą i grzybami (Gmina Kąkolewnica)
9. Pierogi olszewnickie z kaszą gryczaną (Gmina Kąkolewnica)
10. Pierogi turowskie z soczewicą (Gmina Kąkolewnica)
11. Pierogi zosinowskie z jagodami (Gmina Kąkolewnica)
12. Pierogi żakowolskie ze smażonymi ziemniakami (Gmina Kąkolewnica)
13. Pyzy polskowolskie z mięsem (Gmina Kąkolewnica)
14. Racuchy turowskie (Gmina Kąkolewnica)
15. Racuchy z makiem (Gmina Kąkolewnica)
16. Pączki żakowolskie z powidłami z antonówek (Gmina Kąkolewnica)
17. Parowańce z serem (Gmina Kąkolewnica)
18. Tertuny brzozowickie z soczewicą (Gmina Kąkolewnica)
19. Zawijaki wyganowskie (Gmina Kąkolewnica)

Promocja i sprzedaż produktów tradycyjnych i lokalnych ma charakter ograniczony do obszaru LGD. Sprzedaż odbywa się głównie na festynach i dożynkach jak również na lokalnych targowiskach. Istnieje potrzeba promocji i rozszerzenia rynków zbytu na produkty tradycyjne.

4. ROZDZIAŁ IV ANALIZA SWOT

Analiza SWOT może być realizowana na wiele sposobów. Najprostszym i najczęściej stosowanym sposobem wykonania analizy SWOT jest identyfikacja czynników zewnętrznych (szanse i zagrożenia) i wewnętrznych (mocne i słabe strony) dla określonego obszaru. Należy zwrócić uwagę, że identyfikując czynniki dokonujemy swoistego rodzaju analizy konkurencji. Dotyczy to zwłaszcza czynników wewnętrznych. Dlatego też bardziej zaawansowany SWOT wymaga opisu czynników – musimy rozumieć na czym polegają nasze atuty i słabości oraz szanse i zagrożenia..

Czynniki, które identyfikujemy powinny być rozłączne względem siebie. Jeśli określamy jako słabą stronę np. "złą sytuację na rynku pracy", to powinniśmy unikać słabych stron wynikających z tego faktu, np.: „mała ilość miejsc pracy”, „niski wskaźnik przedsiębiorczości”, itd. Naszą słabą stroną jest po prostu „zła sytuacja na rynku pracy”, a skutki tego faktu powinniśmy zawrzeć w opisie czynnika. Osiągnięcie kompletnej rozłączności czynników jest bardzo trudne, ponieważ wzajemne oddziaływanie różnych czynników jest faktem. Powinniśmy jednak starać się tak określać czynniki aby uzyskać rozłączność czynników.

Należy również zwrócić uwagę, aby ogólna ilość czynników w każdej grupie nie była ani zbyt duża, ani zbyt mała. Częstym błędem, zwłaszcza w analizie obszarów jest identyfikacja dziesiątek czynników, które najczęściej nie są rozłączne, prowadzi to do zmarginalizowania istotnych czynników i zaburza obraz analizy, na tyle, iż jej wynik jest często zupełnie bezużyteczny. Z doświadczenia wynika, że optymalna liczba czynników w każdej grupie (słabe, mocne strony, szanse, zagrożenia) powinna wynosić ok. 10 - 14 czynników.

Tabela nr 18. Analiza SWOT słabe i mocne strony.

	Mocne Strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
1	Dobra baza sportowa.	Rozdział 3.5.3	Pogarszający się stan zasobów ludzkich spowodowany migracją najwartościowszej tkanki ludzkiej - słaby poziom wykształcenia mieszkańców (wysoki udział ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym), ujemny przyrost naturalny, wysokie ujemne saldo migracji szczególnie wśród młodzieży, relatywnie niski udział ludności w wieku produkcyjnym.	Rozdział 1.2/3.1.1
1	Podstrefa Ekonomiczna oferująca uzbrojone tereny inwestycyjne.	Rozdział 3.2.2	Zła sytuacja na rynku pracy (wysokie bezrobocie – w tym ukryte, brak alternatywnych miejsc pracy poza rolnictwem szczególnie dla kobiet, rozdrobnione rolnictwo nie zapewnia wystarczających do utrzymania się dochodów, niski stopień wykorzystania przedsiębiorczości społecznej, niski stopień dopasowania kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, niedostateczny dostęp do potrzebnych szkoleń, edukacja nie pozwala nauczyć się samodzielności na rynku pracy).	Rozdział 3.1/3.3.1/3.3.2
2	Dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna - ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu krajowym i regionalnym (DK 63 – bezpośrednio powiązanie z drogowym przejściem granicznym w Sławatyczach, DK 19 – jeden z ważniejszych szlaków drogowych, łączący główne ośrodki miejskie wschodnich regionów Polski)	Rozdział 3.5.1	Słabość sektora przedsiębiorczości pozarolniczej - niedostatecznie rozwinięta oferta wspierania rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, niski stopień przedsiębiorczości, niewielka ilość działających firm w stosunku do ilości mieszkańców, niewielka ilość średnich i dużych firm, mała innowacyjność i potencjał istniejących mikroprzedsiębiorstw, przewaga drobnych usług i handlu wśród firm. Brak terenów przeznaczonych pod inwestycje, niedorozwój sektora przetwórstwa, niewielkie wykorzystanie komercyjne produktów tradycyjnych, lokalnych i regionalnych,	Rozdział 3.2
3	Wielowiekowe dziedzictwo kulturowe (liczne zabytki Pałac Czemiernik, Pałac Potockich, miejsca pamięci narodowej, specyficzna architektura, strój regionalny, potrawy wpisane na	Rozdział 3.6/3.8	Niewystarczająca oferta aktywności skierowana do młodzieży, osób starszych, osób aktywnych - w zmodernizowanych i niezmodernizowanych obiektach typu kluby, świetlice, obiekty sportowe, domy kultury, biblioteki, brakuje pomysłu i środków na ich wykorzystywanie, w niektórych gminach	Rozdział 3.4/3.5.3/3.5.4

	ministerialną Listę Produktów Tradycyjnych)		niemal nie prowadzi się pracy z osobami starszymi i młodzieżą, osoby aktywne i lokalni liderzy nie mają wsparcia, organizacje pozarządowe są słabe kadrowo i finansowo, oferta kulturalna i rekreacyjna jest nierównomiernie rozłożona w gminach i ogólnie niewystarczająca.	
4	Wejście do LSR miasta powiatowego Radzyna Podlaskiego (ważny węzeł komunikacyjny, miejsca pracy wielu mieszkańców obszaru wiejskiego LSR, miejsca noclegowe, infrastruktura gastronomiczna, handlowa, funkcjonowanie Uniwersytetu III Wiek, obecność dużych i rozpoznawalnych przedsiębiorstw: Spomlek, Braun, GFN, szkolnictwo ponad gimnazjalne).	Rozdział 1.3	Na terenie LGD nie rozwija się turystyka - walory przyrodnicze historyczne i kulturowe nie są konkurencyjne w stosunku do innych obszarów, słabo rozwinięty i niewypromowany produkt turystyczny. Znaczące braki w infrastrukturze turystycznej (baza noclegowa i gastronomiczna, mała infrastruktura turystyczna: oznakowanie, przewodniki, ławki, parkingi itp.). Brak sieci i punktów informacji turystycznej. Słabo rozbudowana sieć lokalnych szlaków turystycznych. Mała ilość gospodarstw agroturystycznych	Rozdział 3.7
5	Duży potencjał w zakresie możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii (energia wiatru, energia słoneczna, biomasa)	Rozdział 3.2.3	Negatywne oddziaływanie problemów społecznych , powiększająca się liczba rodzin korzystających z opieki społecznej, pogłębiający się problem patologii głównie alkoholizmu i związanych z nim ubóstwa, przemocy, rozbicia rodzin i dziedziczenia problemów przez nowe pokolenia, zła sytuacja kobiet samotnie wychowujących dzieci, zjawisko "eurosieroctwa",	Rozdział 3.5.5
6	Znaczna liczba twórców ludowych kultywujących tradycje rozwoju rzemiosła i rękodzieła ludowego (hafciarstwo, malarstwo, rzeźbiarstwo, kowalstwo, stolarstwo artystyczne, koronkarstwo, wyroby z wosku i trawy)	Rozdział 3.6	Niedostateczna jakość układu komunikacyjnego - niewystarczająca jakość dróg powiatowych i części dróg gminnych, niewystarczająca ilość chodników zabezpieczających pieszych, brak ścieżek i szlaków rowerowych, niewystarczające możliwości korzystania z komunikacji zbiorczej (busy, autobusy), znikoma rola połączeń kolejowych w dostępności komunikacyjnej obszaru.	Rozdział 3.5.1/3.7.6
7	Zapewniony dostęp do usług ochrony zdrowia i edukacji	Rozdział 3.5.2		
8	Duże walory przyrodniczo-krajobrazowe obszaru (potencjalna ostoja siedliskowa Natura 2000 „Dolina Tyśmienicy”, OCK Annówka, rezerwat przyrody „Czapliniec”, obszary chronionego krajobrazu)	Rozdział 3.7.1		

Źródło: Opracowanie własne LGD.

Tabela nr 19. Analiza SWOT szanse zagrożenia.

	Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
1	Rozwój inwestycyjny terenów leżących w sąsiedztwie ważnych szlaków komunikacyjnych (DK 19, DK 63), tranzytowe położenie obszaru, bliskość Lublina. Przywrócenie ruchu na linii kolejowej nr 30, przebudowa linii kolejowej Lublin - Łuków.		Konkurencja dużych ośrodków miejskich oraz atrakcyjność wyjazdów zagranicznych związanych z poszukiwaniem pracy powodują odpływ najwartościowszej części zasobów ludzkich.	
1	Wykorzystanie zewnętrznych		Nasilające się problemy grup	

	<p>źródeł finansowania - obecnie duża liczba podmiotów posiada doświadczenie w realizacji inwestycji finansowanych przy udziale środków zewnętrznych. Istnieje duża szansa na sprawne wykorzystywanie środków z nowej perspektywy budżetu UE.</p>		<p>defaworyzowanych szczególnie młodzieży związane z słabością rynku pracy, brakiem skutecznych systemowych działań, przerostu biurokracji, brakiem działań kreatywnych i innowacyjnych w obszarze wsparcia tych grup.</p>	
2	<p>Wzrastająca świadomość społeczna dotycząca zdrowego trybu życia w tym odżywiania się jest szansą na rozwój rolnictwa ekologicznego, małego przetwórstwa, produktów lokalnych nie wytwarzanych z zastosowaniem środków chemicznych, konserwantów itp. .</p>	<p><i>Przedstawione szanse wynikają z analizy trendów przedstawionych w diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2009-2015 lub zostały zgłoszone podczas warsztatów partycypacyjnych. Szanse i zagrożenia wynikają z zewnętrznych do obszaru LSR czynników.</i></p>	<p>Niski poziom skuteczności edukacji, oraz jej niedostosowanie do realnych potrzeb rynku pracy, czy kreowania postaw samodzielności, zaradności, kreatywności i przedsiębiorczości.</p>	<p><i>Przedstawione zagrożenia wynikają z analizy trendów przedstawionych w diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2009-2015 lub zostały zgłoszone podczas warsztatów partycypacyjnych. Szanse i zagrożenia wynikają z zewnętrznych do obszaru LSR czynników.</i></p>
3	<p>Radzyna Podlaska i okolice istnieją w świadomości widzów serialu Ranczo - może to przynieść zwiększenie zainteresowania usługami agroturystyki .</p>		<p>Promowanie negatywnych postaw społecznych - zjawisko prowadzi do nasilania się postawy roszczeniowej, nawet wśród młodych ludzi, braku szacunku do jakichkolwiek autorytetów, upadek etosu pracy, wzrost patologii i osłabienia tożsamości kulturowej, liberalizacji obyczajów prowadzącą do osłabiania rodziny.</p>	
	<p>Modernizacja Kanału Wieprz Krzna, planowane inwestycje w zbiorniki retencyjne, i inne inwestycje wzmacniające zasoby mogące służyć rozwojowi turystyki i rekreacji na terenie LGD.</p>		<p>Prawodawstwo ograniczające swobodę gospodarczą w szczególności ograniczanie możliwości małych przetwórców, rolników wytwarzających niewielkie ilości produktów i chcących je swobodnie sprzedać, przerost biurokracji utrudniający życie nawet dużym firmom co może osłabić zainteresowanie inwestycjami w strefie ekonomicznej, brak wsparcia dla przedsiębiorcy ze strony organów państwa.</p>	
	<p>Bliskość granicy Państwa zaangażowanie w partnerstwa obejmujące współpracę zagraniczną takie jak "Euroregion Bug"</p>		<p>Duża konkurencja ze strony importowanych z Chin i innych rynków wschodzących produktów prowadzi do ograniczenia skali produkcji w Polsce co powoduje ograniczanie ilości nowych miejsc pracy, upadek firm produkcyjnych oraz poddostawców.</p>	
	<p>Wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. e-learning, e-handel)</p>		<p>Wpływ otoczenia ekonomicznego i społecznego w aspekcie kraju (sposób rządzenia, przekazywane wzorce, brak realnego zainteresowania rozwiązywaniem problemów "ściany wschodniej", brak wizji rozwoju regionu) jak też wpływu otoczenia w skali makro (stałe zagrożenie kryzysem ekonomicznym w europie i na świecie, nowe problemy społeczne takie jak napływ uchodźców, walki na Ukrainie).</p>	
4	<p>Nowe rozwiązania prawne sprzyjające rozwojowi 3 sektora takie jak pożyczki od samorządów na</p>			

	realizację projektów europejskich, fundusz sołecki, coraz większy nacisk na podejmowanie decyzji w ramach konsultacji społecznych.		
5	Wykorzystanie korzystnych warunków do rozwoju odnawialnych źródeł energii - w ostatnich latach uporządkowane zostały aspekty prawne takiej działalności, dostępne będą fundusze zewnętrzne na realizację inwestycji, na terenie LGD występują dobre warunki dla inwestycji we wszystkie rodzaje OZE.		

Źródło: Opracowanie własne LGD.

5. ROZDZIAŁ V CELE I WSKAŹNIKI

5.1. SPECYFIKACJA I OPIS CELÓW OGÓLNYCH, PRZYPISANYCH IM CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ UZASADNIENIE ICH SFORMUŁOWANIA W OPARCIU O KONSULTACJE SPOŁECZNE I POWIĄZANIE Z ANALIZĄ SWOT I DIAGNOZĄ OBSZARU.

5.1.1. ZBIEZNOŚĆ CELÓW ZANALIZĄ SWOT, DIAGNOZĄ I KONSULTACJAMI SPOŁECZNYMI

W ramach prac nad przygotowaniem strategii oraz konsultacji społecznych ustalono, że cel dotyczący ograniczenia wyludniania się obszaru LSR będzie najlepiej mierzył długofalowe skutki działań podjętych w ramach realizacji LSR. Realizacja wszystkich celów szczegółowych oraz przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia celu ogólnego. Analiza problemów pokazała, że obszar LGD dla wielu osób nie jest miejscem gdzie są odpowiednie warunki do pracy, godziwych wynagrodzeń, spędzania czasu wolnego i rozwoju. Wszystkie działania zaplanowane w ramach strategii przyczynią się do polepszenia warunków życia na terenie LGD i zwiększą atrakcyjność tego terenu dla mieszkańców, przez co powstrzymają przynajmniej część z nich od wyjazdu.

Powiązanie z diagnozą - niekorzystne saldo migracji. Opisy w rozdziałach 3.1.1

Powiązanie z analizą SWOT - Ograniczenie każdej określonej w analizie SWOT słabej strony zmniejszy presję na wyjazd z terenu LGD. Szczególnie jeśli poprawi się stan lokalnej gospodarki, rynku pracy i stanu kapitału społecznego. W analizie SWOT wskazano słabą stronę związaną z ujemnym saldem migracji i wyludnianiem się obszaru "Pogarszający się stan zasobów ludzkich spowodowany migracją najwartościowszej tkanki ludzkiej".

Powiązanie z konsultacjami społecznymi - prawie wszystkie działania sygnalizowały brak perspektyw szczególnie na rynku pracy co powoduje dużą migrację. Na warsztatach młodzież jasno wyrażała swoje zaniepokojenie brakiem ofert pracy na terenie LGD i koniecznością wyjazdu do dużych miast lub za granicę. Na spotkaniach przedsiębiorcy kierowali uwagi, co do jakości kandydatów do pracy, którzy pozostali na terenie LGD, przedsiębiorcy sygnalizują, że najlepiej wykwalifikowani i zdolni wolą wyjeżdżać. W trakcie prac w grupach na warsztatach konsultacyjnych w każdej gminie wiele grup wskazywało na problemy rodzin rozbitych lub dysfunkcyjnych ze względu na wyjazdy za pracę.

Cel szczegółowy 1 Poprawa stanu lokalnej gospodarki.

Priorytetowym celem jest inwestycja w lokalną gospodarkę. Dzięki możliwości dofinansowania powstawania miejsc pracy oraz rozwoju firm i nowych działalności gospodarczych LGD ma bardzo dobre narzędzia do poprawy stanu w tym obszarze. Niestety środki są niewielkie w stosunku do potrzeb a działania LGD będą uzupełniające do innych działań wspierających rozwój gospodarki na tym obszarze, finansowanych z innych programów i środków. Realizacja celu będzie osiągnięta poprzez wykonanie 3 przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie 1 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy. Wskaźnikiem realizacji będzie liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa.

Przedsięwzięcie 2 Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości pozarolniczej. Wskaźnikiem będzie liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa. Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje.

Powiązanie z diagnozą - słaby wskaźnik przedsiębiorczości, niewielka ilość firm z branży przetwórczej, dominacja branż nieinnowacyjnych - rozdział 3.2. diagnozy. Ponadto problemy rynku pracy, z których najważniejsze to duże bezrobocie, w szczególności wśród osób młodych do 34 roku życia, wskaźnik bezrobocia wyższy niż w województwie. Migracja osób o najlepszych kwalifikacjach rozdział 3.3 i 3.2.

Powiązanie z analizą SWOT - W analizie SWOT określono słabe strony takie jak "Zła sytuacja na rynku pracy", oraz "Słabość sektora przedsiębiorczości pozarolniczej". Realizacja celu szczegółowego i przedsięwzięć bezpośrednio przyczyni się do zniwelowania negatywnego oddziaływania tych słabych stron ponieważ na tereny LGD wpłynie minimum 4 mln zł przeznaczone na dotacje wzmacniające istniejące firmy, pozwalające założyć działalność gospodarczą. Wszystko to przyczyni się do powstania określonej liczby miejsc pracy.

Powiązanie z konsultacjami społecznymi - wszystkie metody partycypacji zastosowane na pierwszym i drugim etapie budowania strategii wykazały, że bezrobocie w opinii społeczności jest największym problemem obszaru. Głosy przedsiębiorców jasno wskazały, że wsparcie poprzez dotacje jest najbardziej oczekiwanym sposobem pomocy dla rozwoju firm i tworzenia nowych miejsc pracy.

Cel szczegółowy 2 - Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.

Drugi cel szczegółowy także realizować będzie działania zmierzające do osiągnięcia celu ogólnego. Strategii przyświeca wizja uczynienia z obszaru LGD miejsca gdzie ludzie będą chcieli przebywać na stałe. Nie będzie to możliwe, jeśli obok problemów rynku pracy nie zaspokojone zostaną potrzeby, związane z aktywnością ludności, rozwojem, spędzaniem czasu wolnego oraz poprawą sytuacji grup zagrożonych wyłączeniem społecznym. Realizacja celu obejmie działania beneficjentów ze wszystkich sektorów, także działania prowadzone przez LGD za pomocą projektów własnych. Cel będzie realizowany w sposób zintegrowany i będzie odpowiadał w różny sposób na zidentyfikowane w analizie SWOT zagrożenia. Realizacja celu nastąpi poprzez dwa przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie 1 Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD. Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia to:

- Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
- Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kultury.
- Liczba zrealizowanych operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w obszarze turystyki
- Liczba szlaków rowerowych, które zostaną wyposażone w infrastrukturę turystyczną
- Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych
- Liczba publikacji
- Liczba utworzonych grup rekonstrukcyjnych
- Liczba kompletów strojów dla zespołów tanecznych

Powiązanie z diagnozą - Diagnoza wskazuje na zbyt małe możliwości rozwijania aktywności wśród mieszkańców. Liczne są inąd świetlice czy kluby wiejskie na terenie wiejskim LGD nie spełniają roli miejsca aktywności ze względu na brak liderów, słabość kadrową i finansową ngo, słabą aktywność samorządów w obszarze oferty dla młodzieży czy osób starszych. Oferta kulturalna i rekreacyjna jest nierównomiernie rozłożona na terenie LSR, podobnie infrastruktura kultury i rekreacji. Ponadto na terenie obszaru LGD słabo funkcjonuje turystyka. Rozwój turystyki pozytywnie wpływa na wzrost aktywności organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorczości czy związanego z agroturystyką. Problemy te szeroko opisano w rozdziałach 3.5, 3.7

Powiązanie z analizą SWOT - W analizie SWOT określono słabe strony takie jak "Niewystarczająca oferta aktywności skierowana do młodzieży, osób starszych i osób aktywnych", oraz "Na terenie LGD nie rozwija się turystyka". Realizacja celu szczegółowego i przedsięwzięć bezpośrednio przyczynia się do zniwelowania negatywnego oddziaływania tych słabych stron. Środki z LSR wzmocnią ofertę kulturalną, rekreacyjną oraz wesprą rozwój turystyki. Różnorodne działania pozwolą na wsparcie ngo, liderów oraz wzmocnią infrastrukturę, która będzie podstawą rozwoju aktywności w przyszłości. Dzięki zintegrowaniu powstanie oferta turystyczna obszaru, wsparcie otrzymają nowi przedsiębiorcy. Część działań będzie miała charakter poza lokalny ze względu na realizację projektów współpracy i tworzenia podstaw sieciowego produktu turystycznego oraz integracji wokół tego różnych branż gospodarki.

Powiązanie z konsultacjami społecznymi - Szczególnie osoby młode na spotkaniach w szkołach wskazywały na braki w obszarze infrastruktury rekreacji i kultury. Także podczas warsztatów, w każdej gminie określono wiele obszarów problemowych, na które odpowiedzią jest realizacja niniejszego przedsięwzięcia. Wszystkie wskaźniki produktu wpisane do przedsięwzięcia są wynikiem naboru fiszek pomysłów lub zgłaszania propozycji operacji na spotkaniach konsultacyjnych lub w punkcie konsultacyjnym w siedzibie LGD. Z wielu pomysłów i obszarów do strategii w ostateczności trafiły te, które miały największe wsparcie społeczne i odpowiadały na problemy zgłaszane najczęściej.

Drugim działaniem realizującym cel szczegółowy jest przedsięwzięcie: "Wzmacnianie kapitału społecznego". Realizowane w ramach przedsięwzięcia operacje mają za zadanie wydobyć potencjał społeczny mieszkańców obszaru LGD. Wskaźniki a zarazem tematy operacji to:

- Liczba wyjazdów służących poznaniu dobrych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału lokalnego
- Liczba szkoleń
- Działania międzypokoleniowe służące integracji społecznej
- Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie z zakresu zakupu instrumentów muzycznych.
- Wydanie publikacji
- Uniwersytet Obywatelski
- Mapa zasobów obszaru LSR
- Pasje naszych mieszkańców

Powiązanie z diagnozą - Diagnoza wykazuje niezadowalający poziom wsparcia dla grup takich jak młodzież czy działania międzypokoleniowe. Wskazuje też na dużą ilość zespołów muzycznych czy śpiewaczych na terenie gmin LGD. Dlatego wsparcie będzie kierowane na działania związane z wsparciem młodzieży także w ramach operacji łączących młodych z seniorami. Wsparcie zostanie udzielone zespołom śpiewaczym i muzycznym. Ważnym działaniem będą wyjazdy studyjne często będące źródłem inspiracji jak rozwiązać problem istniejący na naszym terenie stosując metody znane gdzie indziej, jak wprowadzić

innowację nieznaną u nas i tym podobne. W ramach aktywizacji prowadzone będą spotkania informacyjne przewidziane w planie komunikacji.

Powiązanie z analizą SWOT - W analizie SWOT określono słabe strony takie jak "Niewystarczająca oferta aktywności skierowana do młodzieży, osób starszych i osób aktywnych", jak również mocne strony takie jak "Dobra baza rekreacyjna oraz infrastruktura świetlic" oraz "Wielowiekowe dziedzictwo kulturowe". Przedsięwzięcie niweluje słabą stronę, poprzez operacje bezpośrednio skierowane na rozwiązanie problemów oraz wspiera rozwój mocnych stron zidentyfikowanych w analizie SWOT.

Powiązanie z konsultacjami społecznymi - Podobnie jak w przypadku pozostałych realizowanych przedsięwzięć tak i w tym przypadku przewidziane do realizacji wskaźniki to pomysły które wypracowano w trakcie konsultacji. Spotkanie z przedstawicielami stowarzyszeń zajmujących się wspieraniem seniorów, spotkania z przedstawicielami KGW i innych organizacji a także te w szkołach z młodzieżą wskazują że istnieje duże zapotrzebowanie na wsparcie zespołów muzycznych o charakterze orkiestr młodzieżowych, zespołów ludowych. Mieszkańcy wsi chcą angażować się w wyjazdy studyjne i zgodnie wskazują na problem braku integracji międzypokoleniowej (brak instytucji wolontariatu, samotność i problemy ludzi starszych) . Wszystkie wskaźniki produktu wpisane do przedsięwzięcia są wynikiem naboru fiszek pomysłów lub zgłaszania propozycji operacji na spotkaniach konsultacyjnych lub w punkcie konsultacyjnym w siedzibie LGD.

Cel szczegółowy 3 - Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa.

Cel trzeci jest wynikiem dotychczasowych doświadczeń na polu współpracy. Dzięki jego realizacji nastąpi promocja obszaru a także produktów turystycznych i lokalnych tradycji nie tylko w regionie ale w skali ponad regionalnej i międzynarodowej.

Przedsięwzięcie 3.1 Promocja lokalnych produktów.

Przedsięwzięcie 3.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia związane z tworzeniem szlaków rowerowych.

Przedsięwzięcie 3.3 Rozwój szlaku greenways (*realizowane wówczas jeśli LGD otrzyma dodatkowe środki).

Przedsięwzięcia będą realizowane przez następujące wskaźniki produktu: Liczba przygotowanych projektów współpracy, liczba zrealizowanych projektów współpracy, Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej (dotyczy przedsięwzięcia 3.2).

Powiązanie z diagnozą - Diagnoza obszaru wskazuje na słabe wypromowanie obszaru, niski wskaźnik Schneidera pokazuje, że obszar nie jest znany w szerszej świadomości turystów. Diagnoza wymienia także szlaki turystyczne na obszarze LGD. Są one nieliczne i także słabo wypromowane. Realizacja projektów współpracy odbywać się będzie w obszarze wzajemnej promocji lokalnych produktów, rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwoju szlaków turystycznych w tym rowerowych.

Powiązanie z analizą SWOT - Mocne strony, na których można bazować realizując przedsięwzięcia to: duże walory przyrodniczo-krajobrazowe obszaru, natomiast słabe strony którym przeciwdziała realizacja celu to: niewystarczająca oferta aktywności skierowana do młodzieży, osób starszych, osób aktywnych, na terenie LGD nie rozwija się turystyka, niedostateczna jakość układu komunikacyjnego (w części szlaków rowerowych i turystycznych).

Powiązanie z konsultacjami społecznymi - W trakcie konsultacji społecznych wielokrotnie jako słaba strona obszaru wymieniano problemy których dotyczy cel. Natomiast forma realizacji, czyli współpraca międzynarodowa i międzyregionalna spotkała się z dużym zainteresowaniem, szczególnie podczas warsztatów konsultacyjnych i posiedzeń grupy roboczej

5.1.2. WYKAZANIE ZGODNOŚCI CELÓW Z CELAMI PROGRAMÓW, W RAMACH KTÓRYCH PLANOWANE JEST FINANSOWANIE LSR.

Priorytet polityki rozwoju obszarów wiejskich realizowane przez PROW 2014 - 2020, z którym zbieżne są cele LSR to priorytet 6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich. Priorytet realizowany jest poprzez cele:

6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy - tutaj spójny jest cel szczegółowy LSR związany z rozwojem gospodarki.

6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich - tutaj spójny jest cel szczegółowy dotyczących włączenia i aktywizacji społecznej.

Ponadto cele LSR są zgodne z 3 celami przekrojowymi PROW ponieważ wpisano wskaźniki oddziaływania na poziomie celów szczegółowych, które bezpośrednio zapewniają realizację operacji związanych z wprowadzaniem innowacji, oraz ochroną środowiska i klimatu. Ponadto LGD w procedurach wyboru i kryteriach ocen przewidziała dodatkowe punkty za innowacyjność operacji i spełnianie wymagań co do ochrony środowiska i przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu.

5.1.3. PRZEDSTAWIENIE CELÓW Z PODZIAŁEM NA ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.

Wszystkie cele będą finansowane z PROW.

5.1.4. PRZEDSTAWIENIE PRZEDSIĘWZIĘĆ REALIZOWANYCH W RAMACH RLKS, A TAKŻE WSKAZANIE SPOSOBU ICH REALIZACJI WRAZ Z UZASADNIENIEM.

Informacje dotyczące tego punktu szczegółowo opisano w punkcie 5.1.1 oraz tabeli nr 20 na końcu rozdziału.

5.1.5. SPECYFIKACJA WSKAŹNIKÓW PRZYPISANYCH DO PRZEDSIĘWZIĘĆ, CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH I CELÓW OGÓLNYCH WRAZ Z UZASADNIENIEM WYBORU KONKRETNEGO WSKAŹNIKA W KONTEKŚCIE ICH ADEKWATNOŚCI DO CELÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ

Cel ogólny 1 Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD.

Wskaźnik jakim zmierzmy oddziaływanie to saldo migracji sposób pomiaru opisano w pkt 5.7.7 i 5.7.8. Jest to wskaźnik adekwatny porównuje ilość osób, które na stałe osiedliły się na terenie LSR i na stałe wyjechały z tego terenu.

Cel szczegółowy 1 Poprawa stanu lokalnej gospodarki.

Przedsięwzięcie 1 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Wskaźnikiem realizacji będzie liczba zrealizowanych operacji, polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, wskaźnik zbieżny z wskaźnikami PROW dla podobnych operacji, najbardziej adekwatny zmierzy ilość nowych firm na terenie.

Przedsięwzięcie 2 Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości pozarolniczej.

Wskaźnikiem będzie liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa - wskaźnik zbieżny z wskaźnikami PROW dla podobnych operacji, najbardziej adekwatny.

Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje - wskaźnik zbieżny z wskaźnikami PROW dla podobnych operacji, LSR chce wspierać operacje o charakterze innowacji przynajmniej na poziomie samej firmy będzie dodatkowo punktować operacje wpisujące się w definicję innowacyjności uszczegółowianą dla celu szczegółowego: "Poprawa lokalnej gospodarki".

Wskaźniki rezultatu dla celu pierwszego

Liczba utworzonych miejsc pracy - efektem operacji będą miejsca pracy dla nowych przedsiębiorców oraz dodatkowe w ich firmach. Wskaźnik zbieżny z wskaźnikiem dla PROW. Liczba rozwiązań lub technologii związanych z ochroną środowiska lub ochroną klimatu zastosowana w ramach operacji dofinansowanych. W LSR wspierane będą operacje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu lub zawierające rozwiązania lub technologie związane z tymi zagadnieniami wskaźnik adekwatny powiązany z kryteriami oceny. Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych - wskaźnik zbieżny z wskaźnikami PROW dla tych samych operacji najbardziej adekwatny. Skuteczne aplikowanie o środki wymaga wiedzy informacyjnej, niniejszy wskaźnik koresponduje z planem komunikacji LGD i pozwoli na informowanie o konkursach, zasadach itp. Jest niezbędny do prawidłowego zrealizowania celu szczegółowego.

Cel szczegółowy 2 - Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD

Przedsięwzięcie 1 Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.

Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej - wskaźnik zbieżny z wskaźnikami PROW dla tych samych operacji najbardziej adekwatny rodzaj obiektów wskazany w trakcie konsultacji społecznych (fizyki projektowe). Wszystkie wskaźniki związane z budową infrastruktury są adekwatne do celu ze względu na fakt, iż będą bazą do działań aktywizujących dla mieszkańców i organizowanych przez mieszkańców. Wsparcie za pomocą punktacji przy wyborze operacji z małych miejscowości przyczyni się do włączenia tych społeczności.

Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kultury - wskaźnik najbardziej adekwatny rodzaj obiektów wskazany w trakcie konsultacji społecznych (fizyki projektowe). Wskaźnik przyczyni się do rozwoju kultury.

Liczba zrealizowanych operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w obszarze turystyki - wskaźnik zbieżny z wskaźnikami PROW dla tych samych operacji najbardziej adekwatny ukierunkowano na turystykę aby w zintegrowany sposób przeciwdziałać słabej stronie jaką jest nierozwijająca się turystyka.

Liczba szlaków rowerowych, które zostaną wyposażone w infrastrukturę turystyczną - w procesie konsultacji społecznych określono, że priorytetowymi inwestycjami powinny być małe inwestycje na istniejących szlakach rowerowych. Tak aby wzmocnić turystykę i rekreację rowerową oraz aktywność i włączenie społeczności.

Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych - zostanie utworzony szlak turystyczny o zasięgu ponad gminnym obecnie trwają prace nad uszczegółowieniem projektu. Pomysł w wyniku konsultacji społecznych wpłynie na rozwój turystyki i rekreacji oraz wzmocnienie oferty turystycznej obszaru.

Liczba publikacji - wskaźnik przewiduje wykonanie publikacji przede wszystkim promujących obszar i działania wykonywane na tym obszarze. Pobudzi to do skonkretyzowania oferty, opisanie prowadzonych działań i upowszechnieniu dobrych praktyk a co za tym idzie aktywizacji społeczności.

Liczba utworzonych grup rekonstrukcyjnych - na terenie LGD brakuje produktów turystycznych dlatego zgłoszony w trakcie konsultacji społecznych pomysł został wpisany do strategii. Utworzenie grup rekonstrukcji historycznej najczęściej aktywizuje młodzież, lokalnych liderów oraz poprawia ofertę rekreacyjną i turystyczną obszaru.

Liczba kompletów strojów dla zespołów tanecznych. Na terenie LGD istnieje duża liczba zespołów, aby zwiększyć ich oddziaływanie w kierunku przyjmowania nowych członków, rozbudowy oferty należy wspierać ich największe potrzeby. Rozwój zespołów powoduje że mieszkańcy w tym młodzież chętnie angażują się we wspólne działania integrując pokolenia i kultywując lokalne tradycje i zwyczaje.

Przedsięwzięcie 2.2 Wzmacnianie kapitału społecznego

Liczba wyjazdów służących poznaniu dobrych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału lokalnego. Wyjazdy studyjne są dobrym sposobem wprowadzania innowacyjnych na danym terenie rozwiązań. Realizacja wskaźnika wzmocni kapitał społeczny, przez poszerzenie wiedzy i horyzontów uczestników wyjazdów.

Liczba szkoleń. Na terenie LGD działa bardzo dużo KGW, zarejestrowano dużo produktów tradycyjnych, podczas procesu konsultacji wpłynęło dużo pomysłów na wzmocnienie aktywności organizacji pozarządowych i lokalnych liderów właśnie poprzez działania edukacyjne związane z rozpowszechnianiem tradycji też kulinarnych oraz innych bazujących na lokalnym potencjale. Działania międzypokoleniowe służące integracji społecznej. Określenie wskaźnika nastąpiło podczas konsultacji społecznych. Wskaźnik jest adekwatny do celu i przedsięwzięcia ponieważ integruje mieszkańców z różnych grup wiekowych, ma pozytywny wpływ na rozwój młodzieży oraz przekazywanie tradycji i wiedzy starszego pokolenia.

Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie z zakresu zakupu instrumentów muzycznych. W niektórych gminach LGD istnieją orkiestry młodzieżowe, w innych miejscach planuje się utworzyć podobne, dużą barierą są koszty zakupu instrumentów. Od początku w procesie ustalania celów wskazywano na te działania, które w największym stopniu zapewnią integrację, zaktywizują młodzież oraz będą opierały się na wzroście wiedzy i umiejętności, w tym przypadku gry na instrumentach.

Liczba projektów realizujących pasje naszych mieszkańców. Mieszkańcy obszaru LGD mają różnorodne zainteresowania i wynikające z nich potrzeby obejmujące aktywności edukacyjne, sportowe, turystyczne, kultywowania rodzimej kultury czy rozwoju miejscowości, w których na co dzień żyją.

Liczba projektów dotycząca wydania publikacji pokazującej dziedzictwo kulinarne regionu. Obszar LGD jest bogaty w produkty tradycyjne, w tym zarejestrowane na liście produktów tradycyjnych, jest wiele podmiotów uczestniczących w różnych konkursach kulinarnych, szkoła gastronomiczna jednak brakuje promocji obszaru przez kulinaria.

Liczba projektów realizująca ideę Uniwersytetu Obywatelskiego ma służyć pokonaniu barier komunikacyjnych, finansowych w rozwoju obywatelskim mieszkańców obszaru LGD. Mieszkańcy otrzymają możliwość poszerzenia i ugruntowania swojej wiedzy w różnych dziedzinach, zostanie stworzona przestrzeń do dyskusji, wymiany poglądów i tworzenia idei rozwoju obszaru LGD.

Liczba projektów dotycząca powstania mapy zasobów obszaru LGD.

Zauważalne jest rosnące zainteresowanie istniejących stowarzyszeń, grup nieformalnych i osób a także samorządów i ich jednostek pomocniczych podejmowaniem i kreowaniem różnorodnych działań prospołecznych oraz promujących kulturę, tradycję i inne wartości. Kluczowym elementem jest wywołanie w tych wszystkich działaniach elementu synergii oraz umożliwienie efektywnego, łatwego mechanizmu budowania sieci powiązań, współdziałań i sojuszy na rzecz poszczególnych pomysłów i idei.

Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego 2.

Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej - rezultat bezpośrednio wynikający z PROW, adekwatny do wskaźników produktu, także związanych z tworzeniem szlaków rowerowych i rajdów rowerowych.

1. Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – adekwatny do wskaźników produktu.
2. Liczba osób korzystająca z nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kultury. - adekwatny do wskaźników produktu.
3. Liczba imprez przeprowadzonych z wykorzystaniem zakupionych strojów, instrumentów i wyposażenia grupy rekonstrukcyjnej. Rezultat będący wynikiem realizacji wskaźników produktu adekwatny do przedsięwzięcia, mierzący aktywność.
4. Liczba uczestników szkoleń. Wskaźnik policzy osoby, które wzięły udział w szkoleniach.
5. Liczba osób uczestniczących w wyjazdach, które podniosły swoją wiedzę z zakresu wykorzystania potencjału lokalnego. Wskaźnik mierzący aktywność osób, adekwatny do wskaźnika produktu.
6. Liczba utworzonych miejsc pracy. Rozwój turystyki nie uda się bez zaangażowania sektora przedsiębiorczości. W ramach realizacji wskaźnika powstaną działalności gospodarcze.
7. Liczba osób uczestniczących w działaniach międzypokoleniowych. Wskaźnika adekwatny do przedsięwzięcia, wynika bezpośrednio ze wskaźnika produktu.
8. nakład wydawnictw - wskaźnik adekwatny do wskaźnika produktu. Zmierzy zasięg oddziaływania wydawnictw.

Cel szczegółowy 3 - Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa.

Przedsięwzięcie 3.1 Promocja lokalnych produktów. Liczba przygotowanych projektów współpracy, Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy, Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej.

Przedsięwzięcie 3.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia, związane z tworzeniem szlaków rowerowych. Liczba przygotowanych projektów współpracy, Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy. Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej.

Przedsięwzięcie 3.3 Rozwój szlaku greenways. Liczba przygotowanych projektów współpracy, Liczba zrealizowanych projektów współpracy

Przedsięwzięcie 3.4 Budowa potencjału turystycznego obszaru LGD Liczba przygotowanych projektów współpracy, Liczba zrealizowanych projektów współpracy.

Wymienione wskaźniki są adekwatne do celów ponieważ są związane bezpośrednio z realizacją projektu współpracy międzyregionalnych i międzynarodowych. Natomiast każdy projekt dotyczy konkretnego przedsięwzięcia, więc wskaźniki są też przypisane do przedsięwzięć. Wskaźniki wynikają z PROW.

Wskaźnik rezultatu dla celu 3 to: Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych: -przedsiębiorcy-grupy defaworyzowane (określone w LSR) -młodzież-turyści - inne. Wskaźnik liczy skuteczność działań LGD w obszarze doradztwa jest adekwatny do celu wynika z PROW.-Wskaźnik wskazany w PROW.

Cel szczegółowy 4: Zapewnienie efektywnej realizacji LSR

Przedsięwzięcie 4.1 Realizacja planu komunikacji wskaźnik produktu liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców - wskaźnik adekwatny zmierzy wykonanie planu komunikacji który jest kluczem do prawidłowego rozdysponowania środków.

Przedsięwzięcie 4.2 Realizacja planu szkoleń wskaźniki produktu: liczba osobodni szkoleń dla pracowników i Organów LGD zapewnią wysoki poziom obsługi wnioskodawców i oceny wniosków poprzez dobre wyszkolenie kadry.

Przedsięwzięcie 4.3 Bieżące funkcjonowanie Wskaźnik produktu: liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa jest kluczowym do realizacji LSR ponieważ wnioskodawcy będą mieli zapewniony dostęp do informacji.

Wskaźnik rezultatu: Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD. Wskaźnik liczy skuteczność działań LGD w obszarze doradztwa jest adekwatny do celu wynika z PROW.

5.1.6. ŹRÓDŁA POZYSKANIA DANYCH DO POMIARU.

Wszystkie dane mierzące poziom osiągnięcia wskaźników pozyskane będą w procesie monitoringu. Źródłem danych będą dane przekazane przez beneficjentów, wyniki kontroli, sprawozdania LGD, statystyka publiczna w odniesieniu do celu ogólnego. Szczegóły w tabeli nr 20.

5.1.7. SPOSÓB I CZĘSTOTLIWOŚĆ DOKONYWANIA POMIARU, UAKTUALNIANIA DANYCH (PODANIE DOKŁADNEGO SPOSOBU LICZENIA WSKAŹNIKA, ALGORYTMÓW ITP.).

Wszystkie wskaźniki liczone będą według zasad określonych w procedurze monitorowania. Generalnie monitoring prowadzony jest na bieżąco, co roku biuro LGD przygotowuje sprawozdanie. Sposoby liczenia wskaźników produktu nie nastręczą problemu, ze względu na ich charakter wszystkie są policzalne, a jednostką miary będzie sztuka. W przypadku wskaźników dotyczących liczby osób, jednostką miary będzie osoba. Zastosowane wskaźniki nie wymagają stosowania algorytmów. Uaktualnianie danych będzie prowadzone zgodnie z procedurą monitoringu. Co do wskaźników rezultatu także tutaj stosowana będzie procedura monitoringu, a źródła danych to sprawozdania, listy obecności i inne dokumenty opisane w procedurze monitorowania. Mierzenie wskaźnika saldo migracji odbywać się będzie na początku realizacji strategii i po jej zakończeniu, źródło danych - statystyka publiczna.

5.1.8. STAN POCZĄTKOWY WSKAŹNIKA ORAZ WYJAŚNIENIE SPOSOBU JEGO USTALENIA.

Stan początkowy wszystkich wskaźników przyjmie wartość 0. Wynika to z charakteru wskaźników produktu, które mierzyć będą liczbę sztuk lub osób. Wskaźnik rezultatu będzie mierzony po osiągnięciu wskaźnika produktu. Wskaźnik "Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej". Mierzony będzie w stosunku do nowopowstałej lub zmodernizowanej w ramach realizacji LSR infrastruktury. Sposób pomiaru to liczba osób w miejscowości gdzie znajduje się nowa lub modernizowana infrastruktura. Wskaźnik jest narzucony przez "Poradnik dla Lokalnych Grup Działania...", jednak bez opisu jak go mierzyć. Nie ma technicznych możliwości zmierzenia ilości osób korzystających np. z placu zabaw a tym bardziej, że infrastruktura będzie niekomercyjna i ogólnie dostępna.

Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego zmierzony zostanie na podstawie statystyki GUS saldo migracji na pobyt stały na poziomie NUTS 5. Średnia salda z lat 2009 - 2014 to - 258 osób rocznie. Wskaźnik dla celu ogólnego czyli średnia ujemnego salda migracji na pobyt stały w latach realizacji LSR będzie o 10% mniejsza od stanu wyjściowego. Należy pamiętać, że wskaźnik oddziaływania "saldo migracji" zależy od wielu czynników np. stanu gospodarki w Polsce, możliwości wyjazdu za granicę, konkurencji obszarów lepiej rozwiniętych itp. Ograniczenie rosnącego z roku na rok negatywnego salda migracji nawet o niewielki wskaźnik będzie sukcesem, nie tylko LGD ale także wielu innych podmiotów, które wpływają na rozwój obszaru LGD.

5.1.9. STAN DOCELOWY WSKAŹNIKA (EWENTUALNIE POZIOMY PRZEJŚCIOWE, JEŚLI TAKIE SĄ PLANOWANE) ORAZ WYJAŚNIENIE DOTYCZĄCE SPOSOBU JEGO USTALENIA (ZAŁOŻENIA DO PLANOWANIA).

Wszelkie informacje co do ilości wskaźników oraz okresu ich uzyskania zawiera plan działania oraz tabela nr 20. Stany przejściowe osiągnięcia wskaźników produktu opisano w Planie Działania dla poszczególnych okresów. Co do założeń do planowania przyjęto następujące zasady po pierwsze każdy wskaźnik powinien być racjonalny i wykonalny. Ponadto powinien w jak najwyższym stopniu zachować zasadę koszt - efekt aby budżet LSR został wykorzystany optymalnie. Kolejna zasada jaką przyjęto brzmi: poziom wskaźnika musi być ustalony przy udziale lub w porozumieniu z potencjalnymi beneficjentami. Dlatego podczas konsultacji społecznych poddano wskaźniki dyskusji, zbierano informacje o planowanych inwestycjach tak aby odpowiednio oszacować wskaźniki.

Tabela nr 20. Formularz: Cele i wskaźniki – tabela do obligatoryjnego wykorzystania w rozdziale VLSR

1.0	CEL OGÓLNY	Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD.				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Poprawa stanu lokalnej gospodarki.				
1.2		Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD				
1.3		Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa				
1.4		Zapewnienie efektywnej realizacji LSR				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2014 Rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.0		średnia salda migracji na pobyt stały	osoba	-258	-233	statystyka Publiczna GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2015 Rok	plan 2022 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w1.1		Liczba utworzonych miejsc pracy	pełny etat średnioroczny	0	58	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w1.2		Liczba rozwiązań lub technologii związanych z ochroną środowiska lub ochroną klimatu zastosowana w ramach operacji dofinansowanych	szt	0	16	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w1.3		Liczba utrzymanych miejsc pracy	pełny etat średnioroczny	0	12	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w2.1		Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	osoba	0	38 000	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w2.2		Liczba osób korzystająca z nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kultury.	osoba	0	3000	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w2.3		Liczba imprez przeprowadzonych z wykorzystaniem zakupionych strojów , instrumentów i wyposażenia grupy rekonstrukcyjnej .	szt	0	50	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w2.4		Liczba uczestników szkoleń	osoba	0	240	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w2.5		Liczba osób uczestniczących w wyjazdach, które podniosły swoją wiedzę z zakresu wykorzystania potencjału lokalnego.	osoba	0	180	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w2.6		Liczba utworzonych miejsc pracy	pełny etat średnioroczny	0	2	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD
w2.7		Liczba osób uczestniczących w działaniach międzypokoleniowych	osoba	0	225	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD

w2.8	Nakład wydawnictw		szt	0	1000	dane przekazane przez beneficjentów/ dane LGD		
w2.9	Liczba zachowanych przepisów z zakresu tradycji kulinarnej obszaru LGD Zapiecek		szt	0	40	dane LGD		
w2.10	Liczba osób podnosząca swoją wiedzę w ramach Uniwersytetu Obywatelskiego		osoba	0	25	dane LGD		
w2.11	Liczba rozwiązań lub technologii związanych z promocją kultury, turystyki, rekreacji i ochrony lokalnego dziedzictwa kulturalnego oraz aktywizacją społeczną		szt	0	1	dane LGD		
w2.12	Liczba inicjatyw prezentujących pasje mieszkańców obszaru LGD		wydarzenie	0	5	dane LGD		
w2.13	Liczba mieszkańców realizujących swoje pasje		osoba	0	50	dane LGD		
w3.1	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych: - przedsiębiorcy-grupy defaworyzowane (określone w LSR) -młodzież-turyści -inne		szt.	0	3	dane LGD		
w4.1	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		osoba	0	25	dane LGD		
				Wskaźniki produktu				
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe		Sposób realizacji		wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						nazwa	Jednostka miary	
		2015 rok	2022 Rok					
1.1.1	Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	mieszkańcy, osoby chcące rozpocząć działalność gospodarczą w szczególności bezrobotni i osoby do 34 roku życia	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa.	Szt.	0	41	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.1.2	Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości pozarolniczej	Przedsiębiorcy w szczególności osoby do 34 roku życia	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	Szt.	0	1	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
				Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	12	dane przekazane przez beneficjentów /

								dane LGD
1.2.1	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	Samorządy	Konkurs	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	73	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.1	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	Samorządy	Konkurs	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kultury	Szt.	0	2	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.1	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	Mieszkańcy w szczególności osoby bezrobotne i osoby do 34 roku życia.	Konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w obszarze turystyki	Szt.	0	2	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.1	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	Samorządy	Konkurs	Liczba szlaków rowerowych, które zostaną wyposażone w infrastrukturę turystyczną	Szlak-rowerowy	0	7	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.1	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	Samorządy	Konkurs	Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	km	0	50	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.1	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty grantowe	Liczba publikacji	publikacja	0	4	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.1	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Konkurs	Liczba utworzonych grup rekonstrukcyjnych	grupa	0	2	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.1	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Konkurs	Liczba kompletów strojów dla zespołów tanecznych	komplet	0	50	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.2	Wzmacnianie kapitału społecznego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Operacje własne	Liczba wyjazdów służących poznaniu dobrych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału lokalnego	wyjazd	0	6	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.2	Wzmacnianie kapitału społecznego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty grantowe	Liczba szkoleń	Szt.	0	12	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.2	Wzmacnianie kapitału społecznego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty grantowe	Działania międzypokoleniowe służące integracji społecznej	działanie	0	16	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.2	Wzmacnianie kapitału społecznego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty grantowe	Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie z zakresu zakupu instrumentów muzycznych	podmiot	0	5	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.2	Wzmacnianie kapitału społecznego	organizacje pozarządowe,	Operacje	Wydanie publikacji	Szt.	0	1	dane przekazane

		mieszkańcy	własne					przez beneficjentów / dane LGD
1.2.2	Wzmacnianie kapitału społecznego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Operacje własne	Uniwersytet Obywatelski	Szt.	0	1	dane przekazane przez beneficjentów Liczba / dane LGD
1.2.2	Wzmacnianie kapitału społecznego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Operacje własne	Mapa zasobów obszaru LSR	Szt.	0	1	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.2.2	Wzmacnianie kapitału społecznego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty grantowe	Pasje naszych mieszkańców	Szt.	0	1	dane przekazane przez beneficjentów / dane LGD
1.3.1	Promocja lokalnych produktów	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dane własne LGD
1.3.1	Promocja lokalnych produktów	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Projekty współpracy	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	Szt.	0	2	Dane własne LGD
1.3.1	Promocja lokalnych produktów	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej	Szt.	0	1	Dane własne LGD
1.3.2	Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia związane z tworzeniem szlaków rowerowych	organizacje pozarządowe, mieszkańcy, przedsiębiorcy	projekty współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dane własne LGD
1.3.2	Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia związane z tworzeniem szlaków rowerowych	organizacje pozarządowe, mieszkańcy, przedsiębiorcy	Projekty współpracy	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	Szt.	0	3	Dane własne LGD
1.3.2	Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia związane z tworzeniem szlaków rowerowych	organizacje pozarządowe, mieszkańcy, przedsiębiorcy	projekty współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	Dane własne LGD
1.3.3	Rozwój szlaku greenways	organizacje pozarządowe, mieszkańcy,	projekty współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dane własne LGD
1.3.3	Rozwój szlaku greenways	organizacje pozarządowe, mieszkańcy,	projekty współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej	Szt.	0	1	Dane własne LGD
1.3.4	Budowa potencjału turystycznego obszaru LGD	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dane własne LGD

1.3.4	Budowa potencjału turystycznego obszaru LGD	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekty współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dane własne LGD
1.4.1	Realizacja planu komunikacji	LGD	koszty bieżące	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	Szt.	0	96	Dane własne LGD
1.4.2	Realizacja planu szkoleń	LGD	koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i Organów LGD	osobodzień	0	246	Dane własne LGD
1.4.3	Bieżące funkcjonowanie	LGD	koszty bieżące	Liczba podmiotów, którym udzielono ogólnego doradztwa	szt.	0	430	Dane własne LGD
				Liczba podmiotów, będących potencjalnymi wnioskodawcami lub beneficjentami, którym udzielono doradztwa w ramach prac nad przygotowaniem konkretnego wniosku o przyznanie pomocy.	Szt.	0	65	Dane własne LGD

Źródło: Opracowanie własne LGD.

Tabela nr 21. Matryca logiczna.

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne rozdział diagnozy/ swot	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
diagnoza 3.3.1/3.3.2 Zła sytuacja na rynku pracy diagnoza 1.2/3.1.1 Pogarszający się stan zasobów ludzkich spowodowany migracją najwartościowszej tkanki ludzkiej	Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD	1 Poprawa stanu lokalnej gospodarki.	1 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	Liczba zrealizowanych operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy Liczba utrzymanych miejsc pracy Liczba rozwiązań lub technologii związanych z ochroną środowiska lub ochroną klimatu zastosowana w ramach operacji dofinansowanych	Zmniejszenie negatywnego salda migracji	Konkurencja dużych ośrodków miejskich oraz atrakcyjność wyjazdów zagranicznych Niski poziom skuteczności edukacji, Prawodawstwo ograniczające swobodę gospodarczą
diagnoza 3.2 Słabość sektora	Ograniczenie wyludniania	1 Poprawa stanu lokalnej	2 Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości	Liczba zrealizowanych	Liczba utworzonych miejsc pracy		Nasilające się problemy grup defaworyzowanych

przedsiębiorczości pozarolniczej -	sie obszaru LGD	gospodarki.	pozarolniczej	operacji ukierunkowanych na innowacje	Liczba utrzymanych miejsc pracy	Duża konkurencja ze strony importowanych z Chin i innych rynków wschodzących produktów Wykorzystanie korzystnych warunków do rozwoju odnawialnych źródeł energii
				Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba rozwiązań lub technologii związanych z ochroną środowiska lub ochroną klimatu zastosowana w ramach operacji dofinansowanych	
					Liczba utworzonych miejsc pracy	
					Liczba utrzymanych miejsc pracy	

Źródło: Opracowanie własne LGD.

Tabela nr 22. Matryca logiczna.

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno- ekonomiczne rozdział diagnozy/ swot	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzię- cia	Produkty	Rezultaty	Oddziały- wanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
diagnoza3.4/3.5.3/3.5.4 Niewystarczająca oferta aktywności skierowana do młodzieży, osób starszych, osób aktywnych-	Ograniczenie wyludniania sie obszaru LGD	2 Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kultury.	Liczba osób korzystająca z nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kultury.	Zmniejsz	Promowanie negatywnych
			Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.	Liczba utworzonych grup rekonstrukcyjnych	Liczba imprez przeprowadzonych z wykorzystaniem zakupionych strojów , instrumentów i wyposażenia grupy rekonstrukcyjnej		

			Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.	Liczba kompletów strojów dla zespołów tanecznych		enie negatywnego salda migracji	postaw społecznych	
diagnoza 3.7 Na terenie LGD nie rozwija się turystyka -	Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD	2 Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej		Wpływ otoczenia ekonomicznego i społecznego	
			Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.	Liczba zrealizowanych operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w obszarze turystyki	Liczba utworzonych miejsc pracy			Niski poziom skuteczności edukacji,
			Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.	Liczba publikacji	Nakład wydawnictw			Nasilające się problemy grup defaworyzowanych
			Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.	długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej			Konkurencja dużych ośrodków miejskich oraz atrakcyjność wyjazdów zagranicznych
diagnoza 3.5.1/3.7.6 Niedostateczna jakość układu komunikacyjnego			Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD.	liczba szlaków rowerowych, które zostaną wyposażone w infrastrukturę turystyczną	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrastająca świadomość społeczna dotycząca zdrowego trybu życia		
Negatywne oddziaływanie problemów społecznych,	Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD	2 Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	Wzmacnianie kapitału społecznego	Liczba wyjazdów służących poznaniu dobrych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału lokalnego	Liczba osób uczestniczących w wyjazdach, które podniosły swoją wiedzę z zakresu wykorzystania potencjału lokalnego.	Zmniejszenie negatywnego salda migracji	Radzyń Podlaski i okolice istnieją w świadomości widzów serialu Ranczo	
							Modernizacja Kanału Wieprz Krzna, Nowe rozwiązania	

		2 Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	Wzmacnianie kapitału społecznego	Działania międzypokoleniowe służące integracji społecznej	Liczba osób uczestniczących w działaniach międzypokoleniowych	<p>prawne sprzyjające rozwojowi 3 sektora</p> <p>Wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych</p> <p>Bliskość granicy Państwa</p>
diagnoza 3.5.5 Negatywne oddziaływanie problemów społecznych,	Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD	2 Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	Wzmacnianie kapitału społecznego	Liczba podmiotów które uzyskały wsparcie z zakresu zakupu instrumentów muzycznych.	Liczba imprez przeprowadzonych z wykorzystaniem zakupionych strojów, instrumentów i wyposażenia grupy rekonstrukcyjnej	
diagnoza 3.5.75 Negatywne oddziaływanie problemów społecznych,	Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD	2 Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	Wzmacnianie kapitału społecznego	Liczba szkoleń	Liczba uczestników szkoleń	

Źródło: Opracowanie własne LGD.

Tabela nr 23. Matryca logiczna.

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne rozdział diagnozy/ swot	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
diagnoza 3.7 Na terenie LGD nie rozwija się turystyka	Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD	Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa	Promocja lokalnych produktów	Liczba przygotowanych projektów współpracy Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych: - przedsiębiorcy-grupy defaworyzowane (określone w LSR) - młodzież-turyści - inne.	Zmniejszenie negatywnego salda migracji	
diagnoza 3.2	Ograniczenie	Współpraca	Rozwój	Liczba przygotowanych	Liczba projektów	Zmniejszenie	

Słabość sektora przedsiębiorczości pozarolniczej -	wyludniania się obszaru LGD	międzyregionalna i międzynarodowa	przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia związane z tworzeniem szlaków rowerowych	projektów współpracy	współpracy skierowanych do grup docelowych: - przedsiębiorcy-grupy defaworyzowane (określone w LSR) - młodzież-turyści - inne.	negatywnego salda migracji	Wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych
				Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy			
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej			
diagnoza 3.7 Na terenie LGD nie rozwija się turystyka	Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD	Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa	Rozwój szlaku greenways	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych: - przedsiębiorcy-grupy defaworyzowane (określone w LSR) - młodzież-turyści - inne.	Zmniejszenie negatywnego salda migracji	Bliskość granicy Państwa
diagnoza 3.5.1/3.7.6 Niedostateczna jakość układu komunikacyjnego							
Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej							

Źródło: Opracowanie własne LGD.

6. ROZDZIAŁ VI SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

6.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ FORMALNO-INSTITUCJONALNYCH WRAZ ZE ZWIĘZŁĄ INFORMACJĄ WSKAZUJĄCĄ SPOSÓB POWSTAWANIA POSZCZEGÓLNYCH PROCEDUR, ICH KLUCZOWE CELE I ZAŁOŻENIA.

Realizacja celów zawartych w LSR na lata 2016-2022 przewiduje działania dotyczące następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do SW,
- projekty grantowe,
- operacje własne LGD (których beneficjentem i realizatorem operacji jest LGD),
- projekty współpracy (w tym projekt międzynarodowy oraz projekty krajowe).

Wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla poszczególnych operacji znajduje się na końcu rozdziału.

Uregulowania sposobu wyboru i oceny operacji, a także stosowanych podczas tego procesu kryteriów, zaprojektowane zostały odrębnie dla każdego typu operacji przewidzianych w dokumencie Strategii. W trakcie opracowywania rozwiązań formalnych, dbano przede wszystkim o zgodność zapisów z przepisami obowiązującymi dla RLKS, a także dopasowanie ich do specyfiki obszaru objętego LSR (co w szczególności ujęte zostało w sposobie sformułowania kryteriów). Przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne zostały skonstruowane w taki sposób, aby umożliwiły sprawny i transparentny wybór operacji w oparciu o ustalenia poczynione podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników.

- Kryteria są ustalone zgodnie z wymogami określonymi w programie PROW .
- Kryteria oceny w kartach oceny posiadają metodologię wyliczenia oraz są mierzalne tam, gdzie to niezbędne zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny, wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium.
- Kryteria posiadają pełne opisy i definicje tak aby sposób wyliczenia punktacji nie budził wątpliwości.
- Zasady ustalania lub zmiany kryteriów są przejrzyste opisane krok po kroku i istnieje wymóg konsultowania kryteriów ze społecznością lokalną.
- Wskazano i opisano sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej.
- Szczegółowo określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (opisano między innymi: ocenę wniosków, dokumentowanie oceny, wzory dokumentów),
- Określono sposób organizacji naborów wniosków (opisano między innymi tryb ogłaszania, czas trwania naboru, miejsce składania wniosków)
- Przewidziano podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy. Ponadto, w procesie oceny stosowany będzie rejestr interesów.
- Określono szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu (określono między innymi: warunki i sposób wniesienia protestu oraz termin wniesienia protestu).
- Przyjęte procedury są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, niedyskryminujące, przejrzyste, pozwalające uniknąć ryzyka konfliktu interesów tj. zawierają wzory deklaracji bezstronności.
- Przyjęte procedury oceny przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe (określono sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów).
- Zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu.
- Opracowano przejrzyste i niedyskryminujące procedury realizacji projektów grantowych szczegółowo opisujące proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę.
- Opracowano przejrzyste procedury wyboru operacji własnych.

Szczegóły na temat stosowanych procedur w załączniku do wniosku o wybór LSR.

6.2. SPOSÓB USTANAWIANIA I ZMIANY KRYTERIÓW WYBORU ZGODNIE Z WYMOGAMI OKREŚLONYMI DLA PROGRAMÓW, W RAMACH KTÓRYCH PLANOWANE JEST FINANSOWANIE LSR Z UWZGLĘDNIENIEM POWIĄZANIA KRYTERIÓW WYBORU Z DIAGNOZĄ OBSZARU, CELAMI I WSKAŹNIKAMI.

Obecne kryteria wyboru wynikają w głównej mierze z diagnozy oraz analizy SWOT tak aby wspierały realizację celów LSR i osiągnięcie wskaźników. Tak jak i każdy etap realizacji strategii, kryteria oceny poddano szerokim konsultacjom. Najbardziej

owocna praca odbyła się na spotkaniu grupy roboczej oraz spotkaniach konsultacyjnych, kiedy podsumowano propozycje kryteriów wypracowanych przy zastosowaniu różnych metod partycypacyjnych.

6.2.1. KRYTERIA WYBORU OPERACJI

Kryteria wynikają z diagnozy i są do niej adekwatne, są też adekwatne do wskaźników.

Kryteria dotyczące operacji o wartości powyżej 50 tys. zł realizujących cel 6B PROW 2014:

Kryterium 1. - Projekt wpływa na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych (młodzież, bezrobotni,) 5 pkt. za jedną grupę defaworyzowaną albo 8 pkt. za więcej grup defaworyzowanych - diagnoza wskazuje na duże bezrobocie osób młodych, niski wskaźnik zatrudnienia, niski wskaźnik przedsiębiorczości słabą ofertę spędzania czasu i rozwoju osobistego tych grup. Kryterium adekwatne do wskaźników rezultatu odnoszących się do wzrostu lub liczby osób, korzystających z infrastruktury rekreacji, turystyki i kultury. Wspierane będą inwestycje służące młodzieży, osobom bezrobotnym.

Kryterium 2. Projekt wykorzystuje: dziedzictwo kulturowo-historyczne, dziedzictwo przyrodnicze, lokalne zasoby infrastrukturalne – tak – 2 pkt, nie – 0 pkt. - Diagnoza opisuje lokalne zasoby i tradycje, na których można bazować realizując operację. Ponadto, wskazuje na obszary problemowe, czyli braki w infrastrukturze, nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury kultury czy rekreacji. Wskazuje na słabą ofertę turystyczną i opisuje potrzeby w tym zakresie. Kryterium adekwatne do wskaźników rezultatu odnoszących się do wzrostu lub liczby osób korzystających z infrastruktury rekreacji, turystyki i kultury.

Kryterium 3. Projekt jest innowacyjny i przyczynia się do pozytywnych zmian na obszarze objętym LSR w sferze społecznej/ekologicznej/kulturowej/historycznej zgodnie z przedstawioną w LSR definicją innowacyjności – tak – 2 pkt, nie – 0 pkt. W diagnozie opisano problemy związane z niskim poziomem wykształcenia, kreatywności i przedsiębiorczości. Innowacyjne pomysły będą ustalać nowy kanon dobrych praktyk, wykorzystają lokalne zasoby w nowy sposób, zaktywizują część społeczności i przyczynia się do realizacji celów przekrojowych PROW.

Kryterium 4 Operacja ma pozytywny wpływ na ochronę przyrody lub klimatu. Punktowane będą operacje zawierające elementy ograniczające emisję szkodliwych pyłów, zanieczyszczeń oraz odpadów. Ochrona klimatu będzie wspierana przez punktowanie wykorzystania w realizowanych operacjach działań bądź technologii ograniczających zużycie wody, energii lub operacje zakładające wykorzystanie lub promowanie rozwiązań opartych na odnawialnych źródłach energii. Za każde zastosowane rozwiązanie 1 pkt. (max. 3 pkt). W diagnozie zidentyfikowano obszar LGD jako posiadający bardzo dobre warunki do zastosowania OZE. Kryterium wspomaga osiągnięcie celów przekrojowych PROW. Kryterium adekwatne do wskaźnika rezultatu związanego z ochroną klimatu i środowiska.

Kryterium 5 Operacja realizowana będzie w miejscowości liczącej poniżej 5 tys. mieszkańców (dotyczy tylko operacji w zakresie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej lub drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego) Jeżeli inwestycja realizowana jest na terenie kilku miejscowości ale żadna z nich nie przekracza 5000 mieszkańców punkty są przyznawane. max 1pkt. Kryterium adekwatne do wskaźników rezultatu odnoszących się do wzrostu lub liczby osób korzystających z infrastruktury rekreacji, turystyki i kultury.

Kryterium 6 W budżecie projektu zaplanowano działania informujące i promujące o dofinansowaniu ze środków LGD „Zapiecek”: Punkty przyznaje się za wykorzystane sposoby informacji (kanały): artykuły w lokalnej prasie 1 pkt., strona internetowa beneficjenta/media internetowe 1 pkt., tablica informacyjna 2 pkt. inne 1 pkt. – maksymalnie 3 pkt. Kryterium techniczne nie dotyczy diagnozy, ułatwi realizację LSR poprzez promocje dobrych praktyk. Kryterium adekwatne do wskaźników rezultatu, odnoszących się do wzrostu lub liczby osób korzystających z infrastruktury rekreacji, turystyki i kultury.

Kryteria dotyczące operacji podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej

Kryterium 1 Projekt zakłada utworzenie większej liczby miejsc pracy, niż zakładane minimum: za dodatkowy etat 10 pkt. (przy rozwijaniu działalności za każdy dodatkowy etat 10 pkt - maksymalnie 30 pkt). Kryterium wspomaga rozwiązanie największego problemu zidentyfikowanego w diagnozie czyli bezrobocie. Wszystkie kryteria w sektorze przedsiębiorczości adekwatne są do wskaźnika rezultatu "liczba utworzonych miejsc pracy".

Kryterium 2. Wnioskodawca lub zatrudniania przez niego osoba reprezentuje grupę defaworyzowaną (bezrobotni, młodzież do 34 r.ż.) 10pkt, za przynależność do dwóch grup - 13 pkt. Diagnoza wskazuje, że bezrobocie wśród młodych ludzi jest największe w stosunku do innych grup, osoby młode rozwijające firmę lub osoby młode i bezrobotne, chcące założyć działalność gospodarczą, będą premiowane tym kryterium. Wszystkie kryteria w sektorze przedsiębiorczości adekwatne są do wskaźnika rezultatu "liczba utworzonych miejsc pracy".

Kryterium 3. Projekt dotyczy branży: przetwórczej 5 pkt., turystyki i rekreacji 5 pkt., gastronomii 5 pkt. – maksymalnie 5 pkt. Diagnoza opisuje rozwój tych branż, wskazując na niewielki obecnie potencjał każdej z nich. Wszystkie operacje dotyczące rozwoju wymienionych branż przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR. Wszystkie kryteria w sektorze przedsiębiorczości adekwatne są do wskaźnika rezultatu "liczba utworzonych miejsc pracy".

Kryterium 4. W budżecie całkowitym projektu wskazano wkład finansowy większy niż wymagany o minimum 10 % (dotyczy rozwijania działalności) / wartość projektu jest wyższa niż wysokość przyznawanej premii o minimum 10 000 zł (dotyczy podejmowania działalności) Tak - 5 pkt., Nie – 0 pkt. Kryterium techniczne dzięki temu, że część wnioskodawców obniży poziom

dofinansowania, zwiększy się pula środków do udzielania wsparcia, dzięki temu inni Wnioskodawcy będą mogli otrzymać wsparcie i powstaną dodatkowe miejsca pracy.

Kryterium 5. Operacja ma pozytywny wpływ na ochronę przyrody lub klimatu. Punktowane będą operacje zawierające elementy ograniczające emisję szkodliwych pyłów, zanieczyszczeń oraz odpadów. Ochrona klimatu będzie wspierana przez punktowanie wykorzystania w realizowanych operacjach działań bądź technologii ograniczających zużycie wody, energii lub operacje zakładające wykorzystanie lub promowanie rozwiązań opartych na odnawialnych źródłach energii - max 2pkt. - W diagnozie zidentyfikowano obszar LGD jako posiadający bardzo dobre warunki do stosowania OZE. Kryterium wspomaga osiągnięcie celów przekrojowych PROW. Kryterium adekwatne do wskaźnika rezultatu związanego z ochroną klimatu i środowiska.

Kryterium 6 Projekt wykorzystuje lokalne zasoby/podstawę działalności będą stanowią lokalne produkty rolne – 3 pkt. Teren LGD ma charakter rolniczy ze słabo rozwiniętą branżą przetwórczą, wsparciu podlegać będą te operacje, które przyczynią się do rozwoju przetwórstwa i osiągną wartość dodaną w postaci wsparcia produkcji miejscowych rolników. Wszystkie kryteria w sektorze przedsiębiorczości adekwatne są do wskaźnika rezultatu "liczba utworzonych miejsc pracy".

Kryterium 7. Operacja jest innowacyjna (patrz opis innowacji rozdział 6.2.2). Innowacyjność osiągnięta na poziomie firmy 0 lub 3pkt (dla rozwijania działalności). Innowacyjność osiągnięta na poziomie obszaru LGD 0 lub 5pkt – maksymalnie 5 pkt dla podejmowania działalności i 8 pkt dla rozwijania działalności. Diagnoza opisuje lokalną gospodarkę, jako mało innowacyjną, ze słabym sektorem innowacji. Premiowanie rozwiązań innowacyjnych wpłynie na osiągnięcie celów LSR i celu przekrojowego PROW. Kryterium adekwatne do wskaźnika związanego z wskaźnikiem mierzącym operacje ukierunkowane na innowacje.

Kryterium 8 W budżecie projektu zaplanowano działania informujące i promujące o dofinansowaniu ze środków LGD „Zapiecek”: Punkty przyznaje się za wykorzystane sposoby informacji (kanały): artykuły w lokalnej prasie 1 pkt., strona internetowa beneficjenta/media internetowe 1 pkt., tablica informacyjna 2 pkt. inne 1 pkt. – maksymalnie 3 pkt. Kryterium techniczne nie dotyczy diagnozy, ułatwi realizację LSR poprzez promocje dobrych praktyk. Kryterium adekwatne do wskaźników rezultatu, odnoszących się do wzrostu lub liczby osób korzystających z infrastruktury rekreacji, turystyki i kultury.

Kryteria dla małych grantów

Kryteria te są podzielone na kryteria, które będą stosowane do wszystkich konkursów grantowych oraz dodatkowe zbieżne bezpośrednio z tematem projektu grantowego.

Kryterium 1. Wnioskodawcą jest organizacją pozarządową tak – 3 pkt, nie – 0 pkt - W diagnozie opisano sytuację sektora społecznego, organizacje cały czas potrzebują wzmocnienia swojego potencjału, dlatego LSR wspierać będzie w pierwszej kolejności sektor ngo. Kryterium adekwatne do wskaźnika rezultatu "liczba podmiotów które uzyskały wsparcie z zakresu zakupu instrumentów muzycznych".

Kryterium 2. Operacja zakłada wykorzystanie lokalnego potencjału zbudowanego na bazie wcześniejszych projektów zrealizowanych ze środków otrzymanych za pośrednictwem LGD „Zapiecek”. tak – 2 pkt, nie – 0 pkt. Diagnoza opisuje np. ilość zmodernizowanych świetlic wiejskich oraz stan infrastruktury sportu i rekreacji. Często wspomnianym w czasie konsultacji społecznych problemem był fakt istnienia wyremontowanych świetlic, jednak ze względu na brak środków, ich wykorzystanie było mniejsze od możliwego. Kryterium adekwatne do wskaźników rezultatu odnoszących się do wzrostu lub liczby osób korzystających z infrastruktury rekreacji, turystyki i kultury.

Kryterium 3. Operacja bazuje na wykorzystaniu lokalnego potencjału (dziedzictwo kulturowo-historyczne/dziedzictwo przyrodnicze) tak – 3 pkt, nie – 0 pkt. Diagnoza opisuje lokalne zasoby przyrodnicze, tradycje, historię i zabytki, na których można bazować realizując operację. Wskaźniki adekwatne do kryterium to wskaźniki produktu dotyczące szlaków, rajdów rowerowych, działań edukacyjnych i wyjazdów studyjnych odnoszących się do rozwoju potencjału lokalnego, utworzenia grup rekonstrukcyjnych, zakupu strojów i instrumentów.

Kryterium 4. Beneficjent/przedstawiciele beneficjenta korzystał z doradztwa i/lub uczestniczył w szkoleniu/spotkaniu informacyjnym tak – 2 pkt, nie – 0 pkt. - Kryterium techniczne nie dotyczy diagnozy, ułatwi realizację LSR. Kryterium zbieżne ze wskaźnikami dotyczącymi celu 1.4. Kryterium zgodne z wskaźnikami celu 4 lub związanych ze spotkaniami/wydarzeniami adresowanymi do mieszkańców.

Kryterium 5. W budżecie projektu zaplanowano działania informujące i promujące o dofinansowaniu ze środków LGD „Zapiecek”: Punkty przyznaje się za wykorzystane sposoby informacji (kanały): artykuły w lokalnej prasie 1 pkt, strona internetowa beneficjenta/media internetowe 1 pkt, tablica informacyjna 2 pkt. inne 1 pkt – maksymalnie 3 pkt.- Kryterium techniczne nie dotyczy diagnozy, ułatwi realizację LSR poprzez promocje dobrych praktyk. Kryterium adekwatne do wskaźników rezultatu odnoszących się do wzrostu lub liczby osób korzystających z infrastruktury rekreacji, turystyki i kultury.

Kryterium 6. Wnioskodawca posiada doświadczenie w realizacji projektów: 3 projekty lub więcej – 3 pkt., 2 projekty – 2 pkt., 1 projekt – 1 pkt, brak – 0 pkt.

Dodatkowe kryteria dla poszczególnych tematów projektów grantowych

Operacja przyczynia się do promocji obszaru objętego LSR poprzez wydanie publikacji: obszar 1 gminy – 0 pkt, 2-3 gminy – 1 pkt, 4-7 – 3 pkt, cały obszar LSR – 5 pkt. Diagnoza pokazuje niski stopień wykorzystania walorów obszaru czy to w turystyce

czy rekreacji, wspierane będą operacje promujące już istniejące walory opisane w diagnozie oraz te, które powstaną dzięki LSR w formie np. produktów turystycznych. Kryterium adekwatne do wskaźników dotyczących liczby publikacji.

Działania międzypokoleniowe służące integracji społecznej: działanie innowacyjne na obszarze LSR – 2 pkt., operacja jest działaniem cyklicznym (zawiera co najmniej 3 działania) – 3 pkt., Diagnoza opisuje sytuację ludności wskazując, że młodzież boryka się z różnymi problemami w tym bezrobociem, brakiem oferty spędzania wolnego czasu, rozwoju osobistego. W trakcie działań partycypacyjnych wskazywano na problemy młodzieży, jak też osób starszych, samotnych. Premiowane będą działania innowacyjne w tym obszarze oraz cykliczne. Kryterium adekwatne do wskaźnika dotyczącego wydarzeń związanych z integracją społeczną.

Działania edukacyjne wykorzystujące potencjał lokalny: działania prowadzą eksperci, posiadający doświadczenie w danej dziedzinie 0 - 2 lata - 0 pkt., 3 - 5 lat - 3 pkt., pow. 5 lat - 5 pkt. Diagnoza pokazuje, że poziom wykształcenia jest niższy od wskaźnika wojewódzkiego, istnieje zapotrzebowanie na działania edukacyjne w różnych obszarach prowadzone przez osoby z doświadczeniem aby uczestnicy zdobyli odpowiednie umiejętności i wiedzę. Kryterium adekwatne do wskaźnika dotyczącego działań o charakterze edukacyjnym.

Wsparcie z zakresu zakupu instrumentów muzycznych: skład członków beneficjenta: z obszaru 1 gminy – 0 pkt, 2-3 gmin – 2 pkt., powyżej 4 gmin – 3 pkt, w składzie członków beneficjenta są osoby z grupy defaworyzowanej – 2 pkt., Diagnoza opisuje potencjał w zakresie zespołów tanecznych, muzycznych i folklorystycznych poszczególnych gmin. Wspierane będą operacje mające oddziaływanie na jak największy obszar. oraz grupy defaworyzowane. Kryterium adekwatne do wskaźnika, liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie na zakup instrumentów muzycznych.

Kryteria dotyczące operacji własnych:

Kryterium 1 Wnioskodawcą jest organizacja pozarządowa tak – 3 pkt, nie – 0 pkt - W diagnozie opisano sytuację sektora społecznego, organizacje cały czas potrzebują wzmocnienia swojego potencjału, dlatego LSR wspierać będzie w pierwszej kolejności sektor ngo.

Kryterium 2 Projekt zakłada pokazanie dobrych praktyk w zakresie niwelowania słabych stron lub zagrożeń zdiagnozowanych w analizie SWOT dla obszaru LGD „Zapiecek” przy jednoczesnym wykorzystaniu lokalnych potencjałów: - tak – 3 pkt - nie – 0 pkt

Kryterium 3 Projekt jest innowacyjny zgodnie z przedstawioną w LSR definicją innowacyjności – tak – 2 pkt, nie – 0 pkt. W diagnozie opisano problemy związane z niskim poziomem wykształcenia, kreatywności i przedsiębiorczości. Innowacyjne pomysły będą ustalać nowy kanon dobrych praktyk, wykorzystają lokalne zasoby w nowy sposób, zaktywizują część społeczności i przyczynia się do realizacji celów przekrojowych PROW.

Kryterium 4 W budżecie wskazano wkład własny finansowy: 2% - 0 pkt, 2,01-3% - 3 pkt, powyżej 3% - 5 pkt – LGD zakłada premiowanie większego udziału środków własnych niż wynikający z programu.

Kryterium 5 W projekcie zaplanowano działania informujące i promujące o dofinansowaniu ze środków LGD „Zapiecek”. Punkty przyznaje się za wykorzystane sposoby informacji (kanały): - artykuły w lokalnej prasie 1 pkt, - strona internetowa beneficjenta/media internetowe 1 pkt, - inne 1 pkt – maksymalnie 3 punkty.

Kryterium 6 Liczba podmiotów, z którymi uczestnicy projektu spotkają się podczas wyjazdu studyjnego lub liczba miejsc, które odwiedzą w celu poznania dobrych praktyk. Za każdą podmiot/ miejsce - 1 pkt, maksymalnie 5 punktów. Diagnoza wskazuje na niewielki stopień wykorzystania lokalnego potencjału, brakuje produktów turystycznych, produkty lokalne nie są odpowiednio promowane i nie zawsze znajdują swoje miejsce na rynku. Dzięki zapoznaniu się aktywnych członków społeczności z dobrymi praktykami stopień wykorzystania potencjału wzrośnie. Kryterium zbieżne ze wskaźnikami określającymi ilość wizyt studyjnych i ich uczestników.

Kryterium 7. Zasięg oddziaływania operacji obejmuje: obszar 1 gminy – 0 pkt, 2-3 gminy – 1 pkt, 4-7 – 3 pkt, cały obszar – 5 pkt.

Procedura ustalania i zmiany kryteriów wyboru

W przyszłości planuje się zachować partycypacyjność przy podejmowaniu decyzji o zmianie kryteriów jeśli taka zmiana będzie konieczna. W trakcie realizacji działań monitoringowych, lub ewaluacyjnych może okazać się, że jakieś kryteria zdezaktualizowały się lub sytuacja w obszarze, którego dotyczyły zmieniła się. Inicjatywa zmiany kryteriów może wyjść od członków LGD, Zarządu lub Rady. W każdym przypadku propozycje zmian trafiają do Zarządu i Zarząd podejmuje decyzję o uruchomieniu procedury zmian lub pozostawieniu kryteriów w niezmiennym stanie. Procedura zmiany kryteriów jest 3 etapowa. Pierwszy Etap zgłoszenie propozycji zmian i konsultacje z Zarządem Stowarzyszenia, etap kończy się podjęciem decyzji o uruchomieniu kolejnych kroków lub zatrzymaniem procedury. Kolejny Etap to poddanie zmian konsultacjom społecznym minimalne wymogi konsultacji to powołanie grupy roboczej z reprezentantami 3 sektorów. Poddanie konsultowanych propozycji ocenie mieszkańców poprzez zamieszczenie propozycji na stronie LGD oraz na spotkaniach informacyjnych przewidzianych w Planie Komunikacji. Ostatni Etap to przyjęcie zmian przez Zarząd.

6.2.2. WSKAZANIE W JAKI SPOSÓB W KRYTERIACH WYBORU OPERACJI ZOSTAŁA UWZGLĘDNIONA INNOWACYJNOŚĆ ORAZ PRZEDSTAWIENIE JEJ DEFINICJI I ZASAD OCENY.

Uszczegółowiona definicja innowacji dotyczyć będzie przedsięwzięcia: Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości pozarolniczej. Definicja innowacyjności dla tego przedsięwzięcia to:

"Wprowadzenie do oferty firmy nowych lub ulepszonych produktów/usług. Kryterium ocenia wprowadzenie do oferty dzięki realizacji projektu nowych lub ulepszonych produktów/ usług. Oceniający przyzna 3 punkty w przypadku wprowadzenia do oferty nowego lub ulepszonego produktu lub usługi. Źródłem wiedzy o dotychczasowych i zamierzonych do wprowadzenia produktach będzie biznesplan. Dodatkowo oceniający przyzna 5 punktów, biorąc pod uwagę oświadczenie przedsiębiorcy o zakresie stosowania wdrażanej innowacji na terenie LGD. Oceniający przyzna dodatkowe punkty jeśli beneficjent oświadczy, że innowacyjny produkt lub usługa nie jest oferowany na terenie LGD, pod warunkiem jednak, że oświadczenie to jest udokumentowane opinią o innowacyjności, która została wystawiona wyłącznie przez:

1. Jednostkę naukową w rozumieniu art. 2, pkt. 9 z wyłączeniem lit. f) ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. Nr 96, poz. 615, z późn. zm.), tj. jednostką naukową – prowadzącą w sposób ciągły badania naukowe lub prace rozwojowe, taką jak: a) podstawowe jednostki organizacyjne uczelni w rozumieniu statutów tych uczelni, b) jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. Nr 96, poz. 619, z późn. zm.), c) instytuty badawcze, d) międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych przepisów, działające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, e) Polską Akademię Umiejętności,

lub 2. Centrum badawczo-rozwojowe w rozumieniu ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. Nr 116, poz. 730, z późn. zm.),

lub 3. Stowarzyszenie naukowo-techniczne o zasięgu ogólnopolskim, lub regionalnym, którego zakres działania jest związany z inwestycją będącą przedmiotem projektu. W przypadku, gdy oświadczenie przedsiębiorcy nie będzie odpowiednio udokumentowane oceniający przyzna 0 punktów w tym zakresie.

Lub 4. Organizację zraszającą przedsiębiorców o zasięgu co najmniej obszaru LGD.

W innych przedsięwzięciach stosowana definicja innowacyjności brzmi następująco:

Innowacja to: nowa lub udoskonalona technologia, usługa, produkt lub działalność wpływająca pozytywnie na obszar LGD. Ten wpływ może mieć kontekst społeczny, ekonomiczny, środowiskowy. Beneficjent aby uzyskać punkty za innowacyjność operacji będzie musiał wykazać, że jego operacja jest nowa lub udoskonalona na terenie LGD i jest technologią, usługą, produktem lub działalnością i pozytywnie wpływa na obszar LGD.

6.2.3. INFORMACJA O REALIZACJI PROJEKTÓW GRANTOWYCH I/LUB OPERACJI WŁASNYCH.

LGD planuje wykonać zarówno operacje własne, jak też realizować projekty grantowe. Szczegóły działań i procedur w załącznikach do wniosku o wybór LSR.

Określenie wysokości wsparcia dla różnych rodzajów beneficjentów.

Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)

63,63 – jednostki sektora finansów publicznych

70 – podmioty wykonujące działalność gospodarczą

100 – pozostałe podmioty

98 – LGD w projektach własnych

Wysokość wsparcia w konkursach grantowych do 100% przewidzianych rozporządzeniem.

Wysokość wsparcia w operacjach własnych 98 % dla LGD, do 100% przewidzianych rozporządzeniem dla innych podmiotów, w karcie oceny wykonawcy premiowany będzie udział własny.

Wysokość wsparcia w konkursach/projektach podstawowych do 100% przewidzianych rozporządzeniem.

Wysokość wsparcia w PLN dla osób zamierzających ubiegać się o premię na rozpoczęcie działalności gospodarczej to 80 tys. złotych. Kwota wynika z ewaluacji własnej poprzedniej strategii podczas, której szereg firm aplikowało o mniej niż 100 tys złotych na rozpoczęcie działalności. Ponadto w procesie partycypacji zgłaszano uwagi o tym, że dotychczasowe popularne kwoty wsparcia 20 czy 40 tysięcy zł. oferowane ze środków urzędu pracy nie są wystarczające, aby stworzyć zdolne do przetrwania przedsiębiorstwo.

7. ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA

Plan działania zakłada realizację LSR w trzech etapach : Etap I – od pierwszej połowy 2016 do końca 2018 roku, Etap II – od początku 2019 do końca 2020 roku oraz Etap III – od początku 2021 roku do końca 2023 roku. Podział na poszczególne etapy wynika z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020, wyznaczenie celów pośrednich na 2018 r. i celów końcowych na 2023 r. oraz powiązanie wyników z finansowymi karami i nagrodami (tzw. ramy wykonania). Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w tabeli Plan działania stanowiącej załącznik do LSR.

Etapy wdrożenia LSR będą podobne co do sposobu, sekwencji i intensywności działań, wzajemnie ze sobą powiązanych. Na każdym etapie będą realizowane działania szkoleniowe i doradcze umożliwiające przyszłym wnioskodawcom zdobycie wiedzy niezbędnej do przygotowania dobrych wniosków. Przewiduje się zwiększoną intensywność wydatkowania w I etapie wdrożenia

LSR. W kolejnych etapach wydatkowanie środków LGD następować będzie sukcesywnie. Planuje się osiągnięcie poziomu, co najmniej 50% każdego ze wskaźników produktu, który został przewidziany do realizacji w latach 2016 – 2018. LGD planuje również wykorzystanie, co najmniej 40% środków finansowych na realizację LSR, w tym 20% środków finansowych na realizację LSR na operacje dedykowane w LSR grupom defaworyzowanym i 40% środków finansowych na realizację LSR na utworzenie miejsc pracy. Wzrost wydatkowania środków będzie wprost oddziaływać na wskaźniki LSR. Odsetek projektów rozliczonych powodować będzie poprawę wykonania założonych wskaźników zarówno na poziomie przedsięwzięć jak i celów szczegółowych. Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu LSR jest ustalony racjonalnie.

Przedsięwzięciom przypisano wskaźniki adekwatne do typu przedsięwzięć oraz do zakresu planowanego wsparcia, których osiągnięcie dla odpowiednich celów bezpośrednio zapewniają kryteria wyboru. Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność, wszystkie są dodatkowo premiowane w kryteriach wyboru.

8. ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR

8.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA BUDŻETU W TYM WSKAZANIE FUNDUSZY EFSI STANOWIĄCYCH ŹRÓDŁO FINANSOWANIA LSR W LATACH 2014-2020.

Budżet LSR to 3 431 275,00 EUR. Najwięcej środków przeznaczonych jest na realizację LSR 2 659 000,00 EUR. 472 875,00 EUR na koszty bieżące. 265 900,00 EUR LGD zamierza wydać na projekty współpracy a 33 500,00 EUR na aktywizację.

Szczegóły w załączniku do LSR. Wszystkie środki pochodzą będą z PROW.

8.2. KRÓTKI OPIS POWIĄZANIA BUDŻETU Z CELAMI LSR.

Tabela nr 24. Powiązanie budżetu z celami.

Źródło: Opracowanie własne LGD.

CEL SZCZEGÓŁOWY	BUDŻET NA REALIZACJĘ CELU EUR	POWIĄZANIE BUDŻETU Z CELAMI
Cel szczegółowy 1 - Poprawa stanu lokalnej gospodarki	~~1 345 224,25~~ <u>1 294 427,48</u>	Zatrzymanie negatywnych zjawisk prowadzących do migracji z terenu LSR najłatwiej będzie osiągnąć, inwestując w rozwój i zakładanie działalności gospodarczej. Ponadto, wspierane będą głównie operacje dające jak największą liczbę miejsc pracy, przynoszące innowacyjność oraz sprzyjające ochronie klimatu i środowiska. Wspierani będą głównie ludzie młodzi, którzy najczęściej decydują się na wyjazd za pracę. Budżet celu stanowi 39,20% całego budżetu LSR . W Planie Działania nie więcej niż 56% wskaźników produktu przewidziano do realizacji na okres do 2018 roku.
Cel szczegółowy 2 - Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	~~4 313 775,75~~ <u>1 364 572,52</u>	Diagnoza oraz konsultacje społeczne pokazują, że obszar LGD dla wielu osób nie jest obszarem atrakcyjnym do życia, działalności czy osiedlania się. Nawet jeśli osoby mają pracę, to brakuje ciekawych form uczenia się i rozwoju. Słaby potencjał mają organizacje pozarządowe, a lokalni liderzy pozostają bez wsparcia. Rozwój lokalny musi mieć charakter zrównoważony. Obok wsparcia gospodarki LSR wspiera także rozwój kapitału społecznego oraz aktywność społeczną mieszkańców. Postanowiono o wspieraniu rozwoju turystyki. Wzmocniona zostanie infrastruktura rekreacji i turystyki, nowi przedsiębiorcy działający w branży otrzymają wsparcie. Budżet celu stanowi 38,29% całego budżetu LSR . W Planie Działania 100 % wskaźników produktu przewidziano do realizacji na okres do 2018 roku. Wyjątkiem jest wskaźnik "liczba działań międzypokoleniowych", tutaj do 2018 roku zostanie zrealizowanych 50%. W ramach tego celu zaplanowana jest też operacja własna skierowana do mieszkańców całego obszaru z zakresu edukacji i animacji poprzez wyjazdy studyjne.
Cel szczegółowy 3 - Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa	265 900,00	Szansą na rozwój i promocję obszaru LSR jest współpraca międzyregionalna i międzynarodowa. Dzięki realizacji celu wypromowane zostaną lokalne produkty w tym turystyczne. Przedsiębiorcy zyskają wiedzę o stosowanych dobrych praktykach. Niewielka kwota wynika z ograniczeń finansowania projektów współpracy. Budżet na realizację 3 celu wynosi 7,75% całego budżetu LSR . W Planie

		Działania zdecydowano że do 2018 roku wydana zostanie cała kwota 152 tys. zł na 2 projekty współpracy. Natomiast jeśli LGD uda się pozyskać dodatkowe środki to w latach 2019 -2021 zostanie zrealizowany jeszcze 1 projekt współpracy.
Cel szczegółowy 4: Zapewnienie efektywnej realizacji LSR	506 375,00	Cel ma charakter techniczny obejmie koszty bieżące realizacji LSR. Niezbędne do jej prawidłowego wdrożenia. Budżet na realizację 4 celu wynosi 14,76% całego budżetu LSR .
Razem LSR i Cel Ogólny	3 431 275,00	Cała kwota pomoże zrealizować cel ogólny.

9. ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI

Sprawna i skuteczna komunikacja będzie warunkiem do prawidłowego wdrożenia wszystkich działań przewidzianych w LSR. Utworzono plan komunikacji, który szczegółowo opisano w załączniku nr 4.

10. ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE

10.1. OPIS ZGODNOŚCI I KOMPLEMENTARNOŚCI Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI /STRATEGIAMI W SZCZEGÓLNOŚCI STRATEGIAMI ROZWOJU WOJEWÓDZTWA/WOJEWÓDZTW POPRZEZ PORÓWNANIE CELÓW I ZAŁOŻEŃ TYCH DOKUMENTÓW Z CELAMI LSR I WYKAZANIE ICH SPÓJNOŚCI

Z uwagi na fakt, że większość Gmin obszaru LGD jest na etapie przygotowywania nowych strategii rozwoju sprawdzono czy wszystkie "stare" strategie mają choć jeden cel zbieżny z celami i przedsięwzięciami zawartymi w LSR. Po analizie okazało się, że wszystkie te dokumenty posiadają cele związane z rozwojem infrastruktury kultury bądź turystyki i rekreacji. Ponadto większość posiada cele związane z aktywizacją społeczności i poprawą przedsiębiorczości na swoim terenie. Jedyna gmina mająca wykraczającą poza 2016 rok strategię to miasto Radzyń Podlaski. (w tabeli poniżej określono zbieżne cele). Można stwierdzić, że LSR jest spójna z dokumentami strategicznymi gmin. Lokalna Strategia Rozwoju będzie uzupełniać cele i działania gmin o narzędzia, których gminy nie mają, czyli dotacje dla rozpoczynających działalność gospodarczą i planujących rozwój swoich przedsiębiorstw, jak również wspierając same samorządy w realizacji zadań inwestycyjnych.

Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna także z dokumentami wyższego rzędu, czyli Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 (z perspektywą do 2030 r. oraz Strategią rozwoju powiatu radzyńskiego na lata 2015-2030. Przedsięwzięcia celu pierwszego LSR są spójne z celem strategicznym 2 i celami operacyjnymi 2.2, 2.4, Strategii Rozwoju Województwa. Kryteria oceny zawarte w LSR preferować będą branże związane z przetwórstwem i wykorzystaniem lokalnych zasobów. Poza tym głównym kryterium będzie liczba nowych miejsc pracy utworzonych na terenie LGD i te operacje, które będą tworzyć najwięcej miejsc pracy będą najbardziej preferowane. Te same przedsięwzięcia są zbieżne z celami strategicznymi 1 i 2 Strategii Rozwoju Powiatu.

Przedsięwzięcia celu 2 LSR są spójne z celami operacyjnymi 4.2,4.3 i 4.5, strategii wojewódzkiej. Operacje realizowane w ramach tego przedsięwzięcia będą nastawione na zwiększenie włączenia społecznego, a grupami preferowanymi w pierwszej kolejności do objęcia wsparciem będą osoby z grup określonych w strategii jako defaworyzowane. Tożsamość regionalna będzie wzmocniana także w ramach realizacji LSR poprzez wspieranie różnych operacji bazujących na lokalnej tradycji oraz walorach środowiska. Także cele strategiczne 3, 4 i 6 strategii powiatowej są spójne z przedsięwzięciami celu 2 LSR. LSR wspierać będzie grupy defaworyzowane (wskaźniki działania 2.2 LSR zapewniają wsparcie dla grup defaworyzowanych). Wskaźnikiem produktu działania 2.1 LSR będzie liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów kultury, a budowa społeczeństwa obywatelskiego będzie wspierana między innymi poprzez dofinansowanie operacji realizowanych przez sektor organizacji pozarządowych.

Tabela nr 25. Zbieżność z dokumentami strategicznymi.

1	Cele LSR	Przedsięwzięcia LSR	Dokumenty, dla których określono spójność planowanych do realizacji w LSR przedsięwzięć z celami dokumentów planistycznych
2	LSR		Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
3	Cel ogólny Ograniczenie wyludniania się obszaru LGD.		Wizja pkt. 4 "Procesy te spowodują poprawienie społecznej i gospodarczej atrakcyjności regionu, w tym zwłaszcza jego największych miast, co pobudzi procesy gospodarcze, zwiększy napływ kapitału zewnętrznego (w tym zagranicznego), zmniejszy tendencje migracyjne i uchroni region przed stałą utratą najbardziej

			aktywnych i najlepiej wykształconych młodych mieszkańców.
4	Cel szczegółowy 1 Poprawa gospodarki	Przedsięwzięcie 1 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy Przedsięwzięcie 2 Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości pozarolniczej	Cel strategiczny 2: Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich będzie realizowany dzięki osiągnięciu następujących celów operacyjnych: 2.2. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, pozwalający na wykorzystanie istniejącego potencjału surowcowego regionu. 2.4. Wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich w najbardziej efektywnych sektorach gospodarki (głównie usług, w tym usług dla rolnictwa).
5	Cel szczegółowy 2 - Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	Przedsięwzięcie 1 Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD. Przedsięwzięcie 2 Wzmacnianie kapitału społecznego	Cel strategiczny 4: Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu będzie osiągnięta dzięki realizacji następujących celów operacyjnych: 4.2. Wspieranie włączenia społecznego. 4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej. 4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego
6	LSR		Strategia rozwoju powiatu radzyńskiego na lata 2015-2030
7	Cel szczegółowy 1 Poprawa gospodarki	Przedsięwzięcie 1 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy Przedsięwzięcie 2 Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości pozarolniczej Przedsięwzięcie jest spójne z celem str. 1 i 2 strategii powiatu, ponieważ zakłada rozwój przedsiębiorczości i ograniczenie bezrobocia, wykorzystanie innych narzędzi niż te które ma powiat.	Priorytet II Cel strategiczny 1: Zwiększenie konkurencyjności powiatu na szczeblu regionalnym, krajowym i europejskim poprzez rozwój przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury turystycznej, poprawę warunków do inwestowania oraz wykorzystanie potencjału turystycznego i walorów przyrodniczych Cel strategiczny 2: Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy poprzez stymulowanie przedsiębiorczości, nowoczesności i innowacyjności gospodarki lokalnej
8	Cel szczegółowy 2 - Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD.	Przedsięwzięcie 1 Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD. Przedsięwzięcie 2 Wzmacnianie kapitału społecznego. Przedsięwzięcia są spójne z celami powiatu, zakładają wsparcie kapitału ludzkiego przez co budowany będzie kapitał obywatelski, priorytetowo traktują grupy defaworyzowane a powiat przewiduje wsparcie osób w trudnej sytuacji poprzez pomoc społeczną. Powiat wspierał będzie ruch artystyczny, infrastrukturę kultury i działalność organizacji pozarządowych. Te same zadania będzie realizować LGD poprzez granty i dotacje.	Cel strategiczny 3: Zapewnienie efektywnej pomocy społecznej dla potrzebujących mieszkańców powiatu, w tym dla osób niepełnosprawnych oraz rozwój polityki prorodzinnej Cel strategiczny 4: Podniesienie znaczenia kultury i dziedzictwa historycznego poprzez rozbudowę, adaptację i modernizację obiektów kulturalnych i zabytkowych, rozwój amatorskiego ruchu artystycznego oraz poprawę dostępności do dóbr kultury Cel strategiczny 6: Budowa społeczeństwa obywatelskiego i zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców poprzez rozwój współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych, rozwój konsultacji społecznych oraz usprawnienie polityki informacyjnej władz powiatu
	Cel szczegółowy 3 - Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa -	Przedsięwzięcie 3.1 Promocja lokalnych produktów Przedsięwzięcie spójne z celem str. 1 powiatu zakłada on wzrost konkurencyjności na szczeblu regionalnym i krajowym promocja lokalnych produktów w ramach projektów współpracy będzie się do tego przyczyniać.	Priorytet II Cel strategiczny 1: Zwiększenie konkurencyjności powiatu na szczeblu regionalnym, krajowym i europejskim poprzez rozwój przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury turystycznej, poprawę warunków do inwestowania oraz wykorzystanie potencjału turystycznego i walorów przyrodniczych Cel strategiczny 2: Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy poprzez stymulowanie

	Cel spójny z Priorytetem II str. powiatowej, zakładającym zwiększenie konkurencyjności powiatu w wymiarze krajowym i międzynarodowym.	Przedsięwzięcie 3.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia związane z tworzeniem szlaków rowerowych Wymiana doświadczeń w tej sferze spójna jest z zamiarem stymulowania lokalnej gospodarki przez powiat. Przedsięwzięcie 3.3 Rozwój szlaku greenways Rozwój szlaku Grenways przyczyni się do wykorzystania potencjału turystycznego powiatu. Przedsięwzięcie 3.4 Budowa potencjału turystycznego obszaru LGD	przedsiębiorczości, nowoczesności i innowacyjności gospodarki lokalnej
9	LSR		Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Radzyń Podlaski na lata 2009 – 2020
10	Cel szczegółowy 1 Poprawa gospodarki Cel szczegółowy 2 - Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD. Cel szczegółowy 3 - Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa -	Przedsięwzięcie 1 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy Przedsięwzięcie 2 Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości pozarolniczej Przedsięwzięcie 1 Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD. Przedsięwzięcie Wzmacnianie kapitału społecznego Przedsięwzięcie 3.1 Promocja lokalnych produktów Przedsięwzięcie 3.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia związane z tworzeniem szlaków rowerowych Przedsięwzięcie 3.3 Rozwój szlaku greenways Przedsięwzięcia są spójne z celem strategicznym miasta ponieważ odpowiadają na te same problemy w obszarze zwiększenia atrakcyjności kulturalnej i rekreacyjnej a także promocji . LGD będzie miał inne narzędzia (dotacje do realizacji celów) projekty współpracy.	Cel strategiczny nr I – Ożywienie społeczno – gospodarcze poprzez zwiększenie atrakcyjności kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej miasta, działania promocyjne oraz podniesienie jakości i estetyki przestrzeni publicznej, a także jej racjonalne zagospodarowanie

Źródło: Opracowanie własne LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju jest zgodna z trzema przekrojowymi celami PROW, czyli ochroną środowiska, przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz innowacyjnością. Na poziomie oceny operacji preferencyjnie traktowane będą operacje pozytywnie wpływające na ochronę środowiska zawierające elementy ograniczające emisję szkodliwych pyłów, zanieczyszczeń oraz odpadów. Ochrona klimatu będzie wspierana przez wprowadzenie do oceny kryteriów premiujących wykorzystanie w realizowanych operacjach działań bądź technologii ograniczających zużycie wody, energii lub operacje zakładające wykorzystanie lub promowanie rozwiązań opartych na odnawialnych źródłach energii. Cel przekrojowy innowacyjność będzie realizowany w LGD poprzez premiowanie dodatkowymi punktami operacji spełniających definicje innowacyjności opisaną w rozdziale VI LSR.

10.2. OPIS SPOSOBU INTEGROWANIA RÓŻNYCH SEKTORÓW, PARTNERÓW, ZASOBÓW CZY BRANŻ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W CELU KOMPLEKSOWEJ REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ.

LGD planuje, że w ramach celu szczegółowego 2 "Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD" nastąpi zintegrowanie działań, ponieważ realizowane w nim przedsięwzięcia w sposób spójny i kompleksowy,

z użyciem różnych sposobów (granty, animacja/projekty własne/projekty współpracy i konkursy). Różnych metod, wsparcie rozbudowy infrastruktury turystyki, rekreacji i kultury, działania edukacyjne, dofinansowanie powstających działalności gospodarczych, oraz dofinansowanie organizacji pozarządowych w zakresie wyposażenia i tworzenia grup rekonstrukcji historycznej. Angażując wszystkie sektory: przedsiębiorczość, sektor publiczny, społeczny i mieszkańców, adresuje wsparcie na zidentyfikowaną w analizie SWOT potrzebę (brak oferty turystycznej i rekreacyjnej). Działania rozpoczną się od budowy infrastruktury a zakończą na uruchomieniu produktów turystycznych i ich promocji. Tak przygotowany cel szczegółowy w LSR zapewnia odpowiednią sekwencję interwencji.

Ponadto, w ramach projektu współpracy utworzona zostanie sieć współpracy w obszarze turystyki integrująca branże turystyczną, wydawniczą, gastronomiczną oraz produkcji spożywczej.

11. ROZDZIAŁ XI MONITORING I EWALUACJA

Funkcjonowanie LGD będzie na bieżąco monitorowane i poddawane badaniom ewaluacyjnym w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań. Ewaluacja będzie niezbędna do sprawnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR, a także do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie LGD. W załączeniu procedura zawierająca: **opis elementów podlegających ewaluacji, czas, w jakim zostanie przeprowadzona ewaluacja, sposób i okres pomiaru, elementy podlegające monitorowaniu, sposób pozyskiwania danych, czas i okres pomiaru, sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych, planowane do zastosowania kryteria ewaluacyjne.**

12. ROZDZIAŁ XII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Projekty strategii, jako dokumentów, których realizacja może potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, mogą wymagać, na etapie projektowania, poddania ich treści strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Przedmiotowe przepisy uzależniają jednakże konieczność przeprowadzenia takiej oceny, od indywidualnej zawartości dokumentu oraz zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji. Przesłanką obowiązkowo kwalifikującą projekt strategii do tego typu oceny jest stwierdzone ryzyko wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 w związku z realizacją zaplanowanych w nim przedsięwzięć.

Wniosek do regionalnej dyrekcji ochrony środowiska

Dlatego też, w odniesieniu do art. 47 i 49 oraz art. 57 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008r. O udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Z 2013 r., poz. 1235 ze zm.), Lokalna Grupa Działania "Zapiecek" zwróciła się z dniem 27.11.2015 r. (**znak pisma 34/O/2015/LGD**) do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie z prośbą o stwierdzenie czy istnieje konieczność przeprowadzenia **strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** do projektu tworzonej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność w perspektywie finansowej 2014-2020 dla obszaru LGD "Zapiecek".

W wyniku przeprowadzonej analizy Zarząd LGD "Zapiecek" stwierdził, że realizacja celów i działań niniejszej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność dla obszaru LGD Zapiecek, **nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko**. Zapisy LSR nie wyznaczają również ram dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w związku z czym LSR **nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** w rozumieniu przepisów rzeczzonej ustawy.

Opinia regionalnego dyrektora ochrony środowiska w Lublinie

W odpowiedzi na przedstawiony wniosek, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białej Podlaskiej, w piśmie nr WST I.410.632015.WD z dnia 01.12.2015 r. Uznał, iż przedstawiony projekt Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność na lata 2016-2022 dla obszaru LGD **nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** w myśl przepisów ustawy OOS.

13. WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

- 1) Strategia Rozwoju Powiatu Radzyńskiego na lata 2015-2030.
- 2) Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
- 3) Gospodarka narodowa 2 (270) Rok LXXXIV/XXV marzec–kwiecień 2014.
- 4) Adam R. Szromek Pomiar funkcji turystycznej obszarów za pomocą wskaźników funkcji turystycznej na przykładzie obszarów państw europejskich
- 5) Raport Ewaluacyjny Lokalnej Grupy Działania "Zapiecek".

Akty prawne:

- 1) Rozporządzenie (WE) 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347

z 20.12.2013, str. 320, z późn. zm.)

2) Rozporządzenie (WE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, str. 487 z późn. zm.)

3) Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 2019 r. poz. 1167)

4) Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2020 r. poz. 217 z późn. zm.).

5) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2019 r., poz. 664 z późn. zm.)

6) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2015 r. Poz. 1839 z późn. zm.)

Dokumenty programowe:

1) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, decyzja KE z dnia 12 grudnia 2014 r. nr C(2014) 9783

14. ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik nr 1 Procedura aktualizacji LSR

Aktualizacja LSR jej zadań i celów, będzie się odbywać, w każdym obszarze działań. Procedura ma na celu umożliwienie dostosowania zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju do wymogów prawnych, jak również do potrzeb i oczekiwań mieszkańców i beneficjentów obszaru oraz aktualizacji danych. Wszyscy członkowie LGD, a także mieszkańcy obszaru mają możliwość składania wniosków, uwag i propozycji zmian w zapisach LSR. W procesie aktualizacji będzie mógł wziąć udział każdy mieszkaniec/beneficjent/członek obszaru.

Procedura zmiany LSR jest 3 etapowa. Pierwszy etap to zgłoszenie propozycji zmian.

Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać: członkowie LGD; organy Stowarzyszenia, Biuro LGD; wszyscy mieszkańcy obszaru.

Propozycja zmiany musi być przedłożona na piśmie do Zarządu LGD i uzasadniona. Zarząd sprawdza możliwości prawne wprowadzenia zmiany (zgodność z prawem, zgodność z PROW/LEADER). W przypadku braku możliwości wprowadzenia zmiany podawany jest powód wraz z uzasadnieniem przekazywany wnioskodawcy. Jeśli zmiana jest możliwa do wprowadzenia, Zarząd uruchamia dalsze kroki procedury zmiany LSR.

Etap ten kończy się podjęciem decyzji o uruchomieniu kolejnych kroków lub zatrzymaniem procedury.

Kolejny etap to poddanie zmian konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie propozycji na stronie LGD oraz opcjonalnie na spotkaniach.

W przypadku pozytywnej oceny Zarządu i konsultacji społecznych zmiana zostaje przyjęta uchwałą Zarządu LGD „Zapiecek” (3 etap).

Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju oraz załączników do LSR dokonywana jest uchwałą Zarządu.

Zmiany w LSR mogą również wynikać z procesów monitoringu i ewaluacji. Zarząd może wspomóc się w swoich pracach opinią ekspercką w kwestii możliwości wprowadzenia zmian.

Załącznik nr 2 Procedura Ewaluacji

1. Ewaluacja wewnętrzna (bieżąca, realizowana samodzielnie)

Ewaluacja wewnętrzna LSR - seria przeprowadzanych corocznie ćwiczeń analityczno-refleksyjnych, których celem będzie bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR, tak, by lepiej rozumieć osiągane rezultaty i umieć z wyprzedzeniem oszacować, w jakim stopniu zbliżają się one do osiągnięcia celów. Wyniki ewaluacji wewnętrznej będą podstawą

do podejmowania decyzji o ewentualnej zmianie kierunku działań – jeśli to będzie konieczne – oraz stanowić wkład w ewaluację zewnętrzną.

Ewaluacja wewnętrzna będzie stanowić uzupełnienie monitoringu o konieczną interpretację (identyfikację przyczyn ewentualnych problemów), ocenę i rekomendację działań.

Ewaluacja wewnętrzna będzie realizowana w oparciu o spotkanie wykorzystujące narzędzia o charakterze refleksyjno-analitycznym opisane w Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR jako **warsztat** refleksyjny (zwany dalej „warsztatem”). Podstawowym materiałem do pracy będą zestawienia i materiały z procesu realizacji LSR przygotowane przez pracowników LGD.

Warsztat będzie przeprowadzony **na początku każdego roku kalendarzowego**, tak, aby wypracowane wnioski mogły zasilić o dodatkowe informacje sprawozdanie roczne z realizacji LSR za rok poprzedni. Warsztat opierać się będzie na rzetelnych wynikach, dlatego całoroczny cykl działań przygotowujący do warsztatu przebiegać będzie w następujący sposób:

- **Bieżąca działalność biura LGD ma być nastawiona na zbieranie informacji zwrotnej o odbiorze realizacji LSR i działań LGD**, poprzez np.: **dokumentowanie spotkań** z mieszkańcami, wnioskodawcami (w biurze LGD i poza nim) pod kątem zgłaszanych uwag, problemów, potrzeb itp., zbieranie opinii społeczności lokalnej o odbiorze realizacji LSR poprzez np.: **przeprowadzenie wywiadów, ankiet, sondaży lub inne narzędzia do zbierania opinii** od kluczowych interesariuszy (gminy) i przedstawicieli społeczności lokalnej.
- **Pracownicy biura LGD przygotowują zestawienie dostępnych danych za badany okres i przekazują je uczestnikom warsztatu co najmniej trzy dni przed spotkaniem.** Dane dotyczyć będą co najmniej: **realizacji finansowej LSR i rzeczowej** (osiągnięte wartości wskaźników), **funkcjonowania LGD i biura** (m.in. działań informacyjno-promocyjnych, działań doradczych, funkcjonowania partnerstwa i organów LGD), **sytuacji społeczno-gospodarczej** obszaru LGD w oparciu o dostępne dane statystyczne, dostępne aktualne opracowania.
- **Biuro LGD zorganizuje co najmniej 5-godzinny warsztat** na temat realizacji LSR i o działaniach LGD w minionym roku.

Uczestnicy: pracownicy biura LGD, członkowie Zarządu i Rady LGD. LGD może zaprosić do udziału w warsztatach przedstawicieli innych LGD, beneficjentów oraz przedstawicieli samorządu województwa, co może wpłynąć na poprawę komunikacji i wzajemnego zrozumienia, poszukiwania wspólnych rozwiązań dla zidentyfikowanych problemów, jak również przyczynić się do wymiany dobrych praktyk oraz przygotowania się do wspólnie zorganizowanej ewaluacji zewnętrznej.

Dyskusja zorganizowana będzie co najmniej wokół poniższych pytań

- a) Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?
- b) W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?
- c) W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?
- d) W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?
- e) Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?
- f) Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?
- g) Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- h) Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?

Uszczegółowienie powyższych pytań zawarte jest w formularzu sprawozdania rocznego (stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszych Wyttycznych).

Szczegółowy plan warsztatu do ewentualnego wykorzystania przez LGD zawarty jest w Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR.

Podsumowanie spotkania – polegać będzie na zebraniu wszystkich ustaleń dotyczących koniecznych działań do wdrożenia w kolejnym roku.

Prezentowane dane i ustalenia poczynione w ramach warsztatu **będą gromadzone w uporządkowany sposób i porównywalny z roku na rok**, tak by mogły stanowić użyteczny wkład w analizę prowadzoną przez ewaluatorów zewnętrznych po zakończeniu realizacji LSR (ewaluacja zewnętrzna).

Podsumowanie warsztatu w postaci syntetycznych odpowiedzi na poruszane zagadnienia oraz informacji na temat sposobu wdrożenia rekomendacji, będzie elementem sprawozdania rocznego.

2. Ewaluacja zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaluatorom)

Termin realizacji badania

Realizacja badania odbywać się będzie jednokrotnie, w latach 2020-2022, aby była możliwość włączenia wyników badania do systemu LGD w kolejnym okresie programowania.

Wykonawca badania

Ewaluację zewnętrzną przeprowadzać będzie **niezależny ewaluator**. Rekomenduje się, by kilka LGD zlecało ewaluację zewnętrzną wspólnie (badanie obejmuje kilka LSR), np. w ramach danego województwa. W ten sposób zagwarantowana zostanie porównywalność wyników różnych LGD w ramach województwa.

Wykonawca badania powinien posiadać odpowiednie doświadczenie w realizacji badań ewaluacyjnych. Wymaga się, aby Wykonawca spełniał minimum następujące wymagania:

- Udokumentowane doświadczenie w realizacji przynajmniej dwóch badań ewaluacyjnych programów współfinansowanych ze środków publicznych, w tym jedno powinno dotyczyć obszaru rozwoju obszarów wiejskich. Minimalna wartość badań powinna stanowić co najmniej wartość $\frac{3}{4}$ kwoty, którą LGD zamierza przeznaczyć na realizację przedmiotowego badania.
- Dysponowanie zespołem co najmniej 3 ekspertów, w tym: kierownika badania, który posiada doświadczenie w koordynacji badań ewaluacyjnych, eksperta posiadającego doświadczenie w realizacji badań o charakterze jakościowym i ilościowym, eksperta posiadającego doświadczenie w realizacji badań o charakterze społeczno-gospodarczym.

Minimalne wymagania odnośnie oferty Wykonawcy na realizację badania

Oferta Wykonawcy powinna gwarantować odpowiednią jakość badania. Wymaga się, aby opis sposobu realizacji badania zaproponowany przez Wykonawcę w ofercie zawierał co najmniej:

- a) Kontekst realizacji badania.
- b) Cele badania.
- c) Obszary/ pytania badawcze.
- d) Opis metodyki badania.

Minimum metodyczne badania powinno zapewnić triangulację metod i źródeł danych, w związku z czym w badaniu powinny być zastosowane: analiza danych zastanych, badanie jakościowe i badanie ilościowe. Szczegółowe informacje w tym zakresie zawarte są w Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR. Oferta powinna szczegółowo wskazać wielkość i strukturę prób badań ilościowych i jakościowych wraz z uzasadnieniem. Elementy te powinny podlegać ocenie na etapie wyboru oferty.

- e) Sposób prezentacji wyników.
- f) Harmonogram realizacji badania.

LGD, poprzez odpowiednie kryteria wyboru oferty, zagwarantuje wybór oferty najkorzystniejszej, gwarantującej odpowiednią jakość badania. Dlatego najważniejszym kryterium oceny ofert będzie więc „jakość” rozumiana jako:

- jakość koncepcji badania,
- jakość metodyki, narzędzi badawczych oraz sposobu organizacji badania.

Zakres badania

Ewaluacja zewnętrzna dotyczyć będzie co najmniej następujących **pytań/obszarów badawczych**:

Zagadnienie podlegające badaniu	Pytania/obszary badawcze
Ocena wpływu na główny cel LSR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
Ocena wpływu na kapitał społeczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne? ▪ W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału

	społecznego w przyszłości?
Przedsiębiorczość	<ul style="list-style-type: none"> ▪ W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości? ▪ Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
Turystyka i dziedzictwo kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego? ▪ W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
Grupy defaworyzowane	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup? ▪ Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego? ▪ Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
Innowacyjność	<ul style="list-style-type: none"> ▪ W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne? ▪ Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
Projekty współpracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy? ▪ Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
Ocena funkcjonowania LGD	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR? ▪ Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)? ▪ Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
Ocena procesu wdrażania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem? ▪ Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów? ▪ Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)? ▪ Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
Wartość dodana podejścia LEADER	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie? ▪ Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany? ▪ Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia? ▪ Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Wymagana struktura raportu końcowego z ewaluacji zewnętrznej:

- a) Streszczenie najważniejszych wyników badania.
- b) Spis treści.
- c) Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

- d) Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.
- e) Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.
- f) Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze.
- g) Podsumowanie zawierające wnioski i rekomendacje.
- h) Spis tabel i wykresów.
- i) Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Raport końcowy ma syntetycznie i przekrojowo omówić otrzymane wyniki badania, co oznacza, że nie może sprowadzać się do zreferowania (streszczenia) uzyskanych danych i odpowiedzi pochodzących z przeprowadzonych badań. Rekomendacje przedstawione w raporcie będą sformułowane na podstawie wniosków wynikających z przeprowadzonych badań, mających pokrycie w informacjach prezentowanych w raporcie końcowym.

Informacja o wynikach ewaluacji zewnętrznej LSR

Raport z badania LSR zamieszczony będzie na stronie internetowej LGD oraz przesłany (w wersji elektronicznej, edytowalnej) do MRiRW. wraz z raportem LGD prześle do MRiRW informacje na temat sposobu realizacji rekomendacji i zaleceń.

Załącznik nr 3 Budżet LSR.

Tabela nr 28. Budżet LSR.

Źródło: Opracowanie własne LGD.

BUDŻET LSR						
Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe EUR					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit.b rozporządzenia nr 1303/2013)	2 659 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2 659 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit.c rozporządzenia nr 1303/2013)	265 900,00	0,00	0,00	0,00	0,00	265 900,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit.d rozporządzenia nr 1303/2013)	472 875,00	0,00	0,00	0,00	0,00	472 875,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit.e rozporządzenia nr 1303/2013)	33 500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	33 500,00
RAZEM	3 431 275,00					3 431 275,00

Tabela nr 29. Plan Finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014 - 2020

	Wkład EFROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	1 225 434,99	700 441,16		1 925 876,15
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	466 486,71		266 637,14	733 123,85

Załącznik nr 4 Plan Komunikacji.

Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb/problemów komunikacyjnych.

W ramach konsultacji społecznych towarzyszących przygotowaniu LSR na lata 2014-2020 oraz na podstawie doświadczeń pracowników biura i ewaluacji LSR przeprowadzono diagnozę potrzeb komunikacyjnych. Zbadano problemy jakie ma LGD związane z przekazywaniem informacji. Problemy sygnalizowane przez pracowników LGD oraz wynikające z ewaluacji LSR

to przede wszystkim brak środków przekazu docierających skutecznie do większości mieszkańców. Obecnie na terenie LGD dostępna jest gazeta "Wspólnota Radzyńska o nakładzie około 4000 egzemplarzy obejmująca zasięgiem cały obszar LGD. Ponadto istnieją internetowe formy przekazu jest to przede wszystkim strona internetowa LGD, serwisy gmin i starostwa powiatowego oraz inne popularne serwisy takie jak np. "lledzisiaj.pl". Konsultacje społeczne i ewaluacja LSR potwierdziły, że niewielki procent mieszkańców gminy odwiedza regularnie strony www swoich samorządów. Nakłady lokalnych gazet są niewielkie. Lokalna Grupa Działania wprowadzała w okresie LGD własne środki przekazu informacji organizując spotkania informacyjne, profil na facebooku. Odpowiedzią na zaistniałą sytuację była stała obecność LGD na różnego rodzaju wydarzeniach typu, imprezy, festiwale, dożynki gminne.

Wnioski z przeprowadzonej analizy są następujące:

Problemy:

1. Tradycyjne nośniki informacji są nieskuteczne i kosztowne w zastosowaniu.
2. Większość mieszkańców nie jest zainteresowana informacjami, wielu ma też trudności z właściwym jej interpretowaniem.
3. Brakuje wypracowanych kanałów komunikacji z grupami docelowymi takimi jak osoby bezrobotne, młodzież, podopiecznych pomocy społecznej, niepełnosprawnych, osób starszych.
4. Nazwa LGD Zapieček nie jest rozpoznawalna wśród mieszkańców miasta Radzyń Podlaski.
5. Współpraca ze szkołami jest ograniczona.
6. Mieszkańcy nie są przyzwyczajeni do samodzielnego poszukiwania informacji.

Osiągnięcia:

1. Sprawdzają się takie kanały komunikacji jak udział LGD w imprezach (stoisko z informacją), informowanie bezpośrednio (mail, telefon, poczta).
2. Istnieje baza adresowa dotycząca grup docelowych takich jak: przedstawiciele samorządu, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców (w pewnym zakresie).
3. LGD jest marką coraz bardziej rozpoznawalną.

Głównym celem planu komunikacji będzie prowadzenie działań informacyjnych prowadzących do sprawnego zrealizowania celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Osiągnięcie celu będzie odbywało się dwutorowo. Po pierwsze poprzez systematyczne rozwijanie potencjału społeczności lokalnych do świadomego osiągania celów strategii. LGD będzie działać w kierunku tworzenia warunków do aktywnego, ciągłego i szeroko rozumianego uczestnictwa społeczności lokalnych w bieżącym wdrażaniu LSR oraz kreowanie lokalnych liderów, którzy dzięki swojemu zaangażowaniu i prowadzonej działalności mogą przyczynić się do rozwoju całego obszaru i osiągania założonych celów, związanych z poprawą aktywności społecznej i rozwoju lokalnej gospodarki. Celem szczegółowym realizacji tego zadania będzie

"Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działalność LGD"

Oprócz tego LGD podejmie działania mające na celu prawidłową realizację LSR realizując cele takie jak:

- Bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR, w tym o kategoriach preferowanych operacji oraz grup docelowych w największym stopniu realizujących założenia LSR,
- Bieżące informowanie o stanie realizacji LSR, w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników,

Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu uwzględniające różnorodne rozwiązania komunikacyjne, których atrakcyjność i stopień innowacyjności dostosowane są do poszczególnych adresatów

Analizując informacje płynące z ewaluacji oraz konsultacji społecznych możemy powiedzieć, że samo istnienie LGD jest zauważane przez większość społeczności lokalnej natomiast mniej wśród grup defaworyzowanych takich jak osoby bezrobotne, młodzież. Oddziaływanie LGD nie ma charakteru masowego a beneficjenci to podmioty zinstytucjonalizowane (stowarzyszenia, jst, przedsiębiorcy). Przez to LGD nie istnieje w świadomości szerszej grupy mieszkańców oraz grup defaworyzowanych.

Aby zrealizować cel główny należy w szczególności pracować nad osiągnięciem celu szczegółowego planu komunikacyjnego "Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działalność LGD". Zdefiniowano grupy docelowe, w tym grupy defaworyzowaną, określono plan komunikacji z tymi grupami. Wskazano docelowe efekty działań komunikacyjnych i określono sposób dotarcia do grupy, opis poniżej:

Działaniem, które zostanie wprowadzone aby zrealizować cel szczegółowy planu i dotrzeć do grup defaworyzowanych czyli młodzieży i bezrobotnych będzie rodzaj kampanii informacyjnej prowadzonej głównie w mediach społecznościowych, takich jak Facebook. Prawidłowo prowadzona kampania przyciągnie wielu młodych ludzi, którzy będą otrzymywać informację o możliwości otrzymania dotacji na rozpoczęcie działalności, uczestnictwa w ciekawych wydarzeniach realizowanych przez LGD i jej beneficjentów. Działanie skierowane jest głównie do osób posiadających dostęp do Internetu, czas, niekoniecznie zamożnych i w każdym wieku. Poza tym można liczyć na dodatkowy efekt rozprzestrzeniania informacji poprzez udostępnianie ich na profilach znajomych oraz w inny bardziej tradycyjny sposób. Kampania w szczególności sięgnie po osoby młode większość za pomocą telefonów jest obecna na stałe w mediach społecznościowych, osoby bezrobotne lub poszukujące pracy chcące podnieść kwalifikacje (główny sposób poszukiwania pracy to internet). Kolejnym sposobem dotarcia do tej grupy będzie obecność cykliczna w szkołach średnich poprzez coroczne uczestnictwo w targach pracy i przedsiębiorczości, tutaj główne grupy docelowe to młodzież i osoby bezrobotne.

Kolejny cel "Bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR, w tym o kategoriach preferowanych operacji oraz grup docelowych w największym stopniu realizujących założenia LSR." będzie realizowany w bardziej tradycyjny sposób. Główny nacisk zostanie położony na spotkania informacyjne, skierowane bezpośrednio do potencjalnych beneficjentów. Główne formy to spotkania informacyjne na terenie obszaru działania LGD. Sposoby komunikowania o mających się wydarzyć spotkaniach oraz naborach lub wydarzeniach, będą opierać się na sprawdzonych kanałach komunikacji, dostosowanych do odbiorców. **Przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych, przedstawiciele jst, lokalni liderzy informowani będą bezpośrednio za pomocą listów, maili, telefonów (większość ngo, wszystkie samorządy i duża część przedsiębiorców jest w bazie adresowej LGD).** Kolejnym kanałem komunikacji będzie obecność na imprezach i wydarzeniach o charakterze masowym. Informacje o naborach będą kierowane do całej społeczności (**mieszkańców**) poprzez ogłoszenia w lokalnej prasie, na stronach internetowych samorządów i LGD i innych. Informacje o naborach i spotkaniach znajdują się także na profilu Facebook .

Ostatni cel "Informowanie o stanie realizacji LSR, w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników", będzie związany z ewaluacją strategii. Raport z ewaluacji planowanej na 2020 rok, będzie dostępny na stronie LGD.

Wskazanie głównych adresatów poszczególnych działań komunikacyjnych, tj. grup docelowych

Profil na facebooku skierowany będzie na przekazywanie informacji dla grup takich jak młodzież, osoby bezrobotne, lokalnych działaczy , liderów, przedsiębiorców. Można powiedzieć, że profil będzie adresowany do mieszkańców LGD w szczególności do młodzieży.

Spotkania doradcze i informacyjne będą skierowane do potencjalnych beneficjentów czyli przedsiębiorców, przedstawicieli samorządów, przedstawicieli sektora NGO, lokalnych liderów i osób zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej

Aby poinformować przedsiębiorców, samorządy i organizacje pozarządowe najskuteczniejszym i podstawowym narzędziem komunikacji będzie korzystanie z bazy adresowej, (wysłanie maila, listu, sms lub wykonanie telefonu).. Także, udział stoiska LGD w imprezach masowych przy wykorzystaniu gadżetów promocyjnych itp.

Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych (finansowanych w ramach poddziałania

Koszty bieżące i aktywizacji)

Wszystkie wskaźniki wymieniono w załączniku do LSR "Szczegółowy plan komunikacji"

Planowane efekty działań komunikacyjnych

Szczegółowe rezultaty określono w tabeli poniżej Głównym rezultatem będzie budżet wniosków składanych w odpowiedzi na konkurs. Docelowo przy odpowiednio realizowanym planie komunikacji LGD powinna uzyskać minimum 100 % pokrycie przeznaczonego na konkurs budżetu we wnioskach, które wpłynęły.

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

LGD będzie prowadzić monitoring osiagania wskaźników założonych w planie komunikacji. Corocznie począwszy od 2018 roku LGD wykona badanie (analiza własna LGD) wykonania budżetu planu, wskaźników i efektów planu komunikacyjnego. Pozwoli to na stałą ocenę skuteczności podejmowanych działań informacyjnych, pozwoli też na wzmacnianie bądź rezygnację z nietrafionych kanałów komunikacji. W przypadku gdy w efekty badania są niezadowolające, zarząd zobligowany jest do podjęcia działań zaradczych. Działania zaradcze to dodatkowe szkolenia personelu LGD, zwiększenie budżetu na działania informacyjne, zwiększenie liczby lub atrakcyjności spotkań itp..

Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji

LSR.

LGD każdorazowo podczas realizacji działań informacyjnych grupowych takich jak szkolenia, spotkania informacyjne, jak też indywidualnych, np. działanie punktu konsultacyjnego w LGD, będzie zbierać opinie uczestników o działaniu, funkcjonowaniu LGD.

Pytania zawarte w anonimowej ankiecie dotyczyć będą:

- procedur działania (czytelność, jasność przydatność).
- sposobu obsługi beneficjenta (profesjonalizm, kultura osobista itp.)
- pomysłów na pozytywne zmiany/poprawę różnych działań i funkcjonowania LGD.

W sytuacji zaistnienia istotnych problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji braku akceptacji społecznej zasad realizacji LSR podjęte zostaną adekwatne środki łącznie z aktualizacją strategii i procedur do zmieniającej się sytuacji. Wystąpienie takich sytuacji zminimalizowano podejmując szerokie konsultacje społeczne celów i wskaźników realizacji LSR. Prowadzenie monitoringu i okresowej ewaluacji powinno rozpoznać problemy z realizacją LSR w ich początkowym stadium tak, aby działania zaradcze mogły być wykonywane jak najwcześniej i nie miały charakteru drastycznych zmian. Mogą też zaistnieć problemy natury zewnętrznej, na które LGD nie ma wpływu (kryzys polityczny czy gospodarczy), w takich sytuacjach konieczne będzie przeprowadzenie zmian strategii dostosowujące ją do zaistniałych warunków.

Sprawozdanie z realizacji planu komunikacji będzie dostępne publicznie na stronach www LGD. Informacje płynące z monitoringu będą wykorzystywane do poprawiania oferty LGD, sposobów docierania do poszczególnych grup docelowych LSR. W przyszłości zgromadzone informacje pomogą docierać z ofertą do mieszkańców obszaru tym beneficjentom, którzy zrealizowali bądź realizują operacje finansowane ze środków LGD, w celu promocji efektów tych operacji.

Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne w okresie realizacji LSR.

Planowany, całościowy budżet planu komunikacji 18 000,00 euro

Tabela nr 30. Plan komunikacji w części szczegółowej:

Termin	Cel komunikacji	nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego grupy docelowe	Srodki przekazu	Wskaźniki	Planowane efekty
2016	poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR, w tym o kategoriach preferowanych operacji oraz grup docelowych w największym stopniu realizujących założenia LSR,	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy, oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia na stronach LGD oraz samorządów. - artykuły na stronach internetowych oraz facebooku. - spotkania w gminach -lotki/wizytówki -gadżety reklamowe	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba ogłoszeń na stronach www - przed każdym konkursem w roku minimum 20 ogłoszeń. - liczba spotkań 9 -nakład ulotek i wizytówek w czasie całej realizacji planu komunikacji 5000 - liczba gadżetów reklamowych 4000 szt. - liczba rollup ów 2 szt.	liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR 4000 os/źródło danych nakład gazet, ulotek.
2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie konkursów o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Spotkania nt. zasad przygotowywania wniosku i zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- prezentacje ekspertów/pracowników biura. -materiały informacyjne	- liczba spotkań 2 - liczba kompletów materiałów informacyjnych do rozdysponowania na jednym spotkaniu - 15	- liczba osób na spotkaniu 15 - liczba otrzymanych informacji zwrotnych 20 / lista obecności/ankiety po spotkaniu
2016	Poinformowanie o zakresie działania LGD	udział w dorocznych targach pracy	grupy defaworyzowane (młodzież i bezrobotni)	stoisko na targach, materiały informacyjne.	liczba targów pracy na których była LGD minimum 1	liczba osób odwiedzających stoisko 100 / rejestr wydanych gadżetów/ materiałów
2016	Poinformowanie o projektach własnych lgd, aktywizacji, oraz inicjatywach beneficjentów LSR które mogłyby	kampania informacyjna w mediach społecznościowych	wszyscy mieszkańcy w szczególności grupy defaworyzowane (młodzież i bezrobotni)	profil na facebooku	ilość aktualizacji profilu minimum raz w tygodniu	80% pytaných osób uważa, że informacje są potrzebne i ciekawe/ ankieta

	zainteresować mieszkańców					
2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie konkursów o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	Liczba korzystających z doradztwa 84	%osób które złożyły wnioski po uzyskaniu doradztwa minimum 50 / karta doradztwa i lista wnioskodawców
2017	poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR, w tym o kategoriach preferowanych operacji oraz grup docelowych w największym stopniu realizujących założenia LSR,	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy, oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia na stronach LGD oraz samorządów. - artykuły stronach internetowych oraz facebooku. - spotkania w gminach - ulotki /wizytówki - gadżety reklamowe	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba ogłoszeń na stronach www - przed każdym konkursem w roku minimum 18 ogłoszeń. - liczba spotkań 9	liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR 4000 os/źródło danych nakład gazet, ulotek.
2017	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców harmonogramie konkursów o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Spotkania nt. zasad przygotowywania wniosku i zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- prezentacje ekspertów/pracowników biura. - materiały informacyjne	- liczba spotkań 2 - liczba materiałów informacyjnych do rozdysponowania na jednym spotkaniu - 15	- liczba osób na spotkaniu 15 - liczba otrzymanych informacji zwrotnych 20 / lista obecności/ankiety po spotkaniu
2017	Poinformowanie o zakresie	udział w dorocznych	grupy defaworyzowane	stoisko na targach, materiały informacyjne	liczba imprez na których była LGD	liczba osób odwiedzających stoisko

	działania LGD	targach pracy	(młodzież i bezrobotni)		minimum 1	100 / rejestr wydanych gadżetów/ materiałów
2017	Poinformowanie o zakresie działania LGD	udział w dożynkach, festynach itp.	mieszkańcy obszaru	stoisko promocyjne, materiały informacyjne	liczba imprez na których była LGD w roku minimum 3	80% pytaných osób uważa, że informacje są potrzebne i ciekawe/ ankieta
2017	Poinformowanie o projektach własnych lgd, aktywizacji, oraz inicjatywach beneficjentów LSR które mogłyby zainteresować mieszkańców	kampania informacyjna w mediach społecznościowych	wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież i osoby bezrobotne	profil na facebooku	ilość aktualizacji profilu minimum raz w tygodniu	80% pytaných osób uważa, że informacje są potrzebne i ciekawe/ ankieta
I poł. 2017	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania WOPP	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - uczestnicy spotkań	- ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców -ankiety w wersji papierowej na spotkaniach	- ankiety rozesłane do min. 80% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - 100% uczestników spotkań otrzyma ankiety	- zwrot ankiet na poziomie min. 30%/ rejestr ankiet -zwrot ankiet na poziomie 80%/rejestr ankiet
2017	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie konkursów o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny, używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	Liczba korzystających z doradztwa 84	%osób które złożyły wnioszek po uzyskaniu doradztwa minimum 50 / karta doradztwa i lista wnioskodawców
2018	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach i zasadach pozyskania wsparcia za pośrednictwem LGD Zapiecek	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy, oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia na stronach LGD oraz samorządów.	- liczba 2 artykułów w prasie lokalnej - liczba ogłoszeń	- liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR 4000 os/źródło danych nakład gazet

	oraz działaniach animacyjnych prowadzonych przez LGD		- grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- artykuły na stronach internetowych oraz facebooku - spotkania informacyjno-konsultacyjne na obszarze działania LGD - ulotki - prezentacje ekspertów/pracowników biura	na stronach www - przed każdym konkursem - I. spotkań 11	- liczba osób biorących udział w spotkaniach – min. 50 osób rocznie – lista obecności
2018	Poinformowanie o zakresie działania LGD	udział w dorocznych targach pracy	grupy defaworyzowane (młodzież i bezrobotni)	stoisko na targach, materiały informacyjne.	liczba imprez na których była LGD minimum 1	liczba osób odwiedzających stoisko 100 / rejestr wydanych gadżetów/ materiałów
2018	Poinformowanie o zakresie działania LGD	udział w dożynkach, festynach itp.	mieszkańcy obszaru	stoisko promocyjne, materiały informacyjne	- liczba imprez na których była LGD w roku minimum 3	- liczba odbiorców informacji o zakresie działania LGD i możliwości uzyskania wsparcia – zakładamy, że ok. 30% uczestników wydarzenia zapozna się zakresem działania LGD
2018	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania WOPP Badanie satysfakcji uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - uczestnicy spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców -ankiety oceniające spotkanie w wersji papierowej na spotkaniach	- ankiety rozesełane do min. 80% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - 100% uczestników spotkań otrzyma ankiety	- zwrot ankiet na poziomie min. 30% -zwrot ankiet na poziomie 80%
2018	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie konkursów, o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież i bezrobotni	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	Liczba korzystających z doradztwa 84 Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w ramach prac nad przygotowaniem konkretnego wniosku o przyznanie pomocy – 5	Liczba poinformowanych osób 84 Podniesienie wiedzy potencjalnych wnioskodawców

	jakościowych)					
2019	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach i zasadach pozyskania wsparcia za pośrednictwem LGD Zapiecek oraz działaniach animacyjnych prowadzonych przez LGD	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy, oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia na stronach LGD i gmin - artykuły na stronach internetowych oraz facebooku - spotkania informacyjno-konsultacyjne na obszarze działania LGD - ulotki - prezentacje ekspertów/pracowników biura	- liczba artykułów w prasie lokalnej -2 - liczba ogłoszeń na stronach www - przed każdym konkursem - I. spotkań 6	- liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR 4000 os/źródło danych nakład gazet - liczba osób biorących udział w spotkaniach – min. 35 osób rocznie – lista obecności
2019	Poinformowanie o zakresie działania LGD	udział w dożynkach, festynach itp.	- mieszkańcy obszaru	stoisko promocyjne lub wystąpienie reprezentanta LGD lub materiały informacyjne lub inne	- liczba imprez na których była LGD w roku minimum 3	- liczba odbiorców informacji o zakresie działania LGD i możliwości uzyskania wsparcia – zakładamy, że ok. 30% uczestników wydarzenia zapozna się zakresem działania LGD
2019	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania WOPP Badanie satysfakcji uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - uczestnicy spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców -ankiety oceniające spotkanie w wersji papierowej na spotkaniach	- ankiety rozesłane do min. 80% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - 100% uczestników spotkań otrzyma ankiety	- zwrot ankiet na poziomie min. 30% -zwrot ankiet na poziomie 80%
2019	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie konkursów, o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	- wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież i bezrobotni	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	- Liczba korzystających z doradztwa 50 - Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w ramach prac nad przygotowaniem konkretnego	- Liczba poinformowanych osób – 50 - Podniesienie wiedzy potencjalnych wnioskodawców

	używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)				wniosku o przyznanie pomocy - 5	
2020	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców możliwościach i zasadach pozyskania wsparcia za pośrednictwem LGD Zapieček oraz działaniach animacyjnych prowadzonych przez LGD	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy, oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia na stronach LGD i gmin - artykuły na stronach internetowych oraz facebooku - spotkania informacyjno-konsultacyjne na obszarze działania LGD - ulotki - prezentacje ekspertów/pracowników biura	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba ogłoszeń na stronach www - przed każdym konkursem - liczba spotkań 4	- liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR 4000 os/źródło danych nakład gazet -liczba osób biorących udział w spotkaniach – min. 23 osoby rocznie lista obecności
2020	Poinformowanie o zakresie działania LGD	udział w dożynkach, festynach itp.	- mieszkańcy obszaru	stoisko promocyjne lub wystąpienie reprezentanta LGD lub materiały informacyjne lub inne	- liczba imprez na których była LGD w roku minimum 1	- liczba odbiorców informacji o zakresie działania LGD i możliwości uzyskania wsparcia – zakładamy, że ok. 30% uczestników wydarzenia zapozna się zakresem działania LGD
2020	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania WOPP Badanie satysfakcji uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - uczestnicy spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców - ankiety oceniające spotkanie w wersji papierowej na spotkaniach	- ankiety rozesłane do min. 80% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - 100% uczestników spotkań otrzyma ankiety	- zwrot ankiet na poziomie min. 30% -zwrot ankiet na poziomie 80%
2020	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	- wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież i bezrobotni	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	- Liczba korzystających z doradztwa 30 - Liczba podmiotów,	- Liczba poinformowanych osób – 30

	konkursów, o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)				którym udzielono indywidualnego doradztwa w ramach prac nad przygotowaniem konkretnego wniosku o przyznanie pomocy – 5	
2021	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców możliwościach i zasadach pozyskania wsparcia za pośrednictwem LGD Zapiecek oraz działaniach animacyjnych prowadzonych przez LGD	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy, oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia na stronach LGD i gmin - artykuły na stronach internetowych oraz facebooku - spotkania informacyjno-konsultacyjne/wydarzenia na obszarze działania LGD - ulotki	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 1 - liczba ogłoszeń na stronach www - przed każdym konkursem - liczba spotkań/wydarzeń - 2	- liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR 4000 os/źródło danych nakład gazet -liczba osób biorących udział w spotkaniach/wydarzeniach - min. 20 rocznie; lista obecności
2021	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie konkursów o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny, używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież i bezrobotni	doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	- liczba korzystających z doradztwa – 20 - liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w ramach prac nad przygotowaniem konkretnego wniosku o przyznanie pomocy – 2	- liczba poinformowanych osób 20 - podniesienie wiedzy potencjalnych wnioskodawców
2021	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania WOPP	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	- ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców	- ankiety rozesłane do min. 80% wnioskodawców (zakończonych konkursów)	- zwrot ankiet na poziomie min. 30%/ -zwrot ankiet na poziomie

	ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- uczestnicy spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- ankiety oceniające spotkanie w wersji papierowej na spotkaniach	- 100% uczestników spotkań otrzyma ankiety	80%
2022	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców możliwościach i zasadach pozyskania wsparcia za pośrednictwem LGD Zapiecek oraz działaniach animacyjnych prowadzonych przez LGD	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy, oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni,	- artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia na stronach LGD i gmin - artykuły na stronach internetowych oraz facebooku - spotkania informacyjno-konsultacyjne/wydarzenia na obszarze działania LGD - ulotki	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 1 - liczba ogłoszeń na stronach www - przed każdym konkursem - liczba spotkań/wydarzeń - 2	- liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR 4000 os/źródło danych nakład gazet - liczba osób biorących udział w spotkaniach/wydarzeniach - min. 15 rocznie; lista obecności
2022	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie konkursów o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny, używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież i bezrobotni	doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	- liczba korzystających z doradztwa – 30 - liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w ramach prac nad przygotowaniem konkretnego wniosku o przyznanie pomocy – 5	- liczba poinformowanych osób 20 - podniesienie wiedzy potencjalnych wnioskodawców

2022	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania WOPP Badanie satysfakcji uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - uczestnicy spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców - ankiety oceniające spotkanie w wersji papierowej na spotkaniach	- ankiety rozesełane do min. 80% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - 100% uczestników spotkań otrzyma ankiety	- zwrot ankiet na poziomie min. 30%/ zwrot ankiet na poziomie 80%
2023	Poinformowanie o stanie realizacji LSR, w tym o stopniu osiągnięcia celów i wskaźników	zamieszczenie raportu ewaluacyjnego w styczniu 2023	mieszkańcy obszaru	strona LGD	zamieszczony w internecie raport z ewaluacji -1	liczba stron www na której jest dostępny raport -1
2023	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach i zasadach pozyskania wsparcia za pośrednictwem LGD Zapiecek oraz działaniach animacyjnych prowadzonych przez LGD	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, samorządy, oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane w szczególności mogący ubiegać się o dotacje np. młodzież, bezrobotni	- artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia na stronach LGD - artykuły na stronach internetowych oraz facebooku - spotkania informacyjno-konsultacyjne/wydarzenia na obszarze działania LGD	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 1 - liczba ogłoszeń na stronach www - przed każdym konkursem - liczba spotkań/wydarzeń - 2	- liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR - 4000 os/źródło danych nakład gazet - liczba osób biorących udział w spotkaniach/wydarzeniach

2023	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o harmonogramie konkursów o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny, używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	wszyscy mieszkańcy w szczególności młodzież i bezrobotni	doradztwo w Punkcie konsultacyjnym LGD	- liczba korzystających z doradztwa – 30 - liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w ramach prac nad przygotowaniem konkretnego wniosku o przyznanie pomocy – 2	- liczba poinformowanych osób 30 - podniesienie wiedzy potencjalnych wnioskodawców
2023	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania WOPP	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	- ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców	- ankiety rozesłane do min. 80% wnioskodawców (zakończonych konkursów)	- zwrot ankiet na poziomie min. 30%/

Źródło: Opracowanie własne LGD

Załącznik nr 5 Plan Działania.

Tabela nr 27. Plan działania.

CEL OGÓLNY nr 1 Ograniczenie wyludnienia się obszaru LGD	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EUR	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EUR	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EUR	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w EUR		
Cel szczegółowy 1 - Poprawa stanu lokalnej gospodarki												PROW		
Przedsięwzięcie 1.1 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	11 szt.	27%	205 606,72	15 szt.	63%	269 617,53	15 szt.	100%	283 715,34	41 szt.	758 939,59	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.2 Wzmocnienie sektora przedsiębiorczości pozarolniczej	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje				1 szt.	100%	50 000,00				1 szt.	50 000,00		Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	5 szt.	42%	256 900,60	5 szt.	83%	206 051,27	2 szt.	100%	~~45 795,03~~ <u>22 536,02</u>	~~12~~ <u>11</u> szt.	~~508 746,90~~ <u>485 487,89</u>		Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1				462 507,32			525 668,80			~~329 510,37~~ <u>306 251,36</u>		~~1 317 686,49~~ <u>1 294 427,48</u>		

Cel szczegółowy 2 – Poprawa oferty włączenia społecznego i aktywizacji dla mieszkańców obszaru LGD													PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.1 Rozwój kultury, turystyki i rekreacji na terenie LGD	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	45 szt.	62%	442 646,80	0 szt.	62%	0,00	28 szt.	100 %	~~469 608,19~~ <u>492 867,20</u>	73 szt.	~~912 254,99~~ <u>935 514,00</u>		Realizacja LSR
	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kultury	2 obiekty	100%	85 850,14							2 obiekty	85 850,14	Realizacja LSR	
	Liczba zrealizowanych operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w obszarze turystyki				2 szt.	100%	38 082,37					2 szt.	38 082,37	Realizacja LSR
	Liczba szlaków rowerowych, które zostaną wyposażone w infrastrukturę turystyczną	7 szlaków rowerowych	100%	86 366,12								7 szlaków rowerowych	86 366,12	Realizacja LSR
	Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	50 km	100%	10 382,88								50 km	10 382,88	Realizacja LSR
	Liczba publikacji	4 publikacje	100%	17 710,92								4 publikacje	17 710,92	Realizacja LSR
														Realizacja LSR

	Liczba utworzonych grup rekonstrukcyjnych	2 grupy	100%	23 436,09							2 grupy	23 436,09	Realizacja LSR
	Liczba kompletów strojów dla zespołów tanecznych	50 kompletów	100%	18 513,84							50 kompletów	18 513,84	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2 Wzmacnianie kapitału społecznego	Liczba wyjazdów służących poznaniu dobrych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału lokalnego	6 wyjazdów	100%	22 193,91							6 wyjazdów	22 193,91	Realizacja LSR
	Liczba szkoleń				12 szt.	100%	24 837,84				12 szt.	24 837,84	Realizacja LSR
	Działania międzypokoleniowe służące integracji społecznej	8 działań	50%	14 239,77	8 działań	100%	0,00				16 działań	14 239,77	Realizacja LSR
	Liczba podmiotów które uzyskały wsparcie z zakresu zakupu instrumentów muzycznych	5 podmiotów	100%	18 044,64							5 podmiotów	18 044,64	Realizacja LSR
	Wydanie publikacji				1 projekt	100%	10 485,77				1 projekt	10 485,77	Realizacja LSR
	Uniwersytet obywatelski				1 projekt	100%	10 485,77				1 projekt	10 485,77	Realizacja LSR

	Mapa zasobów obszaru LSR				1 projekt	100%	10 485,77				1 projekt	10 485,77	Realizacja LSR	
	Pasje naszych mieszkańców				1 projekt	100%	37 942,69				1 projekt	37 942,69	Realizacja LSR	
Razem cel szczegółowy 2				739 385,11			132 320,21			~~-469 608,19~~ <u>492 867,20</u>		<u>1 341 313,51</u> <u>1 364 572,52</u>		
Cel szczegółowy 3 - Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa														
Przedsięwzięcie 3.1 Promocja lokalnych produktów	Liczba przygotowanych projektów współpracy	1 projekt	100%	23 000,00							1 projekt	23 000,00	PROW	Projekty współpracy
	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	2 LGD	100%								2 LGD		Projekty współpracy	
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej	1 projekt	100%								1 projekt		Projekty współpracy	
Przedsięwzięcie 3.2 Rozwój przedsiębiorczości na	Liczba przygotowanych projektów współpracy	1 projekt	100%	55 900,00							1 projekt	55 900,00		Projekty współpracy

obszarach wiejskich w oparciu o wzajemne doświadczenia związane z tworzeniem szlaków rowerowych	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	3 LGD	100%							3 LGD		Projekty współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	1 projekt	100%							1 projekt		Projekty współpracy
Przedsięwzięcie 3.3 Rozwój szlaku greenways	Liczba przygotowanych projektów współpracy				1 projekt	100%	75 000,00			1 projekt	75 000,00	Projekty współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy				1 projekt	100%				1 projekt		Projekty współpracy
Przedsięwzięcie 3.4 Budowa potencjału turystycznego obszaru LGD	Liczba przygotowanych projektów współpracy				1 projekt	100%	112 000,00			1 projekt	112 000,00	Projekty współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy				1 projekt	100%				1 projekt		Projekty współpracy
Razem cel szczegółowy 3				78 900,00			187 000,00		0,00		265 900,00	
Cel szczegółowy 4: Zapewnienie efektywnej realizacji LSR												

Przedsięwzięcie 4.1 Realizacja planu komunikacji	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	27 szt.	28 %	3 375,00	53 szt.	83 %	12 625,00	16 szt.	100%	4 500,00	96 szt.	20 500,00	PROW	Animacja
Przedsięwzięcie 4.2 Realizacja planu szkoleń	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	123 osobodni	50%	4 750,00	105 osobodni	92%	4 750,00	18 osobodni	100%	3 500,00	246 osobodni	13 000,00		Animacja
Przedsięwzięcie 4.3 Bieżące funkcjonowanie	Liczba podmiotów, którym udzielono ogólnego doradztwa	150 szt.	35%	153 000,00	190 szt.	79%	170 000,00	90 szt.	100 %	149 875,00	430 szt.	472 875,00		Koszty bieżące
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	50 szt.	77 %		10 szt.	92%		5 szt.	100 %		65 szt.			
Razem cel szczegółowy 4				161 125,00		187 375,00		157 875,00		506 375,00				

Razem cel ogólny		1 516 220,44		1 028 209,13		886 845,43		3 431 275,00		
Razem LSR		1 516 220,44		1 028 209,13		886 845,43		3 431 275,00		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW									% budżetu poddziałania	
									Realizacja LSR	
								1 355 768,86	50,98 %	